

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜSİKİSİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

MEDHÂL TÜRÜNÜN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Duygu GÜLEÇ**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Şirin KARADENİZ GÜNEY**

İstanbul – 2015

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Musikisi Anabilim/Anasanat Dalı Türk Musikisi Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi Duygu GÜLEŞ tarafından hazırlanan
"..... Medhal Teyinin İncelenmesi....."
"....."

adlı bu çalışma jürimizde Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 29.1.2015

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Yrd.Doc. Dr. Sım Karadeniz
Türk
Danışman: Halic, Üniv. / Türk ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....

Jüri Üyesi: Yrd.Doc. Naci Madenci
Türk
Halic, Üniv. / Türk ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....

Jüri Üyesi: Öğr. Gör. YERİM ALTINEL GÖBAN
Türk
T.C. Üniv. / Türk ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....

Jüri Üyesi:
..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

.....

Jüri Üyesi:
..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

.....

ÖNSÖZ

‘Medhâl Türünün İncelenmesi’ isimli çalışma, T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Mûsikîsi Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı’nda tez olarak hazırlanmıştır.

Ali Rif’at Çağatay, 20.yy’ın başında yaşamış, yenilikçiliğe açık, döneminin önemli isimlerinden bir bestekârdır. Türk mûsikîsi saz eseri türlerinden biri olarak kabul edilen “Medhâl” türünde ilk beste Ali Rif’at Çağatay tarafından yapılmıştır. “Medhâl” giriş demek olup, eserlerin başında peşrev yerine kullanıldığı bilinmektedir.

Bu çalışmada medhâl türünün tanıtılması yanısıra; Ali Rif’at Çağatay’ın, TRT repertuarındaki eserleri makâm, usûl ve türlerine göre sınıflandırılmış ayrıca şimdiye kadar bestelenen ve kayda giren tüm medhâller de tespit edilip makâm, usûl ve türlerine göre sınıflandırılarak tür hakkında detaylı inceleme yapmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Şirin Karadeniz Güney’e, TRT repertuarının son halini ulaştıran Aytaç Ergen’e, Lisans eğitimim süresince uygulamalı ve nazari olarak istifade edip, tezimde de araştırmalarım katkılarına sunan Ege Üniversitesi Devlet Türk Mûsikîsi Konservatuvarı Öğr. Gör. Halil İbrahim Yüksel’e, Öğr. Gör. Levent Uslu’ya kaynaklarını benden esirgemeyip paylaşan em. Dz. Kur. Alb. Reşit Çağın’a, tezimin yazım ve düzenlenmesine yardım eden İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Laboratuar sorumlusu İlknur Tüysüz’e Yüksek Lisans Eğitimim boyunca bilgi ve becerilerinden yararlandığım tüm hocalarıma ideallerimde bana inanarak manevî destek gösteren; sevgili can kardeşim Seraser’ime, Yaşar ve Ayla Erdoğan çiftine, benden desteklerini esirgemeyen canım aileme ve bu sürecin içerisinde kaybını yaşayarak, özlemi ile kalbimde her an hissedip beni ölümle yaşam arasındaki savaşa karşı güçlendiren merhum manevî oğlum Mert’ime kalben teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul 2015

Duygu GÜLEÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	2
1.2 Çalışmanın Metodu	2
2. MEDHÂL.....	4
2.1 Saz Eserleri Türleri.....	4
2.2 Medhâl Tanımı	8
2.3 Medhâl Türünün İncelenmesi.....	9
2.3.1 Bestecileri Açısından Medhâllerin İncelenmesi	9
Bu bölümde medhâl bestecileri alfabetik olarak sıralanmıştır	9
2.3.2 Makâmları Açısından Medhâllerin İncelenmesi	17
2.3.3 Usûlleri Açısından Medhâllerin İncelenmesi.....	23
2.3.4 Haneleri Açısından Medhâllerin İncelenmesi.....	29
3. ALİ RİF'AT ÇAĞATAY BİYOGRAFİSİ VE ESERLERİNİN	
İNCELENMESİ	35
3.1 Ali Rif'at Çağatay'ın Biyografisi	35
3.2 Ali Rif'at Çağatay'ın Tüm Eserleri	38
3.2.1 Ali Rif'at Çağatay'ın Tüm Eserleri Listesi ve Tür Açısından	
Değerlendirmesi	38
3.2.2 Ali Rif'at Çağatay'ın Eserlerinin Makâmsal İncelenmesi	42
3.2.3 Ali Rif'at Çağatay'ın Eserlerinin Usûl Açısından İncelenmesi	45
3.2.4 Ali Rif'at Çağatay'ın Sözlü Eserleri	49
3.2.5 Ali Rif'at Çağatay'ın Eserlerinde Sözlerini Kullandığı Güftekarları	
Yönünden İncelenmesi.....	51
3.2.6 Ali Rif'at Çağatay'ın Bestelediği Saz Eserleri	53
4. EN FAZLA MEDHÂL BESTELEYEN 5 BESTEKÂRIN NİHÂVEND	
MEDHÂLLERİ İLE ALİ RİF'AT ÇAĞATAY'IN NİHAVEND MEDHÂLİNİN	
KARŞILAŞTIRILMASI	54
4.1 Ali Rif'at Çağatay	55
4.1.1 Usûlü Kullanma Bakımından.....	55
4.1.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından	56
4.1.3 Makâmı Tarif Edişİ Bakımından.....	56
4.2 Prof. Alâeddin Yavaşca.....	58
4.2.1 Usûlü Kullanma Bakımından.....	58
4.2.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından	58
4.2.3 Makâmı Tarif Edişİ Bakımından.....	58
4.3 Aydın Oran	60

4.3.1 Usûlü Kullanma Bakımından.....	60
4.3.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından	61
4.3.3 Makâmı Tarif Edişı Bakımından.....	61
4.4 Haydar Tatlıyay	63
4.4.1 Usûlü Kullanma Bakımından.....	64
4.4.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından	65
4.4.3 Makâmı Tarif Edişı Bakımından.....	65
4.5 Orhan Kızılsavaş	67
4.5.1 Usûlü Kullanma Bakımından.....	67
4.5.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından	67
4.5.3 Makâmı Tarif Edişı Bakımından.....	68
4.6 H.Hüsnü Üstün	69
4.6.1 Usûlü Kullanma Bakımından.....	70
4.6.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından	70
4.6.3 Makâmı Tarif Edişı Bakımından.....	70
5. SONUÇ.....	72
KAYNAKLAR	78
EKLER.....	79
ÖZGEÇMİŞ.....	95

KISALTMALAR

Alb.	: Albay
C.	: Cilt
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Dz.	: Deniz
Em	: Emekli
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
Kur.	: Kurmay
Öğr. Gör.	: Öğretim Görevlisi
Prof.	: Profesör
TRT	: Türkiye Radyo Televizyonu
vb.	: Ve bunun gibi
Yrd.	: Yardımcı
yy	: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1 : Bestecilerine göre medhâllerin listesi	9
Tablo 2.2 : Bir adet medhâl besteleyen bestecilerin listesi	16
Tablo 2.3 : Makâmlarına göre medhâllerin listesi	17
Tablo 2.4 : Tek makâmda bestelenen medhâl listesi.....	22
Tablo 2.5 : Usûllerine göre medhâllerin listesi	23
Tablo 2.6 : Bir kere tercih edilen usûller.....	28
Tablo 2.7 : Hanelerine göre medhâllerin listesi	29
Tablo 3.1 : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin alfabetik listesi	38
Tablo 3.2 : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin makâmsal listesi.....	42
Tablo 3.3 : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin usûl listesi	45
Tablo 3.4 : Ali Rif'at Çağatay'ın sözlü eserlerinin listesi.....	49
Tablo 3.5 : Ali Rif'at Çağatay'ın sözlü eserlerinin güftekâr listesi	51
Tablo 3.6 : Ali Rif'at Çağatay'ın saz eserleri listesi	53

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1 : Bestecisine göre eser sayıları (2 ve daha fazla bestesi olanlar).....	15
Şekil 2.2 : Makâmlara göre eser sayıları (2 ve üzeri eserler grafiğe alınmıştır).....	21
Şekil 2.3 : Usûlüne göre eser sayıları	28
Şekil 2.4 : Hanelerin göre	33
Şekil 3.1 : Tüm eserler tür grafiği.....	41
Şekil 3.2 : Tüm eserler makâm grafiği	45
Şekil 3.3 : Tüm eserler usûl grafiği	48
Şekil 3.4 : Tüm eserler güftekâr grafiği.....	53

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Duygu GÜLEÇ
Anasanat Dalı : Türk Mûsikîsi
Programı : Türk Mûsikîsi Yüksek Lisans Programı
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Şirin KARADENİZ GÜNEY
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ocak 2015

MEDHÂL TÜRÜNÜN İNCELENMESİ

ÖZET

Çalışmada, Türk Mûsikîsi saz eseri türlerinden medhâl incelenmiş ve diğer saz eseri türlerine yer verilip, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar değerlendirilmiş, bu türdeki diğer eserler tür, usûl ve makâm açısından incelenmiş; tablo ve grafiklerle kullanım biçimleri ve sıklıkları tespit edilmiştir. Ayrıca; Ali Rif'at Çağatay'ın hayatı ve tüm eserleri ele alınmıştır.

Yapılan istatistiksel çalışma sonucunda Ali Rif'at Çağatay ile medhâl besteleyen diğer bestecilerin eserleri arasından seçilen eserler incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Bu incelemede diğer bestecilerin eserleri de dikkate alınarak “Nihâvend” makamı belirlenmiş ve bu makâmda ilk örneğini veren Ali Rif'at Çağatay'ın medhâli ile en çok medhâl besteleyen 5 bestekârımızın Nihavend Medhalleri tür, makam ve usûl açısından karşılaştırılmış ve elde edilen tüm bulgular sonuç bölümünde açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medhâl, Ali Rif'at Çağatay, İnceleme, Türk Mûsikîsi

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Duygu GÜLEÇ
Field : Turkish Music
Program : Turkish Music
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Şirin KARADENİZ GÜNEY
Degree Awarded and Date : Master – January 2015

THE ANALYSIS OF THE FORM MEDHÂL

ABSTRACT

In this work medhâl, one of the Turkish music instrumental forms, was evaluated, its similarities and differences with other instrumental forms were analysed. Other works in this form were evaluated in terms of genre, usûl and makâm; their usage frequency and styles were determined via tables and graphics. Also, Ali Rif'at Çağatay's life and works were handled.

As a result of the statistical study the pieces chosen from Ali Rif'at Çağatay's and other medhâl composers' works were evaluated and compared. Taking the works of the other composers into consideration, the makam Nihâvend was determined in this study. And, Ali Rif'at Çağatay's medhâl, the first one to be composed, was compared to the five other medhâls belonging to the composers who mostly worked on medhâl composing in terms of genre, makâm and usûl, and the results were given in the conclusion part.

Keywords: Medhâl, Ali Rif'at Çağatay, Analysis, Turkish Music

1. GİRİŞ

Geleneksel Türk Sanat Mûsikîmiz günümüze kadar yakalaşık 30.000 eser ile makam, tür ve usûl açısından oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Bu eserlerin büyük bir çoğunluğu sözlü eserler olmasına rağmen azımsanmayacak sayıda saz eseri de mevcuttur.

Batı mûsikîsinde rönesansa kadar süren sözlü mûsikînin yaygınlığı ve hakimiyeti rönesanstan sonra azalmış ve saz mûsikîsi başka bir ifadeyle orkestra mûsikîsi öne çıkmıştır. Türk mûsikîsinde ise saz mûsikîsi, günümüze kadar hep sözlü mûsikînin gerisinde kalmıştır. Bu geride kalma repertuardaki eser sayısı bakımından müstakil olarak saz eserleri konserleri veya etkinlikleri yapılmamasından dolayıdır” (Körükçü 1998: 166).

Sözlü mûsikî ve saz eserlerinin Türk mûsikîsirepertuarında tuttuğu yekün ile ilgili yapılan bilimsel bir çalışma aşağıdaki tespitleri ortaya koymaktadır: Bugün resmi bir kurum olan ve en geniş nota kütüphanesine sahip olan TRT kurumundaki eser sayısı 2010 yılı itibariyle 24.891’dir. Bu eserlerin içinde saz eserleri sayısı 3.563 olup oransal olarak %14,205’tir (Sarısay 2010: 89).

Ayrıca; 2014 yılında TRT kurumunda Aytaç Ergen tarafından yapılan araştırmaya göre sözlü eser sayısı 22.710, saz eseri sayısı 3720’dir. Bu durumda aradan geçen 4 yıl içinde sözlü eserlerin sayısı 1332 adet artmışken, saz eserleri 157 adet artmıştır. Sözlü eserler yaklaşık 8 kat fazla artmıştır.

Tarihi süreçte kültürümüzün bir parçası olan saz mûsikîsi repertuarı çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu repertuarı meydana getiren eserlerdeki türlerin belli başlıları peşrev, saz semaisi, medhâl, sirto, longa, taksim, oyun havaları, aranağme, mandıra, çiftetelli ve zeybektir. Bu türlerin dışında son dönemlerde “Saz Eseri” adıyla bestelenen, yeni türlerde modern eserler de vardır.

Yukarıda bahsedilenler sonucunda, bugün çalgısal mûsikî türlerimizden olan “Medhâl” çalışmamızın ana temasını oluşturmaktadır.19.yy’ın son çeyreğinden itibaren ilk örneklerinin görülmeye başladığı medhâl türü çalışma içerisinde incelenecek, hangi makâm ve usûllerin kullanıldığı, hangi bestecilerin bu türde eser bestelediği ve bu türün çalgısal türler içerisindeki önemi hakkında değerlendirmeler

yapılarak sonuç kısmında medhâllere ait akademik bir çalışma örneği sunulmaya çalışılacaktır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Çalışmanın başında Ali Rifat Çağatay'ın medhâl türüne neden ihtiyaç duyduğu sorusu çıkış noktamız olmuştur. Bu doğrultuda öncelikle Ali Rifat Çağatay'ın hayatı ve yaşadığı dönem özellikleri incelenmiş, ardından Çağatay'a ait medhâller ele alınıp TRT repertuarına kayıtlı tüm medhâller tespit edilmiş ve farklı açılardan besteci, makâm ve usûl yönlerinden sınıflandırılarak, medhâl türünün kullanım sıklığı ve özellikleri gözler önüne konmaya çalışılmıştır. Çalışma esnasında Ali Rifat Çağatay'ın medhâlleri incelenerek diğer bestekârlarımızdan en çok medhâl bestelemiş 5 bestekâr seçilerek "Nihâvend" makâmındaki medhâlleri karşılaştırılmış ve analizleri yapılmıştır.

1.2 Çalışmanın Metodu

Çalışmada öncelikle detaylı bir literatür taraması yapılarak medhâl türü ile ilgili şimdiye kadar yapılan tüm yazılı kaynaklar taranmış, ardından aynı süreç Ali Rifat Çağatay'ın eserleri içinde uygulanmıştır. Daha sonra; TRT repertuarına ve devlet korosu nota arşivine kayıtlı olan medhâller ele alınmış, bu iki kurumun arşivlerinde mevcut olmayan, özel arşivlerde yer alan medhâl örnekleri çalışmaya dahil edilmiştir. Türk mûsikîsi tarihi içerisinde Ali Rifat Çağatay'ın yeni bir tür olarak ortaya koyduğu ve ilk kez yine kendisinin bu türde bestelemiş olduğu eserlerden dolayı Ali Rifat Çağatay'ın biyografisi ve yaşadığı dönem ele alınmış, besteciye ait tüm eserler önce toplu halde sınıflandırılarak form (biçim), makâm ve usûl açısından incelenmiş, ardından besteciye ait sözlü eserler listelenmiş ve yine form (biçim), makâm, usûl ve güftekâr açısından değerlendirilerek grafik halinde sunulmuştur; ayrıca Ali Rifat Çağatay'ın saz eserleri de tablo haline getirilmiştir. Hazırlanan grafikte yer alan medhâller ise, "Finale 2007" nota yazım programında yeniden yazılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Notalar yazılırken Arel-Ezgi-Uzdilek sistemi temel alınmıştır. Ali Rifat Çağatay'ın medhâlleri, kendisinden sonra en fazla medhâl besteleyen 5 bestekârın aynı tür ve makâmdaki "Nihâvend" eserleri incelenmiş ve değerlendirmeler çalışmada sunulmuştur. Ardından bestelenen tüm medhâller tablolar halinde sınıflandırılarak yine makâm, usûl ve besteci açısından

istatistiksel açıdan ele alınmıştır. Çalışmada 25 medhâl besteleyerek medhâl besteleyenler arasında birinci sırada yer alan Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca ile röportaj yapılmış ve bu röportaj ekler bölümünde sunulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde giriş, çalışmanın amacı ve metodu, ikinci bölümde saz eseri türleri, medhâlin tanımı ve elimizdeki mevcut medhâllerin tablo ve grafik ile sınıflandırılması, üçüncü bölümde Ali Rif'at Çağatay'ın biyografisi ve eserlerinin değerlendirilmesi, dördüncü bölümde Ali Rif'at Çağatay ve en çok medhâl besteleyen 5 bestekârın "Nihâvend" makamındaki medhâllerinin eser analizi, beşinci bölüm de ise sonuç ve değerlendirme, kaynaklar, ekler ve özgeçmiş yer almaktadır.

2. MEDHÂL

Bu bölümde Türk mûsıkîsi saz eseri türlerine kısaca değinilip medhâl türünün etimolojik kökeninden bahsederek, günümüze kadar bestelenen ve TRT arşivine kaydolan medhâller tespit edilmiş, makâm, usûl, besteci gibi açılardan sınıflandırılarak ele alınmıştır.

2.1 Saz Eserleri Türleri

Bu bölümde farklı kaynaklar taranarak tüm form (biçim) bilgileri verilmiştir.

Peşrev: “...Büyük Türk besktekârı Meraga’lı Hoca Abdülkadir, mûsıkînin nazariyelerinden bahseden ve 818 Hicrî (M.1415) senesinde telif etmiş olduğu (Câmiü’l-Elhan) isimli eserinde peşrevi şöyle tarif etmiştir: (Peşrev ebyat ve eş’ardan hâli olur. Hâneler vardır, şöyle denir: ikinci hânesi, üçüncü hânesi, dördüncü hânesi, beşinci hânesi, altıncı hânesi, yedinci hânesi....ta onbes hâneye kadar bestelemek câizdir.ve en azı iki hâne olur. Bazıları her kaç hâne istenirse bestelenir demişlerdir. Bu fakir -yâni Abdülkadir-kırk iki hâneli bir peşrev besteledim. Şöyle ki, on iki makâm on iki hânedede, altı âvâze altı hânedede, yirmi dört şûbe yirmi dört hânedede gösterilmiştir.) Yâni Abdülkadir bestelediği bu peşrevin her hânesinde bu makâmın, âvâze ve şûbelerin eserle ilgili olan seyir ve hareketlerini derleyip toplamıştır. Şimdi devam edelim: (...Peşrev şöyle bestelenir: Birinci hânenin yarısı yâhut üçte biri, yâhut dörtte biri Tercî-i Bend’dir ki, sazandeler buna Ser-bend derler. Bu kısım peşrevin her hânesinin sonunda tekerrür eder. Peşrev ekseriya remel yâhut muhammes usûlleriyle bestelenir. Diğer usûllerle de bestelemek mümkündür. Fakat, âdet olan remel yâhut muhammes usûlleriyle bestelemektedir.) (Özalp,1992:5).

Türk mûsıkîsi nazariyatçısı Safiyüddin Abdülmümin’in Kitâbü’l-Edvâr’ına yazdığı şerhte, peşrev hakkında biraz daha dikkate değer malûmat vermiştir: (...Peşrev, mülâyim nağmelerden terkip edilen ezgili cümlelerden ibarettir. Bazıları usûllerle ilgili devirlerle, bazıları devirsiz olarak bestelenir. -yâni saz taksimlerini kastediyor- Peşrevlerin hâneleri vardır. Birinci hânelerinin ezgilerinin yarısı her hânenin sonunda tekrar edilir ki, buna Ser-bend denir. Peşrev güftesiz olur ve mahz-ı mûsıkîdir.) Yâni batılıların (musiqueabsolut) dedikleri mûsıkîyi anlatmak istiyor. (Diğer beste şekillerinde sesler yâni nağmeler şiirle müşterektir. Peşrevlerin ser-

bend'ine Tercî-i Bend denir)" (Özalp,1992:5).

Kantemiroğlu diyor ki (peşrev dahi üç nev'i olur. Birincisi üç hâne ile ve biri dahi zeyilli olur.) Kantemiroğlu, bu izahlarını birtakım misâllerle gösterdikten sonra (zeyil sahibi cümle peşrevler ki, darb-ı fetih usûlünde rum sâzendesinden tasnif olunmuştur.) Kantemiroğlu'nun rum sâzendesinden maksadı hepimizin bildiği gibi garp Türkleri'dir. Çünkü garp Türkleri'nerum Türk'ü ve rûmîler derler; Celâleddin-i Rûmî, Eşref-i Rûmî gibi..." (Özalp,1992:5-6)

Bir de "Karabatak" peşrevleri vardır: Hicaz Karabatak, Segâh Karabatak gibi... Bu tür peşrevlerin bir kısım melodi cümleleri muhtelif sazlar tarafından teker teker icrâ edilmek üzere bestelenmiştir. Bunları izleyen bölümler hep birlikte çalınır. Bu icrâ şekli dinleyenlerde "soru-cevap" şeklinde karşılıklı konuşma duygusu uyandırır. Karabatak peşrevlerinde yalnız bir sazın çalacağı bölümün üzerine "batak", bütün sazların çalacağı bölümlerin üzerine ise "hep beraber" sözleri eklenir. H.Sâdeddin Arel'e göre bu sözlerin anlamı, bir saz grubunun toplu icrâsından ayrılarak yalnız başına çalan bir kimse için, o bölümün tehlikeli sayılmasından ileri gelmiştir. Yine Arel'e göre " karabatak" adı bu eserlere bir deniz kuşu olan karabatak'ın dalıp dalıp çıkma hareketlerine benzetilerek verilmiştir. Saz mûsikîmizde bu türün ilk örneklerini Kemanî Hızır Ağa vermiştir (Özalp:1992:6).

Tüm tanımlar ışığı altında Kelime anlamı "önde giden, önde yer alan" olan Farsça "Pişrev", Türkçeye "Peşrev" olarak geçmiştir. Türk Mûsikîsinde başta icra edilen eser anlamında kullanılmış ve geleneksel olarak icra edilen her türlü fasılın başında seslendirilmek üzere bestelenen saz eserlerine Peşrev adı verilmiştir.

Taksim: Taksim adının nereden kaynaklandığı tartışmalıdır. Mûsikîşinaslarımızın çoğunluğunun kabul ettiğine göre, düzenli bir akış içinde icrâ edilen bir programın arasında yapıldığı ve bu akışı ikiye böldüğü için bu ismi almıştırdeniyor. Bu görüşün türün bütün özelliklerini kapsadığı ileri sürülemez. Ara taksimler için belki geçerli sayılabilir. Ama diğer şekiller için geçerli olamaz. Kökenini arap dilinden alan taksim sözcüğü "bölmek,parçalamak" anlamında dilimize yerleşmiştir (Özalp,1992: 8).

Nazmi Özalp'e göre Taksim şöyle ifade edilmektedir:

"Bir saz sanatkârının tek başına ya da bir program çerçevesi içinde bir makâmı esas alarak, gerektiğinde bu makâmın sınırlarını aşarak,uygun makâmlara geçkiler (modülasyonlar) yaparak o anda bestelenerek çalınan, yâni improvize ve ritimsiz bestelerdir. Burada

kullandığımız ritimsiz sözcüğü yüzde yüz bir anlam ifade etmiyor. Çünkü, başta Tanburî Cemil Bey olmak üzere eski usta saz sanatkârları taksimlerine, zaman zaman ritimli bölümler uygulamışlardır. İyi taksim etme eskilerin dediği gibi önce “ibdâ” kabiliyetine yâni yeteneğe, üstün mûsikî ve makâm bilgisine, geçki tekniğini bilmeye bağlıdır. Bugün birçok alanda olduğu gibi, taksim etmede de eski titizlik ve ustalık kalmamıştır. Bir makâm dizisinin değişik bölümlerini belirterek perdelerde gezinme, daha doğrusu gam yapma taksim sayılmamalıdır” (Özalp, 1992: 8).

Taksim türü; baş taksim, son taksim, giriş taksimi, ara taksim, geçiş taksimi, ölçülü (ritimli-eşlikli) taksimler, karışık taksim ve fihrist taksimi olarak türlere ayrılmaktadır.

Saz Semâi: Saz Semâileri fasılların sonunda çoğunlukla Yürük Semâi’lerden sonra çalınan ve faslın son parçasını teşkil eden saz eserleridir. Bunlar da aynen Peşrevler gibi dört hânedan meydana gelir ve her hânenin sonunda teslîm parçası tekrarlanır. Saz Semâilerinin yalnız üç hânesi ve teslîmleri Aksak Semâi usûlünde, dördüncü hâne ise çok defa Yürük Semâi, bazan Semâi veya Curcuna usûlünde bestelenir. Saz Semâileri sanatlı bir saz eseri türü olarak yalnız başına da dinlenebilir. Peşrevler gibi her makâmdan Saz Semâileri bestelenmiştir (Karadeniz, 2012: 159).

Oyun havaları: Yürük Sofyan, Çifte Sofyan, Aksak, Türk Aksağı, Curcuna ve Mandra gibi oyun ritmine uygun usûllerle bestelenen bu saz eserleri, oyun oynayanları yönetmek için bestelenir. Bunlarda sanattan çok ritmik âhenge önem verilmiştir. Kısa ve çeşitli tekrarlarla devam ederler. Her makâmdan bestelenmiş pekçok oyun havaları vardır. Özellikle halk mûsikîsinde pekçok örneklerine rastlanır. Bunlardan Yürük Sofyan usûlüyle bestelenmiş oyun havaları Türk mûsikîsinde “çiftetelli” adı ile tanınır ve sevilir (Karadeniz, 2012: 160).

Longa: Longa sözcüğü Lâtince kökenlidir ve Türk Sanat Mûsikîsine Romen mûsikîsinden geldiği ileri sürülür. Oyun havaları arasında sayıldığı halde, bu da sirtolar gibi, mûsikîmizde raks unsuru olarak kullanılmamıştır. Fasil programlarının sonunda ya da saz eserleri icrâsında, oyun havaları arasında hareketli besteler olarak icrâ edilmiştir ve edilmektedir (Özalp, 1992: 7-8).

Sirto: Sirtonun adı Yunanca kökenli bir sözcükten kaynaklanır. Ait olduğu toplulukta kadın ve erkeklerin toplu olarak oynaması sırasında icrâ edildiği ileri sürülüyor. Türk Sanat Mûsikîsi

bünyesinde “oyun havası” sayıldığı halde hiçbir zaman raks unsuru olarak icrâ edilmemiş, hareketli bir saz eseri olarak kullanılmıştır. Bugün oyun havaları arasında ya da fasıl programlarının sonunda saz semâisi yerine çalınıyor. Üç ya da dört hâneli olan sirtoların ilk hânesi genellikle teslîm yerine geçer. Sirtolar nim sofyan usûlü ile bestelenirler. Eser tümü ile icrâ edildikten sonra ritimli bir ara taksim yapılır. Bundan sonra ikinci kez başından sonuna kadar yeniden çalınarak bitirilir. Bazen taksim yapılmadan da iki kez arka arkayaçalınarak esere son verilir (Özalp,1992: 7).

Aranağme: Türk Mûsikîsi’nde söz eserlerinin çeşitli yerlerinde çalınan saz parçaları (“aranağme” demek yanlıştır). Beste ve Semâî ile Kâr’larda saz partileri azdır.Şarkı, Türkü, Köçekçe gibi küçük formlu güfteli eserlerde zemin, nakarat, miyan gibi çeşitli kısımları birbirine küçük saz partileri bağlar. Mısrâ ortalarında da sazlara mahsus parçacıklar olabilir.Fakat asıl “aranağmesi” denen parça, Şarkı, ve Türkü’lerin sonlarında çalınan saz partileridir. Bu parça, eserin sonunda, bazan başında çalınır. İki kıt’ayı birbirine veya iki ayrı eseri yekdiğerine bağlar. Aranağmesiz Şarkı ve Türküler de vardır. Aranağmesi, Şarkı ile aynı usûlde ve aynı üslûpta yapılır. Hattâ bazan Şarkı’nın belirli motif’leri alınarak inşa edilir (Öztuna,1969: 43).

Mandıra: Halk mûsikîmizden kaynaklanan, yedi zamanlı bir ritm şekli olan, devr-i turan usûlünün ikinci mertebesi 7/16’lık ritimle bestelenen bir beste türüdür. Nitelik açısından Karadeniz yöremizin oyun havalarını andırır. Eskiden oyun havası olarak kullanılmıştır. Üç ya da dört hâneli olan mandıralarda teslîm bölümü yoktur. Eser başından sonuna kadar çalınır. Yerine göre ritimli bir ara taksim yapılabilir (Özalp,1992: 8).

Çiftetelli: İki telli de denen çiftetelliler İstanbul folklorundan kaynaklanarak sanat mûsikîmize girmiş olan anonim bestelerdir. Genellikle raks unsuru olarak kullanılmıştır. Bunların için sözlü olanları da vardır. Eski İstanbul’un toplum hayatında önemli bir yeri olan mesire yerlerinde, çalgılı kahvelerde, düğünlerde, hamam eğlencelerinde icrâ edilen, bir takım isimlerle anılan bu türün pekçok güzel örneği unutulmuştur. Çiftetelliler yeteneksiz ve bilgisiz mûsikîşinasların elinde gittikçe bayağılaşmış, ritim eşliğinde bazı sazların basit nağmeler çıkartması çiftetelli sayılmıştır. Eski eserlerde melodi zenginliği ile modelleri belli bir sıra içinde tekrar etme gibi bir icrâsı vardı. Yeni örnekleri olmasına rağmen bunlar eskileri kadar değerli değildir. Bunların değişmez ritim unsuru düyek usûlüdür. Bahriye, Sandal, Kuşdili çiftetellilerin en tanınmış olanlarıdır (Özalp, 1992: 9).

Zeybek: Ağır ritimli bir saz eseri olan zeybekler aslında halk mûsikîsine ait bir beste türüdür. Sanat mûsikîmize buradan geçmiş, pekçok anonim örnekleri olmakla birlikte, bazı bestekârlarımız tarafından da bestelenmiştir. Zeybekler sözlü ya da sözsüz olabilirler. Aksak usûlünün değişik mertebeleri ile bestelenir. Erkekler için bestelenenlerde ağır ve orta aksak usûlü, kadınlar için bestelenenler de ise yürük aksak usûlü kullanılır. Zeybekler çoğunlukla nıkrız ve zavil makâmlarından bestelenmekle birlikte başka makâmlardan da bestelendiği olur (Özalp, 1992: 10).

Medhâl türü; Peşrevin icrâ edilebileceği yer özelliğini taşıyan fakat mutlak suretle sözlü eserlerden önce icrâ edilmek üzere ya da sâdece çalgısal eserlerle ilgili bir sunum ise, müstâkil olarak icrâ edilen ayrıca, Peşrevlerde olduğu gibi hâne ve mülâzime zorunluluğu olmayan bir tür'dür. Düyek ya da sofyan gibi küçük usûllerle bestelenmesi; geleneksel müzik cümleleri ile yazılmaması sebebi ile kâdim formlardan olan fasıldan önce icrâsına pek rağbet edilmemesi ve küçük cümlelerle, bestelendiği makâmın özelliklerini ortaya koyarken, diğer büyük saz eserleri türlerinde olduğu gibi yakın ve uzak geçkilerle bezenmiş müzik cümlelerinin de yazıldığı bir tür olarak farklılıklarla beraber kısmî benzerlikler de göstermektedir.

2.2 Medhâl Tanımı

Arapça *d̤xl* kökünden gelen *mad̤xal* مدخل “1. giriş, dahil olma (masdar), 2. giriş yeri, kapı (ismi mekân)” sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük Arapça *daḫala* دخل “girdi” fiilinin maf'al v

Medhal: Girecek yer, kapı, ağız, Girilecek cihet, girinti. Başlangıç, mebde, bir ilm ü fenden en evvel okunacak muhtasar risâle. (Sâmî, 1901; 1313)

“Medhâl: (a.i. dühül'den): 1. Dâhil olacak, girecek yer, kapı, antre 2. Başlangıç 3. Giriş” (Develioğlu, 1993: 598).

Ali Rif'at Çağatay'ın, Peşrev yerine geçmek üzere fasıl başlarında çalınması için yaptığı bir saz eseri şekli. Peşrevden farkı, çok serbest kullanılabilmesi, belirli hâne ve mülâzime bölünmelerine tâbî bulunmaması, usûlsüz olabilmesi, kısalığı, usûl geçkisi yapılabilmesidir. Şimdi bazan birkaç şarkı okunduğu zaman, taksim veya bir hâne peşrev yerine en başta çalınmaktadır. Fakat yerleşmiş bir Türk Mûsikîsi türü değildir (Öztuna, 1974: 16).

Sözcük anlamı, “giriş” demek olan Medhâl batı mûsîkisindeki uvertürleri hatırlatır. Bazı bestekârlarımızca, özellikle Refik Fersan tarafından “musahabat-ı mûsîkîye” adı altında da bestelenmiştir. Eski bir beste şekli değildir. Yüzyılımızın başından beri kullanılmaya başlanmıştır. Bu türü ilk kez kullanan Ali Rif’at Çağatay’dır. Tıpkı peşrevlerde olduğu gibi teslîm ve hânelerden ibarettir; icrâsı da peşrevlere benzer. İki ya da dört hâneli Medhâller vardır. Peşrevler kadar parlak bir beste şekli olmayan bu tür eserler genellikle sofyan usûlü ile bestelenir. Bütük usûllerle de bestelendiği olmuştur (Özalp, 1992:7).

Saz eserlerinin, her türlü mûsîkî icrâsının başında, peşrev yerine kullanılabilen (daha çok küçük usûllerde, bazen da büyük usûllerin de kullanılabilirdiği), belirli hâne ve mülâzime zorunluluğu olmayan, çoğunlukla peşrevlerden daha kısa, gerektiğinde usûl geçkileri de yapılabilen bir saz eseri türüdür. İlk defa Ali Rif’at Çağatay tarafından ele alınmış, sonra beminsenmiş ve yaşadığımız devrin içinde bestekârların rağbet gösterdiği bir form (biçim) olmuştur. Bu türün herkes tarafından bilinen örneği, Tanbûri bestekâr Refik Fersan’ın, Musâhabât-ı Mûsîkîye “Mûsîkî Sohbeti” adını verdiği hafif usûlünde ve Rast makâmındaki eseridir (Yavaşca, 2002: 76).

Peşrevlerin uzunluğu dikkate alınarak, fasıl başında daha kısa bir çalgısal giriş sağlamak amacıyla Ali Rif’at Çağatay (1872-1935) tarafından Medhâl adı verilen bir çalgısal eser şekli oluşturulmuş olup, 2/4, 4/4, 8/8’li gibi usûllerle bestelenir. Hâne-teslîm bilinci yoktur. Fasıl girişinde seslendirilmesi amacı dışında hiçbir özelliği olmayan Medhâl bir tür değildir (Akdoğan, 2003: 298).

2.3 Medhâl Türünün İncelenmesi

Bu bölümde TRT repertuarına giren tüm medhâller besteci, makâm ve usûl açısından sınıflandırılarak, değerlendirmenin daha anlaşılabilir olması adına önce tablolar sonra grafikler ile sunulmuştur.

2.3.1 Bestecileri Açısından Medhâllerin İncelenmesi

Bu bölümde medhâl bestecileri alfabetik olarak sıralanmıştır.

Tablo 2.1 : Bestecilerine göre medhâllerin listesi

Sıra No	Bestekâr	Makâm	Usûl	Rep No
1	Abdurrahman Sami Yalçın	Nihâvend	Sofyan	E2067
2	Abidin Gerçeker	Hisar Bûselik	Hafif	
3	Abidin Gerçeker	Rast	Nim Hafif	
4	Abidin Gerçeker	Suzinak	Nim Hafif	

Tablo 2.1 (devam): Bestecilerine göre medhâllerin listesi

5	Adil Bozkurt	Neveser	Sofyan	E1994
6	Adnan Abana	Rast	Hafif	E3482
7	Adnan Abana	Uşşâk	Hafif	E3289
8	Ahmet Çağan	Hüzzam	Sofyan	E1357
9	Ahmet Çağan	Rast	Sofyan	E2430
10	Ahmet Hatipoğlu	Uşşâk	Muhammes	
11	Alâeddin Pakyüz	Hüseyni	Sofyan	E1200
12	Alâeddin Yavaşça	Acem	Hafif	E0001
13	Alâeddin Yavaşça	Acem Aşiran	Düyek	E0020
14	Alâeddin Yavaşça	Bayati	Sofyan	E0203
15	Alâeddin Yavaşça	Eviç	Muhammes	E0594
16	Alâeddin Yavaşça	Ferahnâk	Hafif	E0697
17	Alâeddin Yavaşça	Gerdaniye Bûselik	Sofyan	
18	Alâeddin Yavaşça	Hicaz	Sofyan	E0799
19	Alâeddin Yavaşça	Hicazkâr	Düyek	E1061
20	Alâeddin Yavaşça	Hüseyni	Sofyan	E1201
21	Alâeddin Yavaşça	Hüseyni	Düyek	
22	Alâeddin Yavaşça	Hüzzam	Sofyan	E1359
23	Alâeddin Yavaşça	Hüzzam	Düyek	E1358
24	Alâeddin Yavaşça	Karcığâr	Sofyan	E1521
25	Alâeddin Yavaşça	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan	E1607
26	Alâeddin Yavaşça	Mahur	Düyek	E1683
27	Alâeddin Yavaşça	Nihâvend	Sofyan	E2068
28	Alâeddin Yavaşça	Rast	Sofyan	E2431
29	Alâeddin Yavaşça	Sabâ	Sofyan	
30	Alâeddin Yavaşça	Segâh	Sofyan	E2777
31	Alâeddin Yavaşça	Sultani Yegâh	Düyek	E2887
32	Alâeddin Yavaşça	Suzinak	Düyek-Sofyan	E3012
33	Alâeddin Yavaşça	Şevkefzâ	Sofyan	E3191
34	Alâeddin Yavaşça	Tahir Bûselik	Sofyan	
35	Alâeddin Yavaşça	Uşşâk	Düyek	E3290
36	Ali Rif'at Çağatay	Hicaz	Sofyan	E0800
37	Ali Rif'at Çağatay	Nihâvend	Sofyan	E2069
38	Ali Rif'at Çağatay	Nişaburek	Sofyan	
39	Ali Rif'at Çağatay	Rast	Sofyan	E2432
40	Ali Rif'at Çağatay	Sultani Yegâh	Sofyan	
41	Ali Rif'at Çağatay	Suzidil	Sofyan	E2943
42	Ali Rif'at Çağatay	Yegâh	Sofyan	
43	Amir Ateş	Rast	Sofyan	E2433
44	Amir Ateş	Segâh	Düyek	E3497
45	Amir Ateş	Şevkefzâ	Türk Aksağı	E3192
46	Arif Sami Toker	Hüseyni	Semai	E1202
47	Arif Sami Toker	Nihâvend	Sofyan	E2070
48	Aydın Oran	Acem Aşiran	Sofyan	E0021
49	Aydın Oran	Acem Aşiran	Sofyan	E0022

Tablo 2.1 (devam): Bestecilerine göre medhâllerin listesi

50	Aydın Oran	Bûselik	Sofyan	E0358
51	Aydın Oran	Hicaz	Sofyan	E0801
52	Aydın Oran	Hüzzam	Sofyan	E1360
53	Aydın Oran	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan	E1608
54	Aydın Oran	Mahur	Sofyan	E3516
55	Aydın Oran	Muhayyer Kürdî	Sofyan	E1846
56	Aydın Oran	Nihâvend	Sofyan	E2071
57	Aydın Oran	Nikriz	Sofyan	
58	Aydın Oran	Rast	Sofyan	
59	Aydın Oran	Suzinak	Sofyan	E3013
60	Aydın Oran	Şehnaz	Sofyan	E3106
61	Aydın Oran	Uşşâk	Sofyan	E3507
62	Aydın Oran	Uşşâk	Sofyan	E3291
63	Belirsiz	Hicazkâr	Düyek	
64	Belirsiz	Nihâvend	Sofyan	
65	Cavit Cenkoğlu	Eviç	Sofyan	E0595
66	Cavit Cenkoğlu	Hicazkâr	Sofyan	E1062
67	Cavit Cenkoğlu	Şevkefzâ	Sofyan	E3193
68	Cinuçen Tanrıkörur	Bûselik	Sofyan	
69	Cinuçen Tanrıkörur	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan	
70	Cinuçen Tanrıkörur	Mahur	Sofyan	
71	Cinuçen Tanrıkörur	Nihâvend	Sofyan	
72	Cinuçen Tanrıkörur	Rast	Sofyan	
73	Cinuçen Tanrıkörur	Suzinak	Sofyan	
74	Cinuçen Tanrıkörur	Şehnaz	Sofyan	E3107
75	Cüneyt Kosal	Şehnaz Bûselik	Sofyan	
76	Dürri Turan	Bûselik	Sofyan	E0359
77	Emin Akan	Acem Kürdî	Sofyan	
78	Emin Akan	Uşşâk	Düyek	
79	Enise Can	Nihâvend	Frenkçin	E2072
80	Enise Can	Rast	Sofyan	E2434
81	Erol Başara	Eviç	Nim Devir	E0596
82	Erol Başara	Hüzzam	Sengin Semai	E1361
83	Erol Başara	Rast	Düyek	
84	Fahri Kopuz	Mahur	Serbest	E1684
85	Ferit Sıdal	Rast	Sofyan	E2435
86	Ferit Sıdal	Sultani Yegâh	Sofyan	E2888
87	Fethi Karamahmudoğlu	Karcığar	Devr-i Kebir	E1522
88	Gülçin Yahya Kaçar	Hisar	Hafif	
89	Hasan Soysal	Acem Kürdî	Sofyan	E0110
90	Hasan Soysal	Bayati Araban	Sofyan	E0271
91	Hasan Soysal	Hicaz	Sofyan	E0803
92	Hasan Soysal	Hüzzam	Düyek	E1363
93	Hasan Soysal	Uşşâk	Düyek	E3293
94	Hayati Günyeli	Mahur	Düyek	

Tablo 2.1 (devam): Bestecilerine göre medhâllerin listesi

95	Haydar Tatlıyay	Hicaz	Düyek	E0804
96	Haydar Tatlıyay	Hicaz	Nim Sofyan	E0805
97	Haydar Tatlıyay	Hicazkâr	Sofyan	
98	Haydar Tatlıyay	Hicazkâr	Sofyan	E1063
99	Haydar Tatlıyay	Hüseyni	Sofyan	E1203
100	Haydar Tatlıyay	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan	
101	Haydar Tatlıyay	Mahur	Düyek	E1685
102	Haydar Tatlıyay	Muhayyer	Düyek	E1803
103	Haydar Tatlıyay	Nihâvend	Düyek	E2074
104	Haydar Tatlıyay	Rast	Düyek	E2436
105	Haydar Tatlıyay	Rast	Sofyan	E2437
106	Haydar Tatlıyay	Suzinak	Düyek	E3014
107	Haydar Tatlıyay	Uşşâk	Nim Sofyan	E3294
108	Hüsnü Üstün	Acem Kürdî	Düyek	
109	Hüsnü Üstün	Bayati	Sofyan	
110	Hüsnü Üstün	Evcara	Sofyan	
111	Hüsnü Üstün	Hicaz	Düyek	E0802
112	Hüsnü Üstün	Hicazkâr	Düyek	
113	Hüsnü Üstün	Hüseyni	Hafif	
114	Hüsnü Üstün	Hüzzam	Türk Aksağı	E1362
115	Hüsnü Üstün	Karcıgar	Türk Aksağı	
116	Hüsnü Üstün	Kürdîli Hicazkâr	Düyek	
117	Hüsnü Üstün	Mahur	Sofyan	
118	Hüsnü Üstün	Muhayyer	Sofyan	
119	Hüsnü Üstün	Muhayyer Kürdî	Düyek	E1847
120	Hüsnü Üstün	Nihâvend	Sofyan	E2073
121	Hüsnü Üstün	Rast	Hafif	
122	Hüsnü Üstün	Sabâ	Sofyan	
123	Hüsnü Üstün	Segâh	Hafif	
124	Hüsnü Üstün	Sultani Yegâh	Sofyan	E2889
125	Hüsnü Üstün	Suzidil	Türk Aksağı	
126	Hüsnü Üstün	Suzidilara	Sofyan	
127	Hüsnü Üstün	Şehnaz	Hafif	
128	Hüsnü Üstün	Uşşâk	Sofyan	E3292
129	İlgün Soysev	Hicazkâr	Düyek	E1064
130	İrfan Doğrusöz	Rast	Hafif	
131	İrfan Doğrusöz	Sabâ	Sofyan	
132	İsmail Birateş	Şedaraban	Sofyan	
133	Kasım İnaltekin	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan	E1609
134	Kemal Emin Bara	Sultani Yegâh	Düyek	E2890
135	Kutlu Payaslı	Hicazkâr	Sofyan	E1065
136	Leon Hancıyan	Nevâ	Düyek	
137	Muzaffer Birtan	Nihâvend	Sofyan	E2075
138	Neveser Kökdeş	Hicazkâr	Aksak Semai	
139	Neveser Kökdeş	Nihâvend	Aksak	E2076

Tablo 2.1 (devam): Bestecilerine göre medhâllerin listesi

140	Neveser K�kdeŖ	Rast	Sofyan	
141	Neveser K�kdeŖ	Ŗedaraban	Sofyan	
142	Niyazi Ŗeng�l	Sultani Yegâh	Sofyan	E2891
143	Orhan KızilsavaŖ	Acem AŖıran	Sofyan	
144	Orhan KızilsavaŖ	Acem Kürdî	Sofyan	E0111
145	Orhan KızilsavaŖ	Bayati	Düyek	E0204
146	Orhan KızilsavaŖ	Bûselik	Sofyan	
147	Orhan KızilsavaŖ	Ferahfeza	Sofyan	E0660
148	Orhan KızilsavaŖ	Hicaz	Düyek	
149	Orhan KızilsavaŖ	Hicazkâr	Düyek	
150	Orhan KızilsavaŖ	Hüzzam	Sofyan	E1364
151	Orhan KızilsavaŖ	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan	
152	Orhan KızilsavaŖ	Muhayyer Kürdî	Düyek	E1848
153	Orhan KızilsavaŖ	Nihâvend	Sofyan	E2077
154	Orhan KızilsavaŖ	Nikriz	Sofyan	E2272
155	Orhan KızilsavaŖ	Rast	Sofyan	
156	Orhan KızilsavaŖ	Seg�h	Sofyan	
157	Orhan KızilsavaŖ	Sultani Yeg�h	Sofyan	E2892
158	Orhan KızilsavaŖ	Suzidil	Devr-i Kebir	E2944
159	Orhan KızilsavaŖ	UŖŖ�k	D�yek	E3295
160	�zgen G�rb�z	Hicaz	Sofyan	E0806
161	�zgen G�rb�z	Ŗehnaz	Sofyan	E3457
162	Pınar K�ksal	Hicaz	D�yek	E0807
163	Reyhan KarataŖ	Suzidil	Sofyan	E2945
164	Sadi IŖılay - Kemani	H�zzam	Sofyan	E1365
165	Sadi IŖılay - Kemani	Nih�vend	Sofyan	E2078
166	Sadi IŖılay - Kemani	UŖŖ�k	D�yek	E3296
167	Sadun Aks�t	K�rd�li Hicazk�r	Sofyan	E1610
168	Sadun Aks�t	Rast	Sofyan	E2438
169	Salih Berkmen	Seg�h	Sofyan	E2778
170	Santuri A.Said	Nih�vend	Sofyan	E2079
171	Serap Arısan	Ferahfeza	Sofyan	E0661
172	Serap Arısan	Nih�vend	Sofyan	E2080
173	Ŗenol Akın	Bayati	Sofyan	
174	Ŗeref Yaman	B�selik	Sofyan	E0360
175	Talat Er – Kemani	Mahur	Sofyan	E1686
176	Tarık Kip	Nihâvend	Sofyan	E2081
177	Turan Yalçın	H�zzam	Sofyan	E1366
178	Uğur Ŗumnulu	Sultani Yeg�h	Sofyan	E2893
179	Varujan Zilciyan	Elifzar	Sofyan	
180	Varujan Zilciyan	Sehab	D�yek	
181	Vecdi Seyhun	Seg�h	Sofyan	
182	Vefik Ataç	Bayati	Frenkçin	
183	Zeki Duygulu	Hicazkâr	D�yek	
184	Zeki Duygulu	Sultani Yegâh	Sofyan	E2894

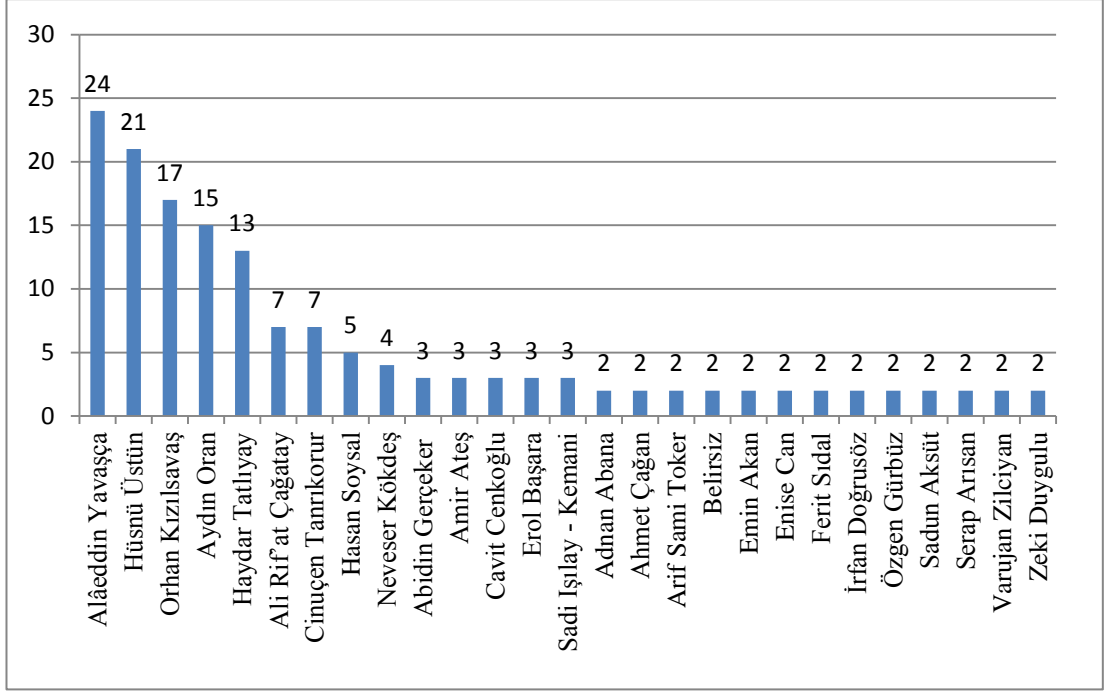
Tablo 2.1. incelediğimizde 59 besteci tarafından 186 medhâl bestelendiği ve bunun 93'ünün 5 besteciye ait olduğu görülmektedir. Tespit edilen eserler içinde 2 eserin bestecisi bilinmemektedir. Ancak;

Yapılan incelemede TRT repertuarında bir takım yanlışlıklar olduğu belirlenmiştir. Orhan Kızılsavaş tarafından bestelenen “Segâh” medhâlin iki kere kayıtladığı tespit edilerek listeden çıkarılmıştır. Yine TRT repertuarında Alâeddin Yavaşca'nın “Bûselik” makâmında bestelediği bir eser medhâl olarak kayıtlanmıştır. Ancak Yavaşca'nın kendi eserinde eser etüd olarak belirtilmiş olduğundan bu eser listeden çıkarılmıştır. Bununla birlikte TRT repertuarında Ümit Gürelman'a ait “Vecd-i Dil” isimli eser Medhal olarak kayıtlanmış olmasına rağmen diğer kaynaklarda “Vecd-i Dil Peşrevi” olarak tespit edilerek bu eserde listeden çıkartılmıştır. Aydın Oran'a ait Buselik ve Sofyan usûlünde olan eserinde iki defa kayıtladığı tespit edilerek listeden çıkarılmıştır.

Dolayısı ile TRT de ki medhâl eser sayısı 188 den 184'ya düşmektedir. Biz çalışmamızı tespit edilen 184 eser üzerinden yaptık.

Başta 24 eserle Alâeddin Yavaşca olmak üzere bu 5 bestecinin dışında kalan 53 besteci, türü ilk kullanan Ali Rif'at Çağatay dahil 10'dan daha az sayıda eser vermiştir. Ayrıca, genellikle saz eseri bestecisi olarak (peşrev, saz semaisi vb.) bilinen pek çok bestecinin bu türe fazlaca rağbet etmedikleri görülmüştür.

Tabloda (2.2) de görülen 58 besteciden 31'i besteci sâdece 1 adet medhal bestelemişlerdir. Birden fazla medhal besteleyen 27 bestecinin medhâl sayıları grafik olarak gösterilecektir.

Şekil 2.1 : Bestecisine göre eser sayıları (2 ve daha fazla bestesi olanlar)

Şekil 2.1. nolu grafikten de anlaşılacağı üzere Alâeddin Yavaşca 24 eser, Hüsni Üstün 21 eser, Orhan Kızılsavaş 17 eser, Aydın Oran 15 eser ve Haydar Tatlıyay 13 eserle, 186 eserden oluşan medhâl repertuarının önemli bir bölümünü (93 eser) bestelemişlerdir.

Türün ilk bestecisi olan Ali Rif'at Çağatay ve Cinuçen Tanrıkorur 7 eserle medhâl bestecileri arasında yer almıştır.

Alâeddin Yavaşca'dan sonra en çok medhâl besteleyen Hüsni Üstün (21 eser) ve Orhan Kızılsavaş'ın (17 eser) günümüzün şarkı bestecisi olarak tanınmış olmalarının yanında, medhâl türündada, en çok eser veren besteci oldukları tespit edilmiştir.

Aşağıda gösterilen Tablo 2.2’de 1 eser bestelemiş bestecilerimizin çalışmalarını, medhâl türü üzerine birer deneme yapmış olarak değerlendirmek mümkün olabilir.

Tablo 2.2: Bir adet medhâl besteleyen bestecilerin listesi

1	Abdurrahman Sami Yalçın	1
2	Adil Bozkurt	1
3	Ahmet Hatipoğlu	1
4	Alâeddin Pakyüz	1
5	Cüneyt Kosal	1
6	Dürri Turan	1
7	Fahri Kopuz	1
8	Fethi Karamahmudoğlu	1
9	Gülçin Yahya Kaçar	1
10	Hayati Günyeli	1
11	İlgün Soysev	1
12	İsmail Birateş	1
13	Kasım İnaltekin	1
14	Kemal Emin Bara	1
15	Kutlu Payaşlı	1
16	Leon Hancıyan	1
17	Muzaffer Birtan	1
18	Niyazi Şengül	1
19	Pınar Köksal	1
20	Reyhan Karataş	1
21	Salih Berkmen	1
22	Santuri A.Said	1
23	Şenol Akın	1
24	Şeref Yaman	1
25	Talat Er – Kemani	1
26	Tarık Kip	1
27	Turan Yalçın	1
28	Uğur Şumnulu	1
29	Ümit Gürelman	1
30	Vecdi Seyhun	1
31	Vefik Ataç	1

2.3.2 Makâmları Açısından Medhâllerin İncelenmesi

Makâmlarına Göre Medhâller Alfabetik Olarak Sınıflandırılmış ve Tablo Haline Getirilmiştir

Tablo 2.3 : Makâmlarına göre medhâllerin listesi

Sıra No	Makâm	Bestekâr	Usûl	Rep No
1	Acem	Alâeddin Yavaşça	Hafif	E0001
2	Acem Aşiran	Alâeddin Yavaşça	Düyek	E0020
3	Acem Aşiran	Aydın Oran	Sofyan	E0021
4	Acem Aşiran	Aydın Oran	Sofyan	E0022
5	Acem Aşiran	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	
6	Acem Kürdî	Emin Akan	Sofyan	
7	Acem Kürdî	Hasan Soysal	Sofyan	E0110
8	Acem Kürdî	Hüsnü Üstün	Düyek	
9	Acem Kürdî	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	E0111
10	Bayati	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	E0203
11	Bayati	Hüsnü Üstün	Sofyan	
12	Bayati	Orhan Kızılsavaş	Düyek	E0204
13	Bayati	Şenol Akın	Sofyan	
14	Bayati	Vefik Ataç	Frenkçin	
15	Bayati Araban	Hasan Soysal	Sofyan	E0271
16	Bûselik	Aydın Oran	Sofyan	E0358
17	Bûselik	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	
18	Bûselik	Dürri Turan	Sofyan	E0359
19	Bûselik	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	
20	Bûselik	Şeref Yaman	Sofyan	E0360
21	Elifzar	Varujan Zilciyan	Sofyan	
22	Evcara	Hüsnü Üstün	Sofyan	
23	Eviç	Alâeddin Yavaşça	Muhammes	E0594
24	Eviç	Cavit Cenkoğlu	Sofyan	E0595
25	Eviç	Erol Başara	Nim Devir	E0596
26	Ferahfeza	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	E0660
27	Ferahfeza	Serap Arısan	Sofyan	E0661
28	Ferahnâk	Alâeddin Yavaşça	Hafif	E0697
29	Gerdaniye Bûselik	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	
30	Hicaz	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	E0799
31	Hicaz	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	E0800
32	Hicaz	Aydın Oran	Sofyan	E0801
33	Hicaz	Hasan Soysal	Sofyan	E0803
34	Hicaz	Haydar Tatlıyay	Düyek	E0804
35	Hicaz	Haydar Tatlıyay	Nim Sofyan	E0805
36	Hicaz	Hüsnü Üstün	Düyek	E0802

Tablo 2.3 (devam): Makâmlarına göre medhâllerin listesi

37	Hicaz	Orhan Kızılsavaş	Düyek	
38	Hicaz	Özgen Gürbüz	Sofyan	E0806
39	Hicaz	Pınar Köksal	Düyek	E0807
40	Hicazkâr	Alâeddin Yavaşca	Düyek	E1061
41	Hicazkâr	Belirsiz	Düyek	
42	Hicazkâr	Cavit Cenkoğlu	Sofyan	E1062
43	Hicazkâr	Haydar Tatlıyay	Sofyan	
44	Hicazkâr	Haydar Tatlıyay	Sofyan	E1063
45	Hicazkâr	Hüsnü Üstün	Düyek	
46	Hicazkâr	İlgün Soysev	Düyek	E1064
47	Hicazkâr	Kutlu Payaslı	Sofyan	E1065
48	Hicazkâr	Neveser Kökdeş	Aksak Semai	
49	Hicazkâr	Orhan Kızılsavaş	Düyek	
50	Hicazkâr	Zeki Duygulu	Düyek	
51	Hisar	Gülçin Yahya Kaçar	Hafif	
52	Hisar Bûselik	Abidin Gerçeker	Hafif	
53	Hüseyni	Alâeddin Pakyüz	Sofyan	E1200
54	Hüseyni	Alâeddin Yavaşca	Sofyan	E1201
55	Hüseyni	Alâeddin Yavaşca	Düyek	
56	Hüseyni	Arif Sami Toker	Semai	E1202
57	Hüseyni	Haydar Tatlıyay	Sofyan	E1203
58	Hüseyni	Hüsnü Üstün	Hafif	
59	Hüzzam	Ahmet Çağan	Sofyan	E1357
60	Hüzzam	Alâeddin Yavaşca	Sofyan	E1359
61	Hüzzam	Alâeddin Yavaşca	Düyek	E1358
62	Hüzzam	Aydın Oran	Sofyan	E1360
63	Hüzzam	Erol Başara	Sengin Semai	E1361
64	Hüzzam	Hasan Soysal	Düyek	E1363
65	Hüzzam	Hüsnü Üstün	Türk Aksağı	E1362
66	Hüzzam	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	E1364
67	Hüzzam	Sadi Işıl - Kemani	Sofyan	E1365
68	Hüzzam	Turan Yalçın	Sofyan	E1366
69	Karcıgar	Alâeddin Yavaşca	Sofyan	E1521
70	Karcıgar	Fethi Karamahmudoğlu	Devr-i Kebir	E1522
71	Karcıgar	Hüsnü Üstün	Türk Aksağı	
72	Kürdîli Hicazkâr	Alâeddin Yavaşca	Sofyan	E1607
73	Kürdîli Hicazkâr	Aydın Oran	Sofyan	E1608
74	Kürdîli Hicazkâr	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	
75	Kürdîli Hicazkâr	Haydar Tatlıyay	Sofyan	
76	Kürdîli Hicazkâr	Hüsnü Üstün	Düyek	
77	Kürdîli Hicazkâr	Kasım İnaltekin	Sofyan	E1609
78	Kürdîli Hicazkâr	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	

Tablo 2.3 (devam): Makâmlarına göre medhâllerin listesi

79	Kürdîli Hicazkâr	Sadun Aksüt	Sofyan	E1610
80	Mahur	Alâeddin Yavaşça	Düyek	E1683
81	Mahur	Aydın Oran	Sofyan	E3516
82	Mahur	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	
83	Mahur	Fahri Kopuz	Serbest	E1684
84	Mahur	Hayati Günyeli	Düyek	
85	Mahur	Haydar Tatlıyay	Düyek	E1685
86	Mahur	Hüsnü Üstün	Sofyan	
87	Mahur	Talat Er – Kemani	Sofyan	E1686
88	Muhayyer	Haydar Tatlıyay	Düyek	E1803
89	Muhayyer	Hüsnü Üstün	Sofyan	
90	Muhayyer Kürdî	Aydın Oran	Sofyan	E1846
91	Muhayyer Kürdî	Hüsnü Üstün	Düyek	E1847
92	Muhayyer Kürdî	Orhan Kızılsavaş	Düyek	E1848
93	Nevâ	Leon Hancıyan	Düyek	
94	Neveser	Adil Bozkurt	Sofyan	E1994
95	Nihâvend	Abdurrahman Sami Yalçın	Sofyan	E2067
96	Nihâvend	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	E2068
97	Nihâvend	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	E2069
98	Nihâvend	Arif Sami Toker	Sofyan	E2070
99	Nihâvend	Aydın Oran	Sofyan	E2071
100	Nihâvend	Belirsiz	Sofyan	
101	Nihâvend	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	
102	Nihâvend	Enise Can	Firenkçin	E2072
103	Nihâvend	Haydar Tatlıyay	Düyek	E2074
104	Nihâvend	Hüsnü Üstün	Sofyan	E2073
105	Nihâvend	Muzaffer Birtan	Sofyan	E2075
106	Nihâvend	Neveser Kökdeş	Aksak	E2076
107	Nihâvend	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	E2077
108	Nihâvend	Sadi Işıl - Kemani	Sofyan	E2078
109	Nihâvend	Santuri A.Said	Sofyan	E2079
110	Nihâvend	Serap Arısan	Sofyan	E2080
111	Nihâvend	Tarık Kıp	Sofyan	E2081
112	Nikriz	Aydın Oran	Sofyan	
113	Nikriz	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	E2272
114	Nişaburek	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	
115	Rast	Abidin Gerçeker	Nim Hafif	
116	Rast	Adnan Abana	Hafif	E3482
117	Rast	Ahmet Çağan	Sofyan	E2430
118	Rast	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	E2431
119	Rast	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	E2432
120	Rast	Amir Ateş	Sofyan	E2433
121	Rast	Aydın Oran	Sofyan	

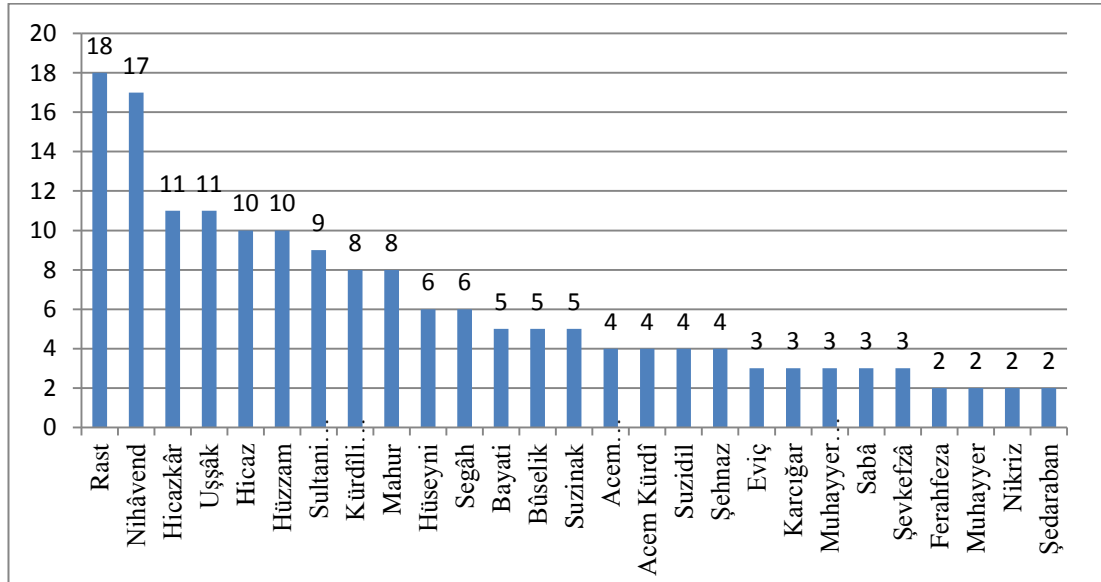
Tablo 2.3 (devam): Makâmlarına göre medhâllerin listesi

122	Rast	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	
123	Rast	Enise Can	Sofyan	E2434
124	Rast	Erol Başara	Düyek	
125	Rast	Ferit Sıdal	Sofyan	E2435
126	Rast	Haydar Tatlıyay	Düyek	E2436
127	Rast	Haydar Tatlıyay	Sofyan	E2437
128	Rast	Hüsnü Üstün	Hafif	
129	Rast	İrfan Doğrusöz	Hafif	
130	Rast	Neveser Kökdeş	Sofyan	
131	Rast	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	
132	Rast	Sadun Aksüt	Sofyan	E2438
133	Sabâ	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	
134	Sabâ	Hüsnü Üstün	Sofyan	
135	Sabâ	İrfan Doğrusöz	Sofyan	
136	Segâh	Alâeddin Yavaşça	Sofyan	E2777
137	Segâh	Amir Ateş	Düyek	E3497
138	Segâh	Hüsnü Üstün	Hafif	
139	Segâh	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	
140	Segâh	Salih Berkmen	Sofyan	E2778
141	Segâh	Vecdi Seyhun	Sofyan	
142	Sehab	Varujan Zilciyan	Düyek	
143	Sultani Yegâh	Alâeddin Yavaşça	Düyek	E2887
144	Sultani Yegâh	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	
145	Sultani Yegâh	Ferit Sıdal	Sofyan	E2888
146	Sultani Yegâh	Hüsnü Üstün	Sofyan	E2889
147	Sultani Yegâh	Kemal Emin Bara	Düyek	E2890
148	Sultani Yegâh	Niyazi Şengül	Sofyan	E2891
149	Sultani Yegâh	Orhan Kızılsavaş	Sofyan	E2892
150	Sultani Yegâh	Uğur Şumnulu	Sofyan	E2893
151	Sultani Yegâh	Zeki Duygulu	Sofyan	E2894
152	Suzidil	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	E2943
153	Suzidil	Hüsnü Üstün	Türk Aksağı	
154	Suzidil	Orhan Kızılsavaş	Devr-i Kebir	E2944
155	Suzidil	Reyhan Karataş	Sofyan	E2945
156	Suzidilara	Hüsnü Üstün	Sofyan	
157	Suzinak	Abidin Gerçeker	Nim Hafif	
158	Suzinak	Alâeddin Yavaşça	Düyek-Sofyan	E3012
159	Suzinak	Aydın Oran	Sofyan	E3013
160	Suzinak	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	
161	Suzinak	Haydar Tatlıyay	Düyek	E3014
162	Şedaraban	İsmail Birateş	Sofyan	
163	Şedaraban	Neveser Kökdeş	Sofyan	
164	Şehnaz	Aydın Oran	Sofyan	E3106

Tablo 2.3 (devam): Makâmlarına göre medhâllerin listesi

165	Şehnaz	Cinuçen Tanrıkorur	Sofyan	E3107
166	Şehnaz	Hüsnü Üstün	Hafif	
167	Şehnaz	Özgen Gürbüz	Sofyan	E3457
168	Şehnaz Bûselik	Cüneyt Kosal	Sofyan	
169	Şevkefzâ	Alâeddin Yavaşca	Sofyan	E3191
170	Şevkefzâ	Amir Ateş	Türk Aksağı	E3192
171	Şevkefzâ	Cavit Cenkoğlu	Sofyan	E3193
172	Tahir Bûselik	Alâeddin Yavaşca	Sofyan	
173	Uşşâk	Adnan Abana	Hafif	E3289
174	Uşşâk	Ahmet Hatipoğlu	Muhammes	
175	Uşşâk	Alâeddin Yavaşca	Düyek	E3290
176	Uşşâk	Aydın Oran	Sofyan	E3507
177	Uşşâk	Aydın Oran	Sofyan	E3291
178	Uşşâk	Emin Akan	Düyek	
179	Uşşâk	Hasan Soysal	Düyek	E3293
180	Uşşâk	Haydar Tatlıyay	Nim Sofyan	E3294
181	Uşşâk	Hüsnü Üstün	Sofyan	E3292
182	Uşşâk	Orhan Kızılsavaş	Düyek	E3295
183	Uşşâk	Sadi Işıl - Kemani	Düyek	E3296
184	Yegâh	Ali Rif'at Çağatay	Sofyan	

Bu eserlerin makam olarak dağılımı 2.2.grafığı aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.2 : Makâmlara göre eser sayıları (2 ve üzeri eserler grafığe alınmıştır.)

Saz eserleri repertuarımızda bulunan 184 adet medhâl'de 44 makâm kullanılmıştır. Bu çalışmamızda hangi makâmdan kaç eser bulunduğunu tespit etmek için hazırladığımız 2.3. nolu tabloda görüldüğü gibi birçok makâmdan 1-2 eser

bestelenmiş, çoğunlukla belli makâmlar, ağırlıklı olarak kullanılmıştır. 17 makâmdan sâdece 1'er eser bestelendiği görülmektedir.

Tablo 2.3'e göre hareketle 2 ve daha fazla medhâl bestelenmiş makâmları 2.2 nolu şekilde göstereceğiz.

Grafiğin incelenmesiyle görülüyor ki; 6 makâmdan 10 ve üstü medhal bestelenmiştir. "Rast" 18, "Nihâvend" 17, "Hicazkâr" 11, "Uşşâk" 11, "Hicaz" 10, ve "Hüzzam" 10 olmak üzere 6 makâmdan 77 eser; 38 makâmdan ise 111 eser bestelendiği tesbit edilmiştir.

Tablo 2.4 : Tek makâmda bestelenen medhâl listesi

Acem	1
Bayati Araban	1
Elifzar	1
Evcara	1
Ferahnâk	1
Gerdaniye Bûselik	1
Hisar	1
Hisar Bûselik	1
Nevâ	1
Neveser	1
Nişaburek	1
Sehab	1
Suzidilara	1
Şehnaz Bûselik	1
Tahir Bûselik	1
Yegâh	1

16 ayrı makâmda birer adet medhâl bestelenmiştir.

2.3.3 Usûlleri Açısından Medhâllerin İncelenmesi

Usûllerine Göre Medhâller Alfabetik Olarak Sınıflandırılmış ve Tablo Haline Getirilmiştir

Tablo 2.5 : Usûllerine göre medhâllerin listesi

Sıra No	Usûl	Bestekâr	Makâm	Rep No
1	Aksak	Neveser Kökdeş	Nihâvend	E2076
2	Aksak Semai	Neveser Kökdeş	Hicazkâr	
3	Devr-i Kebir	Fethi Karamahmudoğlu	Karcığar	E1522
4	Devr-i Kebir	Orhan Kızılsavaş	Suzidil	E2944
5	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Acem Aşiran	E0020
6	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Hicazkâr	E1061
7	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Hüseyni	
8	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Hüzzam	E1358
9	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Mahur	E1683
10	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Sultani Yegâh	E2887
11	Düyek	Alâeddin Yavaşça	Uşşâk	E3290
12	Düyek	Amir Ateş	Segâh	E3497
13	Düyek	Belirsiz	Hicazkâr	
14	Düyek	Emin Akan	Uşşâk	
15	Düyek	Erol Başara	Rast	
16	Düyek	Hasan Soysal	Hüzzam	E1363
17	Düyek	Hasan Soysal	Uşşâk	E3293
18	Düyek	Hayati Günyeli	Mahur	
19	Düyek	Haydar Tatlıyay	Hicaz	E0804
20	Düyek	Haydar Tatlıyay	Mahur	E1685
21	Düyek	Haydar Tatlıyay	Muhayyer	E1803
22	Düyek	Haydar Tatlıyay	Nihâvend	E2074
23	Düyek	Haydar Tatlıyay	Rast	E2436
24	Düyek	Haydar Tatlıyay	Suzinak	E3014
25	Düyek	Hüsnü Üstün	Acem Kürdî	
26	Düyek	Hüsnü Üstün	Hicaz	E0802
27	Düyek	Hüsnü Üstün	Hicazkâr	
28	Düyek	Hüsnü Üstün	Kürdîli Hicazkâr	
29	Düyek	Hüsnü Üstün	Muhayyer Kürdî	E1847
30	Düyek	İlgün Soysev	Hicazkâr	E1064
31	Düyek	Kemal Emin Bara	Sultani Yegâh	E2890
32	Düyek	Leon Hancıyan	Nevâ	
33	Düyek	Orhan Kızılsavaş	Bayati	E0204
34	Düyek	Orhan Kızılsavaş	Hicaz	
35	Düyek	Orhan Kızılsavaş	Hicazkâr	
36	Düyek	Orhan Kızılsavaş	Muhayyer Kürdî	E1848

Tablo 2.5 (devam): Usûllerine göre medhâllerin listesi

37	Düyek	Orhan Kızılsavaş	Uşşâk	E3295
38	Düyek	Pınar Köksal	Hicaz	E0807
39	Düyek	Sadi Işılây - Kemani	Uşşâk	E3296
40	Düyek	Varujan Zilciyan	Sehab	
41	Düyek	Zeki Duygulu	Hicazkâr	
42	Düyek-Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Suzinak	E3012
43	Frenkçin	Enise Can	Nihâvend	E2072
44	Frenkçin	Vefik Ataç	Bayati	
45	Hafif	Abidin Gerçeker	Hisar Bûselik	
46	Hafif	Adnan Abana	Rast	E3482
47	Hafif	Adnan Abana	Uşşâk	E3289
48	Hafif	Alâeddin Yavaşça	Acem	E0001
49	Hafif	Alâeddin Yavaşça	Ferahnâk	E0697
50	Hafif	Gülçin Yahya Kaçar	Hisar	
51	Hafif	Hüsnü Üstün	Hüseyini	
52	Hafif	Hüsnü Üstün	Rast	
53	Hafif	Hüsnü Üstün	Segâh	
54	Hafif	Hüsnü Üstün	Şehnaz	
55	Hafif	İrfan Doğrusöz	Rast	
56	Muhammes	Ahmet Hatipoğlu	Uşşâk	
57	Muhammes	Alâeddin Yavaşça	Eviç	E0594
58	Nim Devir	Erol Başara	Eviç	E0596
59	Nim Hafif	Abidin Gerçeker	Rast	
60	Nim Hafif	Abidin Gerçeker	Suzinak	
61	Nim Sofyan	Haydar Tatlıyay	Hicaz	E0805
62	Nim Sofyan	Haydar Tatlıyay	Uşşâk	E3294
63	Semai	Arif Sami Toker	Hüseyini	E1202
64	Sengin Semai	Erol Başara	Hüzzam	E1361
65	Serbest	Fahri Kopuz	Mahur	E1684
66	Sofyan	Abdurrahman Sami Yalçın	Nihâvend	E2067
67	Sofyan	Adil Bozkurt	Neveser	E1994
68	Sofyan	Ahmet Çağan	Hüzzam	E1357
69	Sofyan	Ahmet Çağan	Rast	E2430
70	Sofyan	Alâeddin Pakyüz	Hüseyini	E1200
71	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Bayati	E0203
72	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Gerdaniye Bûselik	
73	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Hicaz	E0799
74	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Hüseyini	E1201
75	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Hüzzam	E1359
76	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Karcığâr	E1521
77	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Kürdîli Hicazkâr	E1607
78	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Nihâvend	E2068
79	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Rast	E2431
80	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Sabâ	
81	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Segâh	E2777

Tablo 2.5 (devam): Usûllerine göre medhâllerin listesi

82	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Şevkefzâ	E3191
83	Sofyan	Alâeddin Yavaşça	Tahir Bûselik	
84	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Hicaz	E0800
85	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Nihâvend	E2069
86	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Nişaburek	
87	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Rast	E2432
88	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Sultani Yegâh	
89	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Suzidil	E2943
90	Sofyan	Ali Rif'at Çağatay	Yegâh	
91	Sofyan	Amir Ateş	Rast	E2433
92	Sofyan	Arif Sami Toker	Nihâvend	E2070
93	Sofyan	Aydın Oran	Acem Aşiran	E0021
94	Sofyan	Aydın Oran	Acem Aşiran	E0022
95	Sofyan	Aydın Oran	Bûselik	E0358
96	Sofyan	Aydın Oran	Hicaz	E0801
97	Sofyan	Aydın Oran	Hüzzam	E1360
98	Sofyan	Aydın Oran	Kürdîli Hicazkâr	E1608
99	Sofyan	Aydın Oran	Mahur	E3516
100	Sofyan	Aydın Oran	Muhayyer Kürdî	E1846
101	Sofyan	Aydın Oran	Nihâvend	E2071
102	Sofyan	Aydın Oran	Nikriz	
103	Sofyan	Aydın Oran	Rast	
104	Sofyan	Aydın Oran	Suzinak	E3013
105	Sofyan	Aydın Oran	Şehnaz	E3106
106	Sofyan	Aydın Oran	Uşşâk	E3507
107	Sofyan	Aydın Oran	Uşşâk	E3291
108	Sofyan	Belirsiz	Nihâvend	
109	Sofyan	Cavit Cenkoğlu	Eviç	E0595
110	Sofyan	Cavit Cenkoğlu	Hicazkâr	E1062
111	Sofyan	Cavit Cenkoğlu	Şevkefzâ	E3193
112	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Bûselik	
113	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Kürdîli Hicazkâr	
114	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Mahur	
115	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Nihâvend	
116	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Rast	
117	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Suzinak	
118	Sofyan	Cinuçen Tanrıkörur	Şehnaz	E3107
119	Sofyan	Cüneyt Kosal	Şehnaz Bûselik	
120	Sofyan	Dürri Turan	Bûselik	E0359
121	Sofyan	Emin Akan	Acem Kürdî	
122	Sofyan	Enise Can	Rast	E2434
123	Sofyan	Ferit Sıdal	Rast	E2435
124	Sofyan	Ferit Sıdal	Sultani Yegâh	E2888
125	Sofyan	Hasan Soysal	Acem Kürdî	E0110
126	Sofyan	Hasan Soysal	Bayati Araban	E0271

Tablo 2.5 (devam): Usûllerine göre medhâllerin listesi

127	Sofyan	Hasan Soysal	Hicaz	E0803
128	Sofyan	Haydar Tatlıyay	Hicazkâr	
129	Sofyan	Haydar Tatlıyay	Hicazkâr	E1063
130	Sofyan	Haydar Tatlıyay	Hüseyni	E1203
131	Sofyan	Haydar Tatlıyay	Kürdîli Hicazkâr	
132	Sofyan	Haydar Tatlıyay	Rast	E2437
133	Sofyan	Hüsnü Üstün	Bayati	
134	Sofyan	Hüsnü Üstün	Evcara	
135	Sofyan	Hüsnü Üstün	Mahur	
136	Sofyan	Hüsnü Üstün	Muhayyer	
137	Sofyan	Hüsnü Üstün	Nihâvend	E2073
138	Sofyan	Hüsnü Üstün	Sabâ	
139	Sofyan	Hüsnü Üstün	Sultani Yegâh	E2889
140	Sofyan	Hüsnü Üstün	Suzidilara	
141	Sofyan	Hüsnü Üstün	Uşşâk	E3292
142	Sofyan	İrfan Doğrusöz	Sabâ	
143	Sofyan	İsmail Birateş	Şedaraban	
144	Sofyan	Kasım İnaltekin	Kürdîli Hicazkâr	E1609
145	Sofyan	Kutlu Payaslı	Hicazkâr	E1065
146	Sofyan	Muzaffer Birtan	Nihâvend	E2075
147	Sofyan	Neveser Kökdeş	Rast	
148	Sofyan	Neveser Kökdeş	Şedaraban	
149	Sofyan	Niyazi Şengül	Sultani Yegâh	E2891
150	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Acem Aşiran	
151	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Acem Kürdî	E0111
152	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Bûselik	
153	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Ferahfeza	E0660
154	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Hüzzam	E1364
155	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Kürdîli Hicazkâr	
156	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Nihâvend	E2077
157	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Nikriz	E2272
158	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Rast	
159	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Segâh	
160	Sofyan	Orhan Kızılsavaş	Sultani Yegâh	E2892
161	Sofyan	Özgen Gürbüz	Hicaz	E0806
162	Sofyan	Özgen Gürbüz	Şehnaz	E3457
163	Sofyan	Reyhan Karataş	Suzidil	E2945
164	Sofyan	Sadi Işıl - Kemani	Hüzzam	E1365
165	Sofyan	Sadi Işıl - Kemani	Nihâvend	E2078
166	Sofyan	Sadun Aksüt	Kürdîli Hicazkâr	E1610
167	Sofyan	Sadun Aksüt	Rast	E2438
168	Sofyan	Salih Berkmen	Segâh	E2778
169	Sofyan	Santuri A.Said	Nihâvend	E2079
170	Sofyan	Serap Arısan	Ferahfeza	E0661
171	Sofyan	Serap Arısan	Nihâvend	E2080

Tablo 2.5 (devam): Usûllerine göre medhâllerin listesi

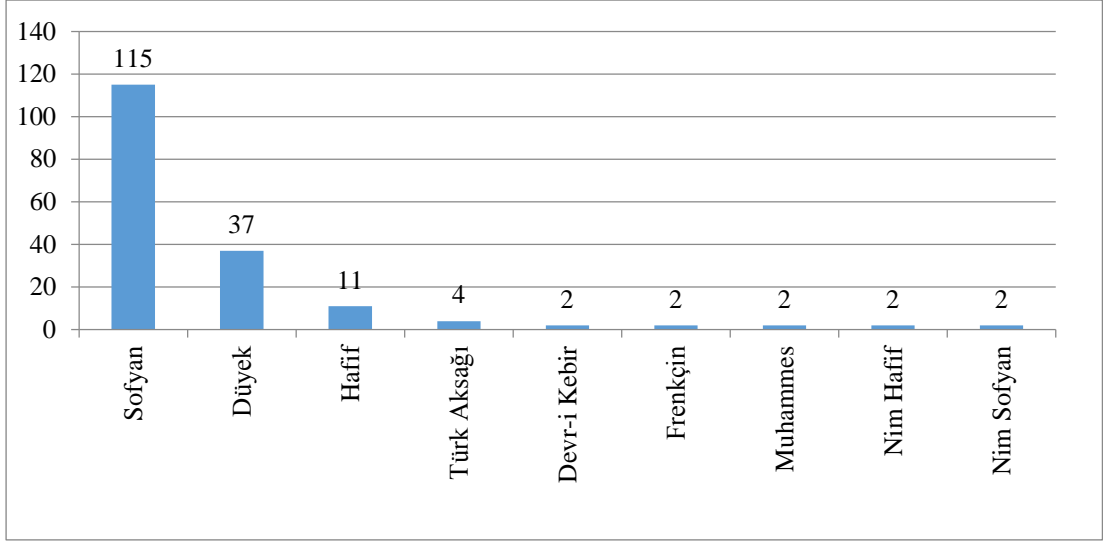
172	Sofyan	Şenol Akın	Bayati	
173	Sofyan	Şeref Yaman	Bûselik	E0360
174	Sofyan	Talat Er – Kemani	Mahur	E1686
175	Sofyan	Tarık Kıp	Nihâvend	E2081
176	Sofyan	Turan Yalçın	Hüzzam	E1366
177	Sofyan	Uğur Şumnulu	Sultani Yegâh	E2893
178	Sofyan	Varujan Zilciyan	Elifzar	
179	Sofyan	Vecdi Seyhun	Segâh	
180	Sofyan	Zeki Duygulu	Sultani Yegâh	E2894
181	Türk Aksağı	Amir Ateş	Şevkefzâ	E3192
182	Türk Aksağı	Hüsnü Üstün	Hüzzam	E1362
183	Türk Aksağı	Hüsnü Üstün	Karcıgar	
184	Türk Aksağı	Hüsnü Üstün	Suzidil	

Medhâl türünün bütün tariflerinde küçük usûllerle bestelendiği, özellikle “Sofyan ve Düyek” usûllerinin kullanıldığı ve aksak ritimlerin pek kullanılmadığı ifade edilmiştir.

Tablo 2.5. incelendiğinde repertuarda mevcut 186 eserin 116 adetinin “Sofyan”, 39 adetinin “Düyek” usûlünde olmak üzere 155 adet eserin tariflerde belirtildiği gibi olduğu görülüyor. Kullanılan diğer usûllerin 1-2 eserle istisna sayılması düşünülebilir. Alâeddin Yavaşca’ya ait “Acemaşiran” makâmındaki medhâl eser de, “Düyek” usûlü olarak kayda geçmiş, notasına ulaşıldığında ise “Sofyan” olduğu görülmektedir. Ayrıca; Haydar Tatlıyay’a ait “Nihâvend” makâmındaki medhâl notasında “Sofyan” (4/4) yazmasına rağmen TRT Nota Külliyyatında “Düyek” olarak kayıtlıdır.

Bu konuda üstünde durulması gereken 11 adet “Hafif” usûlünde bestelenmiş medhâlin tariflerle çelişkili durumudur. Bu medhâlleri Peşrev gibi yorumlamak mümkündür. Nitekim Refik Fersan’ın “Hafif” usûlünde “Rast” medhâlinin birçok kaynakta Peşrev olarak kaydedildiği görülmektedir. Bu konuda Alâeddin Yavaşca şu notu düşmüştür:

“Refik Fersan’ın “Musahâbât-ı Mûsikîye” adını verdiği hafif usûlündeki Rast peşrevinin 1. Hanesi mûsikî koridorlarında Rast Medhâl olarak kullanılmaktadır” (Yavaşca, 2002: 77).

Şekil 2.3 : Usûlüne göre eser sayıları

Tablo 2.6 : Bir kere tercih edilen usûller

Aksak	1
Aksak Semai	1
Düyek-Sofyan	1
Nim Devir	1
Semai	1
Sengin Semai	1
Serbest	1

7 farklı usûlde birer adet medhâl bestelenmiştir.

2.5. nolu tablodan hareketle hazırladığımız 2.3 nolu grafikte görüldüğü gibi, medhâl bestelerinde 17 usûl kullanılmıştır. Daha evvel de belirtildiği gibi 116 eser “Sofyan”, 39 eser “Düyek” ve 11 eser “Hafif” usûlünde bestelenmiş olup diğer usûller bestelemek üzere kullanılmak için rağbet görmemiştir.

2.3.4 Haneleri Açısından Medhâllerin İncelenmesi

Medhâller Hanelerine Göre Sınıflandırılmış ve Tablo Haline Getirilmiştir

Tablo 2.7: Hanelerine göre medhâllerin listesi

Sıra No	Hane	Bestekâr	Makâm	Usûl
1	1 Bölüm Mülazimeli	Alâeddin Yavaşca	Hicazkâr	Düyek
2	1 Bölüm Mülazimeli	Hasan Soysal	Hüzzam	Düyek
3	1 Bölüm Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Hicaz	Düyek
4	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Acem Kürdî	Düyek
5	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Hicaz	Düyek
6	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Hicazkâr	Düyek
7	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Kürdîli Hicazkâr	Düyek
8	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Muhayyer Kürdî	Düyek
9	1 Bölüm Mülazimeli	İlgün Soysev	Hicazkâr	Düyek
10	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Hüseyni	Hafif
11	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Rast	Hafif
12	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Segâh	Hafif
13	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Şehnaz	Hafif
14	1 Bölüm Mülazimeli	Erol Başara	Hüzzam	Sengin Semai
15	1 Bölüm Mülazimeli	Ahmet Çağan	Hüzzam	Sofyan
16	1 Bölüm Mülazimeli	Alâeddin Yavaşca	Bayati	Sofyan
17	1 Bölüm Mülazimeli	Alâeddin Yavaşca	Hüzzam	Sofyan
18	1 Bölüm Mülazimeli	Alâeddin Yavaşca	Rast	Sofyan
19	1 Bölüm Mülazimeli	Alâeddin Yavaşca	Tahir Bûselik	Sofyan
20	1 Bölüm Mülazimeli	Amir Ateş	Rast	Sofyan
21	1 Bölüm Mülazimeli	Arif Sami Toker	Nihâvend	Sofyan
22	1 Bölüm Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Mahur	Sofyan
23	1 Bölüm Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Suzinak	Sofyan
24	1 Bölüm Mülazimeli	Ferit Sidal	Rast	Sofyan
25	1 Bölüm Mülazimeli	Hasan Soysal	Acem Kürdî	Sofyan
26	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Bayati	Sofyan
27	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Evcara	Sofyan
28	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Mahur	Sofyan
29	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Muhayyer	Sofyan
30	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Nihâvend	Sofyan
31	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Sabâ	Sofyan
32	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Sultani Yegâh	Sofyan
33	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Suzidilara	Sofyan
34	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Uşşâk	Sofyan
35	1 Bölüm Mülazimeli	Neveser Kökdeş	Şedaraban	Sofyan
36	1 Bölüm Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Acem Kürdî	Sofyan
37	1 Bölüm Mülazimeli	Turan Yalçın	Hüzzam	Sofyan
38	1 Bölüm Mülazimeli	Varujan Zilciyan	Elifzar	Sofyan
39	1 Bölüm Mülazimeli	Amir Ateş	Şevkefzâ	Türk Aksağı

Tablo 2.7 (devam): Hanelerine göre medhâllerin listesi

40	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Hüzzam	Türk Aksağı
41	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Karcıgar	Türk Aksağı
42	1 Bölüm Mülazimeli	Hüsnü Üstün	Suzidil	Türk Aksağı
43	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Acem Aşiran	Düyek
44	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Hüseyni	Düyek
45	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Hüzzam	Düyek
46	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Mahur	Düyek
47	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Sultani Yegâh	Düyek
48	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Uşşâk	Düyek
49	1 Bölüm Mülazimesiz	Amir Ateş	Segâh	Düyek
50	1 Bölüm Mülazimesiz	Belirsiz	Hicazkâr	Düyek
51	1 Bölüm Mülazimesiz	Erol Başara	Rast	Düyek
52	1 Bölüm Mülazimesiz	Hasan Soysal	Uşşâk	Düyek
53	1 Bölüm Mülazimesiz	Hayati Günyeli	Mahur	Düyek
54	1 Bölüm Mülazimesiz	Haydar Tatlıyay	Mahur	Düyek
55	1 Bölüm Mülazimesiz	Kemal Emin Bara	Sultani Yegâh	Düyek
56	1 Bölüm Mülazimesiz	Leon Hancıyan	Nevâ	Düyek
57	1 Bölüm Mülazimesiz	Sadi Işlay - Kemani	Uşşâk	Düyek
58	1 Bölüm Mülazimesiz	Varujan Zilciyan	Sehab	Düyek
59	1 Bölüm Mülazimesiz	Zeki Duygulu	Hicazkâr	Düyek
60	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Suzinak	Düyek-Sofyan
61	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Acem	Hafif
62	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Ferahnâk	Hafif
63	1 Bölüm Mülazimesiz	Gülçin Yahya Kaçar	Hisar	Hafif
64	1 Bölüm Mülazimesiz	İrfan Doğrusöz	Rast	Hafif
65	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Eviç	Muhammes
66	1 Bölüm Mülazimesiz	Erol Başara	Eviç	Nim Devir
67	1 Bölüm Mülazimesiz	Abidin Gerçeker	Suzinak	Nim Hafif
68	1 Bölüm Mülazimesiz	Arif Sami Toker	Hüseyni	Semai
69	1 Bölüm Mülazimesiz	Fahri Kopuz	Mahur	Serbest
70	1 Bölüm Mülazimesiz	Abdurrahman Sami Yalçın	Nihâvend	Sofyan
71	1 Bölüm Mülazimesiz	Ahmet Çağan	Rast	Sofyan
72	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Gerdaniye Bûselik	Sofyan
73	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Hicaz	Sofyan
74	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Hüseyni	Sofyan
75	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Karcıgar	Sofyan
76	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
77	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Nihâvend	Sofyan
78	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Sabâ	Sofyan
79	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Segâh	Sofyan
80	1 Bölüm Mülazimesiz	Alâeddin Yavaşca	Şevkefzâ	Sofyan
81	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Hicaz	Sofyan
82	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Nihâvend	Sofyan

Tablo 2.7 (devam): Hanelerine göre medhâllerin listesi

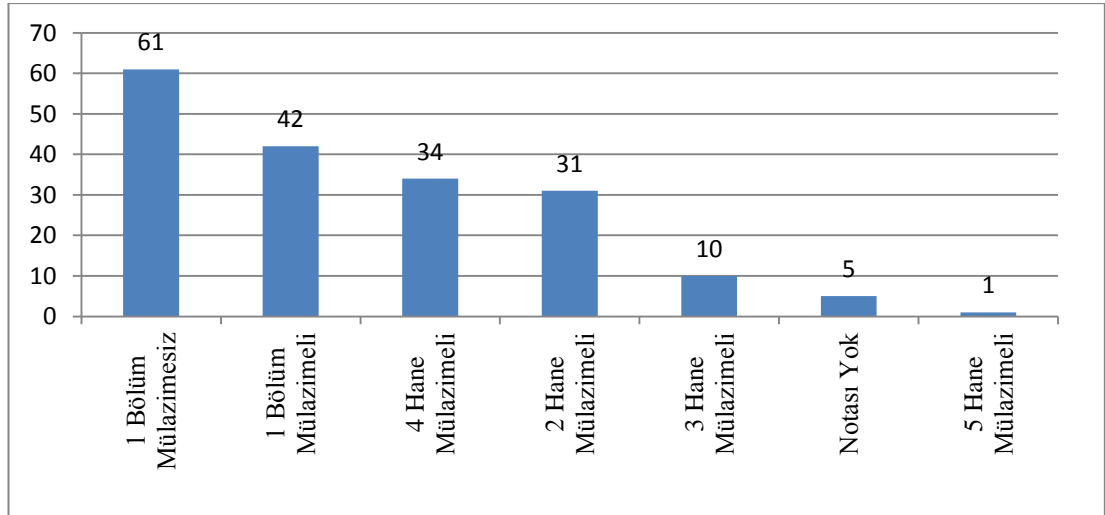
83	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Nişaburek	Sofyan
84	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Rast	Sofyan
85	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Sultani Yegâh	Sofyan
86	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Suzidil	Sofyan
87	1 Bölüm Mülazimesiz	Ali Rif'at Çağatay	Yegâh	Sofyan
88	1 Bölüm Mülazimesiz	Cüneyt Kosal	Şehnaz Bûselik	Sofyan
89	1 Bölüm Mülazimesiz	Dürri Turan	Bûselik	Sofyan
90	1 Bölüm Mülazimesiz	Enise Can	Rast	Sofyan
91	1 Bölüm Mülazimesiz	Hasan Soysal	Hicaz	Sofyan
92	1 Bölüm Mülazimesiz	Haydar Tatlıyay	Hicazkâr	Sofyan
93	1 Bölüm Mülazimesiz	Haydar Tatlıyay	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
94	1 Bölüm Mülazimesiz	İrfan Doğrusöz	Sabâ	Sofyan
95	1 Bölüm Mülazimesiz	İsmail Birateş	Şedaraban	Sofyan
96	1 Bölüm Mülazimesiz	Kasım İnaltekin	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
97	1 Bölüm Mülazimesiz	Muzaffer Birtan	Nihâvend	Sofyan
98	1 Bölüm Mülazimesiz	Reyhan Karataş	Suzidil	Sofyan
99	1 Bölüm Mülazimesiz	Sadi Işılây - Kemani	Hüzzam	Sofyan
100	1 Bölüm Mülazimesiz	Sadi Işılây - Kemani	Nihâvend	Sofyan
101	1 Bölüm Mülazimesiz	Sadun Aksüt	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
102	1 Bölüm Mülazimesiz	Serap Arısan	Nihâvend	Sofyan
103	1 Bölüm Mülazimesiz	Vecdi Seyhun	Segâh	Sofyan
104	2 Hane Mülazimeli	Neveser Kökdeş	Nihâvend	Aksak
105	2 Hane Mülazimeli	Neveser Kökdeş	Hicazkâr	Aksak Semai
106	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Suzidil	Devr-i Kebir
107	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Bayati	Düyek
108	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Hicaz	Düyek
109	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Hicazkâr	Düyek
110	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Muhayyer Kürdî	Düyek
111	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Uşşâk	Düyek
112	2 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Uşşâk	Nim Sofyan
113	2 Hane Mülazimeli	Adil Bozkurt	Neveser	Sofyan
114	2 Hane Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Bûselik	Sofyan
115	2 Hane Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
116	2 Hane Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Nihâvend	Sofyan
117	2 Hane Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Rast	Sofyan
118	2 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Hicazkâr	Sofyan
119	2 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Hüseyini	Sofyan
120	2 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Rast	Sofyan
121	2 Hane Mülazimeli	Kutlu Payaşlı	Hicazkâr	Sofyan
122	2 Hane Mülazimeli	Neveser Kökdeş	Rast	Sofyan
123	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Acem Aşiran	Sofyan
124	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Bûselik	Sofyan
125	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Ferahfeza	Sofyan
126	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Hüzzam	Sofyan

Tablo 2.7 (devam): Hanelerine göre medhâllerin listesi

127	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Nihâvend	Sofyan
128	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Nikriz	Sofyan
129	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Rast	Sofyan
130	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Segâh	Sofyan
131	2 Hane Mülazimeli	Orhan Kızılsavaş	Sultani Yegâh	Sofyan
132	2 Hane Mülazimeli	Özgen Gürbüz	Şehnaz	Sofyan
133	2 Hane Mülazimeli	Sadun Aksüt	Rast	Sofyan
134	2 Hane Mülazimeli	Zeki Duygulu	Sultani Yegâh	Sofyan
135	3 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Nihâvend	Düyek
136	3 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Rast	Düyek
137	3 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Suzinak	Düyek
138	3 Hane Mülazimeli	Pınar Köksal	Hicaz	Düyek
139	3 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Hicaz	Nim Sofyan
140	3 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Bûselik	Sofyan
141	3 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Rast	Sofyan
142	3 Hane Mülazimeli	Hasan Soysal	Bayati Araban	Sofyan
143	3 Hane Mülazimeli	Özgen Gürbüz	Hicaz	Sofyan
144	3 Hane Mülazimeli	Serap Arısan	Ferahfeza	Sofyan
145	4 Hane Mülazimeli	Fethi Karamahmudoğlu	Karcıgar	Devr-i Kebir
146	4 Hane Mülazimeli	Emin Akan	Uşşâk	Düyek
147	4 Hane Mülazimeli	Haydar Tatlıyay	Muhayyer	Düyek
148	4 Hane Mülazimeli	Enise Can	Nihâvend	Frenkçin
149	4 Hane Mülazimeli	Vefik Ataç	Bayati	Frenkçin
150	4 Hane Mülazimeli	Abidin Gerçeker	Hisar Bûselik	Hafif
151	4 Hane Mülazimeli	Adnan Abana	Rast	Hafif
152	4 Hane Mülazimeli	Adnan Abana	Uşşâk	Hafif
153	4 Hane Mülazimeli	Ahmet Hatipoğlu	Uşşâk	Muhammes
154	4 Hane Mülazimeli	Alâeddin Pakyüz	Hüseyini	Sofyan
155	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Acem Aşiran	Sofyan
156	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Acem Aşiran	Sofyan
157	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Hicaz	Sofyan
158	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Hüzzam	Sofyan
159	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
160	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Mahur	Sofyan
161	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Muhayyer Kürdî	Sofyan
162	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Nihâvend	Sofyan
163	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Suzinak	Sofyan
164	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Şehnaz	Sofyan
165	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Uşşâk	Sofyan
166	4 Hane Mülazimeli	Aydın Oran	Uşşâk	Sofyan
167	4 Hane Mülazimeli	Cavit Cenkoğlu	Eviç	Sofyan
168	4 Hane Mülazimeli	Cavit Cenkoğlu	Hicazkâr	Sofyan
169	4 Hane Mülazimeli	Cavit Cenkoğlu	Şevkefzâ	Sofyan

Tablo 2.7 (devam): Hanelerine göre medhâllerin listesi

170	4 Hane Mülazimeli	Cinuçen Tanrıkorur	Şehnaz	Sofyan
171	4 Hane Mülazimeli	Emin Akan	Acem Kürdî	Sofyan
172	4 Hane Mülazimeli	Ferit Sıdal	Sultani Yegâh	Sofyan
173	4 Hane Mülazimeli	Niyazi Şengül	Sultani Yegâh	Sofyan
174	4 Hane Mülazimeli	Salih Berkmen	Segâh	Sofyan
175	4 Hane Mülazimeli	Şenol Akın	Bayati	Sofyan
176	4 Hane Mülazimeli	Şeref Yaman	Bûselik	Sofyan
177	4 Hane Mülazimeli	Talat Er – Kemani	Mahur	Sofyan
178	4 Hane Mülazimeli	Uğur Şumnulu	Sultani Yegâh	Sofyan
179	5 Hane Mülazimeli	Abidin Gerçeker	Rast	Nim Hafif
180	Notası Yok	Aydın Oran	Nikriz	Sofyan
181	Notası Yok	Belirsiz	Nihâvend	Sofyan
182	Notası Yok	Orhan Kızılsavaş	Kürdîli Hicazkâr	Sofyan
183	Notası Yok	Santuri A.Said	Nihâvend	Sofyan
184	Notası Yok	Tarık Kip	Nihâvend	Sofyan

Şekil 2.4 : Hanelerine göre eser sayıları

Yapılan incelemede, medhâl türünün var oluş sebeplerinden en önemlisi olan; yeni bir tür meydana getirmekle uzun soluklu bir tür olan peşrevlerin; gerek zaman, gerekse kendisinden sonra icra edilecek sözlü eserin türüne ve formuna (biçimine) göre çalınmasının çok uygun olmayacağı hallerde kullanılması maksadının yanı sıra, formu (biçimi) geleneksel olarak tespit edilmiş ve dışına çıkılmasının mümkün olamayacağı peşrev türünü tekrar etmektense, yeni bir tür olan medhâllerde özgün arayışların zaman içinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

Tür musîkisî saz eseri türlerinde; longa, sirto, mandıra vb. oyun havaları haricinde gelenekselleşmiş olan hane; ve tekrar eden mülâzimeli besteleme tarzı, medhâl türünün; bestekârların arayışları doğrultusunda başka başka formlarda (biçimlerde) doğmasına sebep olmuştur .

Yukarıdaki şemada da görüleceği gibi, büyük bir çoğunluk tek bölümlü mülâzimesiz; takip eden rakamsal çoğunluk oranında 1bölüm mülâzimeli olmasına karşın tekrar eden mülâzimeli ve 4, 2, 3 ve 5 haneli ve mülâzimeli olmak suretiyle medhâl türü, peşrev ve saz semâileri; hatta bazı oyun havaları (longa-sirto vb.) türlerinden farklı olarak bestekârların kendilerince oluşturdukları formda (biçimde) bestelene gelmiştir.

3. ALİ RİF'AT ÇAĞATAY BİYOGRAFİSİ VE ESERLERİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde, Ali Rif'at Çağatay'ın biyografisi ve bestelediği tüm eserler; toplu halde form, makâm, usûl bakımından; daha sonra saz eserleri ve sözlü eserleri, kendi içlerinde sınıflanmış olup, bu sınıflandırmalara sözlü eserlerin güftekârları yönünden de değerlendirilmesi eklenmiştir.

3.1 Ali Rif'at Çağatay'ın Biyografisi

İstanbul'da doğdu. "Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bu konuda Yılmaz Öztuna 1867, İbnülemin Mahmud Kemal ve Mustafa Rona 1869, Sâdettin Nüzhet ise 1871 yılı vermektedir" (İslam Ansiklopedisi, 1993: C.8: 167).

Çağatay'ın büyükbabası Kaymakâm (Yarbay) Hurşid Bey (Lwow, 11.IV.1814-Travnik, 18..), Batı ve Türk mûsikîleri ile uğraşmıştı. Onun babası, Türkiye'ye sığınmış, müslüman olarak manastırda ölmüş bir Leh (kendisine mağfiret olunmuş) idi. Hurşid Bey'in Bahariye Şevket adında 2 kızından başka 4 oğlu oldu: Plevne'de 1877'de şehid olan Alyanak Mehmet İzzet Paşa, 1921'de İstanbul'da ölen Şam ve Aydın vilayetleri defterdarı Ali Rıza Bey, Hasan Rif'at Bey ve 1914'te Sinop'ta sürgünden ölen Miralay Hüseyin Tevfik Bey, Çağatay'ın babası, Hasan Rif'at Bey'dir. 15 şubat 1900'de Şam'da öldü 93 savaşında üç yara almış bir piyade kaymakâmı (yarbay) idi. Bu zatın büyük oğlu Çağatay'dır. Diğer 3 oğlu, Samih Rif'at Bey, 1937' Maarif vekaletinde memurken ölen Muzaffer Rif'at Bey ve Cevad Rif'at Atılhan'dır. (1.XI.1891-1966). Bu sonuncusu, Harbiye me'zunu olup, Milli Mücadele'de milis paşası olarak hizmet etmiş, birçok kitap yazmıştır. Çağatay'ın ailesine ait bu bilgiler, kendisinden alınmıştır (Öztuna, 1969: 135).

TRT yayını Türk Mûsikîsi Tarihi Derleme kitabında, Ali Rif'at Çağatay için şöyle demektedir:

Özel öğrenim görerek yetiştirildi; yüksek düzeyde Fransızca bildirdi. Arapça ve Farça'ya vakıftı. Mûsıkîmizin tanınmasına ve yaygınlaşmasına büyük hizmetlerde bulunmuş ve çok öğrenci yetiştirmiş kimselerdendir. “Şark Mûsıkî Cemiyeti”nde yöneticilik ve hocalık Sait Halim Paşa'nın hanende Nedim Bey'den dul kalan kızını Zehra Hanım'la evlenmiş, bir aile geleneği olarak birlikte Avrupa'ya gitti; Zehra Hanım'ın Nice'de ölümü üzerine İstanbul'a döndü (Türk Mûsıkîsi Tarihi Derleme, 1986, C.2: 57).

Ali Rif'at Çağatay'ın aynı yılları için İslam Ansiklopedisinde şu ifadeler yer almaktadır:

“Uzun süre Bâbîâli Me'mürin-i Mülkiyye Komisyonu mümeyyizliğinde bulundu. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Kadıköy'de kurduğu Şark Mûsıkî Cemiyeti'nin ilk başkanlığını yaptı” (İslam Ansiklopedisi, 1993, C.8: 167).

Ali Rif'at Bey'in, yurtdışından döndükten sonraki faaliyetleri için Yılmaz Öztuna şunları yazmıştır:

“Kadıköy'de Şark Mûsıkî Cemiyeti'nin yerine Türk Mûsıkî Ocağı'nı kurdu. Hayli talebe yetiştirdi. Türk Mûsıkîsi (viyolonsel, kontrbas, piyano, flüt vs...) da katarak Türk Mûsıkîsi konserleri verdirdi. Bazı eserleri batı sistemiyle çok seslendirdi. Fakat, bu armoni, Türk Mûsıkîsi'ne uygun düşmedi. İsmali Hakkı Bey'in ölümü üzerine İstanbul Belediye Konservatuvarı (daha önce Darüelhân) Türk Mûsıkîsi tetkik ve Tasnif Heyeti'ne üye oldu. Rauf Yekta, Ahmed Irsoy, ve Dr. Suphi Ezgi ile beraber hayli klasik eserin notasını yayınladı (Öztuna, 1970, C.1: 136).

O dönemde hakim olan toplu icrâ şekli fasıl mûsıkîsi'dir. Ali Rif'at Bey'in konser musıkîsi alanında düşüncelerini çeşitli kaynaklarda görmekteyiz. Bu konuyla ilgili olarak Nazmi Özalp şunları söylemiştir:

“Mûsikimize “Konser Mûsıkîsi” havasını vermeyi ilk kez düşünenlerdendir. 1920 yılında, Cemil Bey'in ölümünden dört yıl sonra, Cemil Bey'i anmak, hatırasını yaşatmak için, başkanı bulunduğu “Şark Mûsıkîsi Cemiyeti”nin saz ve ses sanatkârlarıyla bir konser hazırlamıştır (Türk Mûsıkîsi Tarihi Derleme Kitabı, 1986, C.2: 57).

Çeşitli kaynaklarda Ali Rif'at Bey'in viyolonsel, kemençe, tanbur, ud çaldığı ve sesinin güzel olduğu; ancak, udiliğiyle tanındığı ve ününün Udi Ali Bey olarak

yayıldığı ifade edilmektedir. Hocalığı ve talebe yetiştirmesiyle ilgili olarak İslam Ansiklopedisinde şu ifadeler yer almaktadır:

“Hayatının büyük kısmını talebe yetiştirmekle geçirdi. Talebeleri arasında Mesut Cemil, Ūdi Sâmi Bey, Suphi Ziya Özbekkan, Selahattin Pınar ve Şerif Muhittin Targan en meşhurlarıdır” (İslam Ansiklopedisi, 1993, C.8: 167).

Mesut Cemil Bey, “Mûsikî Mecmuası” müzikoloji dergisi makalesinde Ali Rif’at Çağatay için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Klâsik mûsikî geleneklerine bağlılığı kadar, mûsikîde yeniliklere de çok meraklı idi ve taraftardı.” (Mûsikî mecmuası,1970 No.256: 21).

Yine; aynı makâle de şu sözleri de söylemiştir:

Ali Rif’at Bey, Haşimî sülalesi şürefasından Ali Haydar Paşa’nın oğlu olan talebesi Şerif Muhiddin’in yüzünden udu âdeta terketmişti. Onun hem nesebine, hem virtüozluk mertebesine ulaşmış san’atına hürmetinden, kapılarda karşılar, dinlerken kendinden geçirdi.

Şair Mehmet Âkif ‘in de ekseri aralarında bulunduğu bir meclis kurulurdu ki, genç Şerif’in etrafında gittikçe genişleyen hayranlık halkası ilk defa orada etmişti. O tesirle, Ali Rif’at Bey, gerçekten pek güzel çaldığı uttan uzaklaştığı nisbette, mûsikînin bestekârlık ve ilim tarafına yaklaşıyor, arka arkaya yeni eserler verirken, nazarî ve ilmî konularla uğraşılıyor, iyi Fransızca bildiği için, zamanın bellibaşlı mûsikî kitaplarını inceliyor, hattâ viyolonsele de heves ederek, Garp mûsikîsiyle meşgul oluyordu. Çaldıkları trioları, kuartetleri Ali Rif’at Bey dikkatle dinler, tahlillerine girişir, hattâ bu eserlerin çalınmasına bizzat iştirak ederdi (Mûsikî Mecmuası, 1970, No.256:21-17).

Ali Rif’at Çağatay’ın mûsikîye hizmetleri arasında bestekârlığı da önemli bir yer tutmaktadır. Bestekârlığı ile ilgili olarak bazı kaynaklar şu ifadeleri kullanmıştır:

“Batı mûsikîsi etkisi taşıyan bazı çalışmaları bulunmasına rağmen bestelerinde genellikle Türk Mûsikîsi özellikleri hâkimdir. Operet, marş, taksim, Medhâl, peşrev, saz semaisi, beste, yürük semai, şarkı, türkü ve ilahi gibi çeşitli formlarda eserler besteledi. Sözleri Mehmet Âkif Ersoy’a ait olan İstiklâl Marşı, 1924-1930 yılları arasında Ali Rif’at Bey’in acem-aşiran makâmındaki

bestesiyle okunup çalınmıştır. Günümüze elli altı eseri ulaşmıştır” (İslam Ansiklopedisi, 1993, C.8: 167).

“Burhanüddin Okte imzasile “Türk Mûsikîsi Dergisi” ne yazılan mekalede “Klâsik Üslûbda çok kıymetli eserler bestelediği gibi “Daussıla”, “Bülbül”, “Küse im im” gibi vak’alardan bahs eden uzun güfteleri de bestelemiştir. Ayrıca “Davalas Marşı” gibi eğlenceli eserler de besteleyerek bir yenlik vücuda getirmiştir” deniliyor (Hoş Seda Son Asır Mûsikîşinasları, 1958: 61).

Ali Rif’at Çağatay, 3 Mart 1935 tarihinde kalp hastalığından vefat ederek, Kadıköy Mezarlığına defnedilmiştir. Merhumun; Vecdi, Haydar, Cafer adlarında üç oğlu vardır (Rona, 1960:91)

3.2 Ali Rif’at Çağatay’ın Tüm Eserleri

Ali Rif’at Çağatay’ın çalışmanın konusu olan medhâl türünü ilk kullanan ve müziğimize kazandıran kişi olması dolayısıyla, biyografisine ek olarak eserlerinin güfte, tür, makâm ve usûl bakımından incelenmesine yer verilecektir.

3.2.1 Ali Rif’at Çağatay’ın Tüm Eserleri Listesi ve Tür Açısından Değerlendirmesi

Aşağıda Ali Rif’at Çağatay’ın bestelediği tüm eserlerin alfabetik listesi ve türleri açısından değerlendirilmesi yer almaktadır. Türlerine göre sınıflamanın daha iyi anlaşılabilir olması adına çubuk grafik ile istatistiksel sunumuna da yer verilmiştir.

Tablo 3.1 : Ali Rif’at Çağatay’ın tüm eserlerinin alfabetik listesi

Eser Adı	Söz Yazarı	Makâm	Tür	Usûl	Arşiv No
Ağyari alma yanına layık değildir şanına	Belirsiz	Muhayyer	Türkü	Sofyan	158
Aman ey işveli	Belirsiz	Suzidil	Köçekçe	Aksak	426
Anlayan yok nar-ı aşkın şiddet-i buhranını	Samih Rif’at Bey	Arazbar Bûselik	Beste	Çenber	
Bağrım nice bir ateş-i hicrânına yansın	Belirsiz	Bayati	Şarkı	Aksak Semai	
Bana bak hey avanak	Belirsiz	Rast	Şarkı	Sofyan-Y.Semai	
Beni ister ağlat ister sevindir	Belirsiz	Mahur	Şarkı	Curcuna	1420
Bir reh-i na-reftedir aşkınla puyan olduğum	Belirsiz	Rast	Şarkı	Yürük Semai	
Bir şuhun olur ol dahi derman-ı reh-i aşkı	Belirsiz	Suzidil	Ağır Semai	Aksak Semai	

Tablo 3.1 (devam) : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin alfabetik listesi

Bu şeb de cuşîş-i yadınla ağladım durdum	Süleyman Nazif	Segâh	Fantezi	Düyek	2613
Bu tab ile ruhsare-i canane bakılmaz	Yahya Efendi	Nihâvend	Yürük Semai	Yürük Semai	2618
Bütün dünyaya küskündüm	Mehmet Akif Ersoy	Mahur	Şarkı	Düyek	2697
Dostun senden irak değil	Samih Rif'at Bey	Uşşâk	İlahi	Düyek	16188
Edalı bir yosma kararım aldı	Samih Rif'at Bey	Hüseyni	Şarkı	Curcuna	3741
Evc-i himmet güneşi lema-i aşk-ı nebevi	Muhtar Efendi	Uşşâk (Kuçek)	Nefes	Düyek	
Ey şuh-i cihan sevdi seni can	Mihri	Hüseyni	Düet	Türk Aksağı	
Gördüm yine bir afet-i nadide eday1	Enderuni Vasıf	Nihâvend	Ağır Semai	Aksak Semai	5319
Hengam-ı visal akıbet ağyare de kalmaz	Belirsiz	Suzidil	Y.S.	Yürük Semai	6217
Hep bilirler bizi	Belirsiz	Rast	Marş	Nim Sofyan	
Hüsn-i güftarın senin ey mehlîka	Belirsiz	Hicaz	Şarkı	Düyek	6519
Kar etmedi zalim sana bu ah ü eninim	Mehmet Sadi Bey	Suzinak	Şarkı	Sengin Semai	7003
Kıl sabâ gönlüm perişan olduğun canane arz	Fuzuli	Dilkeşhaveran	Beste	Havi	
Kim görür de aklın aldırılmaz şeha gül rengini	Belirsiz	Uşşâk	Şarkı	Ağır Aksak	7218
Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak	Mehmet Akif Ersoy	Acem Aşiran	Marş	Nim Sofyan	
Spor Marş		Rast	Marş	Nim Sofyan	
Meclis-i vaslında giryan olduğum mazur tut	Recaizade Mahmut Ekrem	Yegâh	Şarkı	Düyek	7528
Medhâl		Hicaz	Saz Eseri	Sofyan	E0800
Medhâl		Nihâvend	Saz Eseri	Sofyan	E2069
Medhâl		Rast	Saz Eseri	Sofyan	E2432
Medhâl		Suzidil	Saz Eseri	Sofyan	E2943
Medhâl		Yegâh	Saz Eseri	Sofyan	
Medhâl		Sultani Yegâh	Saz Eseri	Sofyan	
Medhâl		Nişaburek	Saz Eseri	Sofyan	

Tablo 3.1 : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin alfabetik listesi

Meyl edip bir gül-izare	Belirsiz	Nişaburek	Şarkı	Yürük Semai	7698
Naledendir ney gibi avaze-i aşkım bülend	Belirsiz	Nihâvend	Beste	Muhammes	7863
Ordumuz etti yemin titredi hak ü zemin	Belirsiz	Nihâvend	Marş	Sofyan	8529
Ruhsarına aybetme nigah ettiğimi	Fuzuli	Suzidil	Beste	Remel	8878
Sabâhtan kalktım güneş parlıyor	Belirsiz	Hüseyini (Hüseynide)	Türkü	Düyek	9012
Sarahaten acaba söylesem darılmaz m	Orhan Seyfi Orhon	Nihâvend	Şarkı	Sofyan	9215
Saz Eseri		Bûselik	Saz Eseri	Yürük Semai	
Saz Eseri		Yegâh	Saz Eseri	Sofyan	
Saz Semaisi		Tahir Bûselik	Saz Eseri	Aksak Semai	
Saz Semaisi		Nevâ	Saz Eseri	Aksak Semai	
Saz Semaisi		Suzidil	Saz Eseri	Aksak Semai	
Verdim ateş dillere suz-i dil-i avareden	Ömer Naci Efendi (Muallim)	Suzidil	Beste	Çenber	10981
Yakma canım nale-i bi-ihhtiyarımdan sakın	Belirsiz	Rast	Beste	Devr-i Revan	
Yılmam ölümden yaradan askerim	Mehmet Akif Ersoy - Neyzen	Nihâvend	Marş	Sofyan	11420
Yirmiyedi yirmisekiz buçuktur yaşı	Belirsiz	Nihâvend	Fantezi	Aksak-N.Sofyan	11505
Yurduma düşman doldu hep (ANA TÜRKÜSÜ)	Belirsiz	Uşşâk (Hüseynide)	Şarkı	Düyek	
Yüreğimi ezmezdim sokak sokak gezmezdim	Belirsiz	Şehnaz	Fantezi	Yürük Semai	11586
Zeynom Zeynom aman sılam	Belirsiz	Hüseyini	Şarkı	Sofyan	11700
Zülfün görenlerin hep bahtı siyah olurmuş	Nevres-i Cedid	Nihâvend	Beste	Lenk Fahte	11719

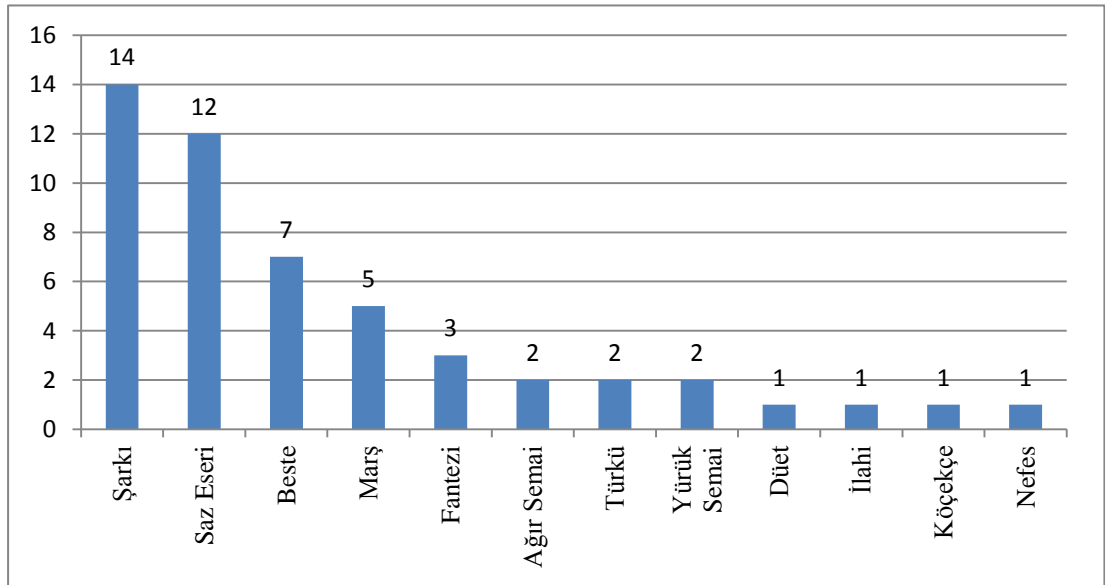
Devlet Korosu üzerinden erişilen 2010 Avrupa kültür başkenti projesi kapsamında hazırlanmış olan “Türk Müzik Kültürünün Hafızası” (<http://www.sanatziginotalari.com/>) isimli siteden yapılan araştırma sonucunda Ali Rif'at Çağatay'a ait 56 adet esere ulaşılmış olsa da, yapılan incelemede bazı eserlerin mükerrer olarak farklı isimlerde; ancak aynı TRT Arşiv no ile girilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu eserlerin sayısı 4 adettir. Mükerrer olanlar sonuçların

daha güvenilir olması için listeden çıkarılmıştır. Ayrıca, “Ordumuz etti yemin titredi hak ü zemin (ordunun duası) adlı marşın notasına da ulaşamamıştır.

Ali Rif’at Çağatay’ın bestelerinin sayısı konusunda kaynaklar farklı rakamlar vermektedir. Örneğin; Nazmi Özalp 55, Yılmaz Öztuna 52, İslam Ansiklopedisi 56 ve TRT çeşivi 56 rakamını vermektedir. Ancak; TRT arşivinde “Acep ey işveli yarım niçin insafa gelmezsin (Kağıthane Havası) eseri 3 , “Tereddüt” eseri 2 , “Yılmam ölümden yaradan askerim (Ordunun Duası) adlı eser 2 defa mükerrer yazıldığı için 51 rakamının doğru olduğunu düşündürmektedir. “ Acep ey şiveli yarım niçin insafa gelmezsin” mısrası ile başlayan şarkı TRT nota külliyyâtında hem “Şarkı”; hem de “Köçekçe” türü olarak mükerrer kaydedilmiştir. Kanaatimizce; aksak usûlünün eser içinde “Yürük Aksak” darplarıyla kullanılması ve müzik cümlelerinin karakteristliği bakımından bu eser “Köçekçe” dir.

Ali Rif’at Çağatay’ın medhâl türünü ilk defa besteleyen mûsikîşinas olması, onun bir saz eseri bestecisi olduğu kanaatine sebep olsa da; aslında, eserlerinin büyük bölümü sözlü eserlerden müteşekkildir. Besteci saz eseri olarak; 7 medhâl, 3 saz semaisi ve 2 adet de türü belli olmayan saz eseri bestelemiştir.

Bu eserlerin tür olarak dağılım 3.1.grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 3.1 : Tüm eserler tür grafiği

Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere en fazla 15 eser ile şarkı, 12 eser ile saz eseri bestelemiş olduğu görülmektedir.

3.2.2 Ali Rif'at Çağatay'ın Eserlerinin Makâmsal İncelenmesi

Ali Rif'at Çağatay'ın bestelediği tüm eserlerinde kullandığı makâmları belirten tablo 3.2. aşağıda sunulmuştur.

Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, repertuar listelerinde kaydolduğu şekliyle 24 makâm kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 3.2 : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin makâmsal listesi

Makâm	Eser Adı	Söz Yazarı	Tür	Usûl	Arşiv No
Acem Aşiran	Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak	Mehmet Akif Ersoy	Marş	Nim Sofyan	
Arazbar Bûselik	Anlayan yok nar-ı aşkın şiddet-i buhranını	Samih Rif'at Bey	Beste	Çenber	
Bayati	Bağrım nice bir ateş-i hicrânına yansın	Belirsiz	Şarkı	Aksak Semai	
Bûselik	Saz Eseri		Saz Eseri	Yürük Semai	
Dilkeşhaveran	Kıl sabâ gönlüm perişan olduğun canane arz	Fuzuli	Beste	Havi	
Hicaz	Hüsn-i güftarın senin ey mehlika	Belirsiz	Şarkı	Düyek	6519
Hicaz	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	E0800
Hüseyni	Edalı bir yosma kararım aldı	Samih Rif'at Bey	Şarkı	Curcuna	3741
Hüseyni	Ey şuh-i cihan sevdi seni can	Mihri	Düet	Türk Aksağı	
Hüseyni	Zeynom Zeynom aman sılam	Belirsiz	Şarkı	Sofyan	11700
Hüseyni (Hüseynide)	Sabâhtan kalktım güneş parlıyor	Belirsiz	Türkü	Düyek	9012
Mahur	Beni ister ağlat ister sevindir	Belirsiz	Şarkı	Curcuna	1420
Mahur	Bütün dünyaya küskündüm	Mehmet Akif Ersoy	Şarkı	Düyek	2697
Muhayyer	Ağyari alma yanına layık değildir şanına	Belirsiz	Türkü	Sofyan	158
Nevâ	Saz Semaisi		Saz Eseri	Aksak Semai	

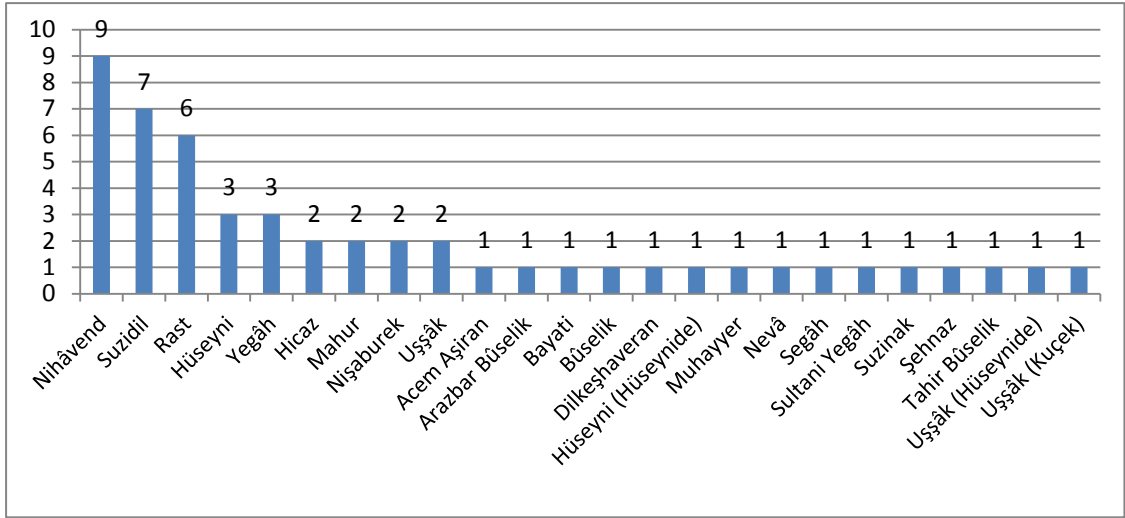
Tablo 3.2 (devam): Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin makâmsal listesi

Nihâvend	Bu tab ile ruhsare-i canane bakılmaz	Yahya Efendi	Yürük Semai	Yürük Semai	2618
Nihâvend	Gördüm yine bir afet-i nadide edayı	Enderuni Vasıf	Ağır Semai	Aksak Semai	5319
Nihâvend	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	E2069
Nihâvend	Naledendir ney gibi avaze-i aşkım bülend	Belirsiz	Beste	Muhammes	7863
Nihâvend	Ordumuz etti yemin titredi hak ü zemin	Belirsiz	Marş	Sofyan	8529
Nihâvend	Sarahaten acaba söylesem darılmaz m	Orhan Seyfi Orhon	Şarkı	Sofyan	9215
Nihâvend	Yılmam ölümden yaradan askerim	Mehmet Akif Ersoy - Neyzen	Marş	Sofyan	11420
Nihâvend	Yirmiyedi yirmisekiz buçuktur yaşı	Belirsiz	Fantezi	Aksak-N.Sofyan	11505
Nihâvend	Zülfün görenlerin hep bahtı siyah olurmuş	Nevres-i Cedid	Beste	Lenk Fahte	11719
Nişaburek	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	
Nişaburek	Meyl edip bir gül-izare	Belirsiz	Şarkı	Yürük Semai	7698
Rast	Bana bak hey avanak	Belirsiz	Şarkı	Sofyan-Y.Semai	
Rast	Bir reh-i na-reftedir aşkınla puyan olduğum	Belirsiz	Şarkı	Yürük Semai	
Rast	Hep bilirler bizi	Belirsiz	Marş	Nim Sofyan	
Rast	Spor Marş		Marş	Nim Sofyan	
Rast	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	E2432
Rast	Yakma canım nale-i bi-ihhtiyarımdan sakın	Belirsiz	Beste	Devr-i Revan	
Segâh	Bu şeb de cuşîş-i yadınla ağladım durdum	Süleyman Nazif	Fantezi	Düyek	2613
Sultani Yegâh	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	

Tablo 3.2 (devam) : Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin makâmsal listesi

Suzidil	Acep ey işveli yarım niçin insafa gelmezsin	Belirsiz	Şarkı	Aksak	
Suzidil	Aman ey işveli	Belirsiz	Köçekçe	Aksak	426
Suzidil	Bir şuhun olur ol dahi derman-ı reh-i aşkı	Belirsiz	Ağır Semai	Aksak Semai	
Suzidil	Hengam-ı visal akıbet ağyare de kalmaz	Belirsiz	Yürük Semai	Yürük Semai	6217
Suzidil	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	E2943
Suzidil	Ruhsarına aybetme nigah ettiğimi	Fuzuli	Beste	Remel	8878
Suzidil	Saz Semaisi		Saz Eseri	Aksak Semai	
Suzidil	Verdim ateş dillere suz-i dil-i avareden	Ömer Naci Efendi (Muallim)	Beste	Çenber	10981
Suzinak	Kar etmedi zalim sana bu ah ü enimim	Mehmet Sadi Bey	Şarkı	Sengin Semai	7003
Şehnaz	Yüreğimi ezmezdım sokak sokak gezmezdım	Belirsiz	Fantezi	Yürük Semai	11586
Tahir Bûselik	Saz Semaisi		Saz Eseri	Aksak Semai	
Uşşâk	Dostun senden irak değil	Samih Rif'at Bey	İlahi	Düyek	16188
Uşşâk	Kim görür de aklın aldırmaz şeha gül rengini	Belirsiz	Şarkı	Ağır Aksak	7218
Uşşâk (Hüseynide)	Yurduma düşman doldu hep (ANA TÜRKÜSÜ)	Belirsiz	Şarkı	Düyek	
Uşşâk (Kuçek)	Evc-i himmet güneşi lema-i aşk-ı nebevi	Muhtar Efendi	Nefes	Düyek	
Yegâh	Meclis-i vaslında giryân olduğum mazur tut	Recaizade Mahmut Ekrem	Şarkı	Düyek	7528
Yegâh	Medhâl		Saz Eseri	Sofyan	
Yegâh	Saz Eseri		Saz Eseri	Sofyan	

Bu eserlerin makâm olarak dağılım grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 3.2 : Tüm Eserler Makâm Grafiği

Ali Rif’at Çağatay’ın kullandığı 24 makâm içerisinde 9 eserde “Nihâvend”, 7 eserde “Sûzidil” ve 6 eserde “Rast” makâmlarını kullanarak, bu üç makâm üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak, “Hüseyni’de Hüseyni” veya “Hüseyni’de Uşşâk” başlıkları ayrı makâmı işaret etmediği için bu eserleri farklı makâm başlığı altında değerlendirmenin yanlış olacağı kanaatindeyiz.

3.2.3 Ali Rif’at Çağatay’ın Eserlerinin Usûl Açısından İncelenmesi

Usûllerine göre bestekârın eserleri alfabetik olarak sınıflandırılmış ve tablo haline getirilmiştir.

Tablo 3.3 : Ali Rif’at Çağatay’ın tüm eserlerinin usûl listesi

Usûl	Makâm	Eser Adı	Söz Yazarı	Tür	Arşiv No
Ağır Aksak	Uşşâk	Kim görür de aklın aldırılmaz şeha gül rengini	Belirsiz	Şarkı	7218
Aksak	Suzidil	Acep ey işveli yarım niçin insafa gelmezsin	Belirsiz	Şarkı	
Aksak	Suzidil	Aman ey işveli	Belirsiz	Köçekçe	426
Aksak Semai	Bayati	Bağrım nice bir ateş-i hicrânına yansın	Belirsiz	Şarkı	
Aksak Semai	Nevâ	Saz Semaisi		Saz Eseri	
Aksak Semai	Nihâvend	Gördüm yine bir afet-i nadide edayı	Enderuni Vasıf	Ağır Semai	5319

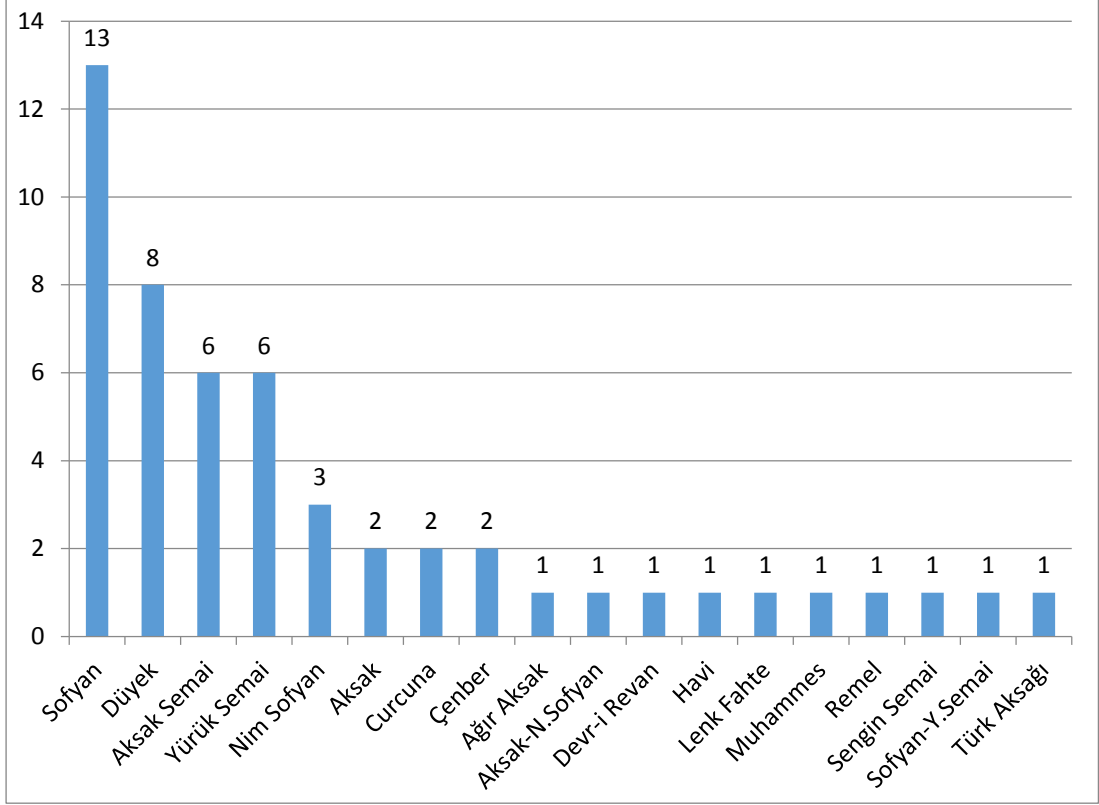
Tablo 3.3 (devam): Ali Rif'at Çağatay'ın tüm eserlerinin usûl listesi

Aksak Semai	Suzidil	Bir şuhun olur ol dahi derman-ı reh-i aşkı	Belirsiz	Ağır Semai	
Aksak Semai	Suzidil	Saz Semaisi		Saz Eseri	
Aksak Semai	Tahir Bûselik	Saz Semaisi		Saz Eseri	
Aksak-N.Sofyan	Nihâvend	Yirmiyedi yirmisekiz buçuktur yaşı	Belirsiz	Fantezi	11505
Curcuna	Hüseyini	Edalı bir yosma kararım aldı	Samih Rif'at Bey	Şarkı	3741
Curcuna	Mahur	Beni ister ağlat ister sevindir	Belirsiz	Şarkı	1420
Çenber	Arazbar Bûselik	Anlayan yok nar-ı aşkın şiddet-i buhranını	Samih Rif'at Bey	Beste	
Çenber	Suzidil	Verdim ateş dillere suz-i dil-i avareden	Ömer Naci Efendi (Muallim)	Beste	10981
Devr-i Revan	Rast	Yakma canım nale-i bi-ihtiyarımdan sakın	Belirsiz	Beste	
Düyek	Hicaz	Hüsn-i güftarın senin ey mehlaka	Belirsiz	Şarkı	6519
Düyek	Hüseyini (Hüseyinde)	Sabâhtan kalktım güneş parlıyor	Belirsiz	Türkü	9012
Düyek	Mahur	Bütün dünyaya küskündüm	Mehmet Akif Ersoy	Şarkı	2697
Düyek	Segâh	Bu şeb de cuşîş-i yadınla ağladım durdum	Süleyman Nazif	Fantezi	2613
Düyek	Uşşâk	Dostun senden ırak değil	Samih Rif'at Bey	İlahi	16188
Düyek	Uşşâk (Hüseyinde)	Yurduma düşman doldu hep (ANA TÜRKÜSÜ)	Belirsiz	Şarkı	
Düyek	Uşşâk (Kuçek)	Evc-i himmet güneşi lema-i aşk-ı nebevi	Muhtar Efendi	Nefes	
Düyek	Yegâh	Meclis-i vaslında giryan olduğum mazur tut	Recaizade Mahmut Ekrem	Şarkı	7528
Havi	Dilkeşhaveran	Kıl sabâ gönlüm perişan olduğun canane arz	Fuzuli	Beste	
Lenk Fahte	Nihâvend	Zülfün görenlerin hep bahtı siyah olurmuş	Nevres-i Cedid	Beste	11719
Muhammes	Nihâvend	Naledendir ney gibi avaze-i aşkım bülend	Belirsiz	Beste	7863
Nim Sofyan	Acem Aşiran	Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak	Mehmet Akif Ersoy	Marş	
Nim Sofyan	Rast	Hep bilirler bizi	Belirsiz	Marş	
Nim Sofyan	Rast	Spor Marş		Marş	

Tablo 3.3 (devam): Ali Rif at Çağatay'ın tüm eserlerinin usûl listesi

Remel	Suzidil	Ruhsarına aybetme nigah ettiğimi	Fuzuli	Beste	8878
Sengin Semai	Suzinak	Kar etmedi zalim sana bu ah ü eninim	Mehmet Sadi Bey	Şarkı	7003
Sofyan	Hicaz	Medhâl		Saz Eseri	E0800
Sofyan	Hüseyini	Zeynom Zeynom aman sılam	Belirsiz	Şarkı	11700
Sofyan	Muhayyer	Ağyari alma yanına layık değildir şanına	Belirsiz	Türkü	158
Sofyan	Nihâvend	Medhâl		Saz Eseri	E2069
Sofyan	Nihâvend	Ordumuz etti yemin titredi hak ü zemin	Belirsiz	Marş	8529
Sofyan	Nihâvend	Sarahaten acaba söylesem darılmaz mı	Orhan Seyfi Orhon	Şarkı	9215
Sofyan	Nihâvend	Yılmam ölümden yaradan askerim	Mehmet Akif Ersoy - Neyzen	Marş	11420
Sofyan	Nişaburek	Medhâl		Saz Eseri	
Sofyan	Rast	Medhâl		Saz Eseri	E2432
Sofyan	Sultani Yegâh	Medhâl		Saz Eseri	
Sofyan	Suzidil	Medhâl		Saz Eseri	E2943
Sofyan	Yegâh	Medhâl		Saz Eseri	
Sofyan	Yegâh	Saz Eseri		Saz Eseri	
Sofyan- Y.Semai	Rast	Bana bak hey avanak	Belirsiz	Şarkı	
Türk Aksağı	Hüseyini	Ey şuh-i cihan sevdi seni can	Mihri	Düet	
Yürük Semai	Bûselik	Saz Eseri		Saz Eseri	
Yürük Semai	Nihâvend	Bu tab ile ruhsare-i canane bakılmaz	Yahya Efendi	Yürük Semai	2618
Yürük Semai	Nişaburek	Meyl edip bir gül-izare	Belirsiz	Şarkı	7698
Yürük Semai	Rast	Bir reh-i na-reftedir aşkınla puyan olduğum	Belirsiz	Şarkı	
Yürük Semai	Suzidil	Hengam-ı visal akıbet ağyare de kalmaz	Belirsiz	Yürük Semai	6217
Yürük Semai	Şehnaz	Yüreğimi ezmezdim sokak sokak gezmezdim	Belirsiz	Fantezi	11586

Bu eserlerin usûl olarak dağılım grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 3.3 : Tüm eserler usûl grafiği

Tablo 3.3’de görüldüğü gibi bestecimiz, çoğunlukla küçük usûlleri kullanmakla beraber iki eserinde “Çember” (24 zamanlı), bir eserinde “Devr-î Revan” (26 zamanlı), bir eserinde “Remel” (28 zamanlı), bir eserinde “Muhammes” (32 zamanlı) ve bir eserinde “Hâvi” (64 zamanlı) usûl olmak üzere 5 eserinde büyük usûl kullanmıştır. İki eserinde de küçük usûllerden ikisini birlikte yani değişmeli olarak kullanmıştır. Toplamda 18 farklı usûlde eseri mevcuttur. En fazla 13 eserde “Sofyan” usûlünü tercih etmiş ve sırasıyla “Düyek”, “Aksak Semai”, “Yürük Semai” usûllerini de çok kullanmıştır.

3.2.4 Ali Rif'at Çağatay'ın Sözlü Eserleri

Aşağıdaki tabloda bestekârın sözlü eserleri alfabetik olarak sınıflandırılmış ve tablo haline getirilmiştir.

Tablo 3.4 : Ali Rif'at Çağatay'ın sözlü eserlerinin listesi

Eser Adı	Söz Yazarı	Makâm	Tür	Usûl	Arşiv No
Acep ey işveli yarım niçin insafa gelmezsin	Belirsiz	Suzidil	Şarkı	Aksak	
Ağyari alma yanına layık değildir şanına	Belirsiz	Muhayyer	Türkü	Sofyan	158
Aman ey işveli	Belirsiz	Suzidil	Köçekçe	Aksak	426
Anlayan yok nar-ı aşkın şiddet-i buhranını	Samih Rif'at Bey	Arazbar Bûselik	Beste	Çenber	
Bağrım nice bir ateş-i hicrânına yansın	Belirsiz	Bayati	Şarkı	Aksak Semai	
Bana bak hey avanak	Belirsiz	Rast	Şarkı	Sofyan-Y.Semai	
Beni ister ağlat ister sevindir	Belirsiz	Mahur	Şarkı	Curcuna	1420
Bir reh-i na-reftedir aşkınla puyan olduğum	Belirsiz	Rast	Şarkı	Yürük Semai	
Bir şuhun olur ol dahi derman-ı reh-i aşkı	Belirsiz	Suzidil	Ağır Semai	Aksak Semai	
Bu şeb de cuşîş-i yadınla ağladım durdum	Süleyman Nazif	Segâh	Fantezi	Düyek	2613
Bu tab ile ruhsare-i canane bakılmaz	Yahya Efendi	Nihâvend	Yürük Semai	Yürük Semai	2618
Bütün dünyaya küskündüm	Mehmet Akif Ersoy	Mahur	Şarkı	Düyek	2697
Dostun senden irak değil	Samih Rif'at Bey	Uşşâk	İlahi	Düyek	16188
Edalı bir yosma kararım aldı	Samih Rif'at Bey	Hüseyini	Şarkı	Curcuna	3741
Evc-i himmet güneşi lema-i aşk-ı nebevî	Muhtar Efendi	Uşşâk (Kuçek)	Nefes	Düyek	
Ey şuh-i cihan sevdi seni can	Mihri	Hüseyini	Düet	Türk Aksağı	
Gördüm yine bir afet-i nadide eday1	Enderuni Vasif	Nihâvend	Ağır Semai	Aksak Semai	5319
Hengam-ı visal akıbet ağyare de kalmaz	Belirsiz	Suzidil	Yürük Semai	Yürük Semai	6217
Hep bilirler bizi	Belirsiz	Rast	Marş	Nim Sofyan	
Hüsn-i güftarın senin ey mehlika	Belirsiz	Hicaz	Şarkı	Düyek	6519
Kar etmedi zalim sana bu ah ü eninim	Mehmet Sadi Bey	Suzinak	Şarkı	Sengin Semai	7003
Kıl sabâ gönlüm perişan olduğun canane arz	Fuzuli	Dilkeşhaveran	Beste	Havi	

Tablo 3.4 (devam) : Ali Rif'at Çağatay'ın sözlü eserlerinin listesi

Kim görür de aklın aldırmaz şeha gül rengini	Belirsiz	Uşşâk	Şarkı	Ağır Aksak	7218
Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak	Mehmet Akif Ersoy	Acem Aşiran	Marş	Nim Sofyan	
Spor Marş		Rast	Marş	Nim Sofyan	
Meclis-i vaslında giryan olduğum mazur tut	Recaizade Mahmut Ekrem	Yegâh	Şarkı	Düyek	7528
Meyl edip bir gül-izare	Belirsiz	Nişaburek	Şarkı	Yürük Semai	7698
Naledendir ney gibi avaze-i aşkım bülend	Belirsiz	Nihâvend	Beste	Muhammes	7863
Ordumuz etti yemin titredi hak ü zemin	Belirsiz	Nihâvend	Marş	Sofyan	8529
Ruhsarına aybetme nîgah ettiğimi	Fuzuli	Suzidil	Beste	Remel	8878
Sabâhtan kalktım güneş parlıyor	Belirsiz	Hüseyini (Hüseynide)	Türkü	Düyek	9012
Sarahaten acaba söylesem darılmaz m	Orhan Seyfi Orhon	Nihâvend	Şarkı	Sofyan	9215
Verdim ateş dillere suz-i dil-i avareden	Ömer Naci Efendi (Muallim)	Suzidil	Beste	Çenber	10981
Yakma canım nale-i bi- ihtiyarımdan sakın	Belirsiz	Rast	Beste	Devr-i Revan	
Yılmam ölümden yaradan askerim	Mehmet Akif Ersoy - Neyzen	Nihâvend	Marş	Sofyan	11420
Yirmiyedi yirmisekiz buçuktur yaşı	Belirsiz	Nihâvend	Fantezi	Aksak- N.Sofyan	11505
Yurduma düşman doldu hep (ANA TÜRKÜSÜ)	Belirsiz	Uşşâk (Hüseynide)	Şarkı	Düyek	
Yüreğimi ezmezdım sokak sokak gezmezdım	Belirsiz	Şehnaz	Fantezi	Yürük Semai	11586
Zeynom Zeynom aman sılam	Belirsiz	Hüseyini	Şarkı	Sofyan	11700
Zülfün görenlerin hep bahtı siyah olurmuş	Nevres-i Cedid	Nihâvend	Beste	Lenk Fahte	11719

Tablo 3.4'de "Acep ey işveli yarım niçin insafa gelmezsin" isimli eser 2 kere tekrar etmiştir.

3.2.5 Ali Rif'at Çağatay'ın Eserlerinde Sözlerini Kullandığı Güftekârları Yönünden İncelenmesi

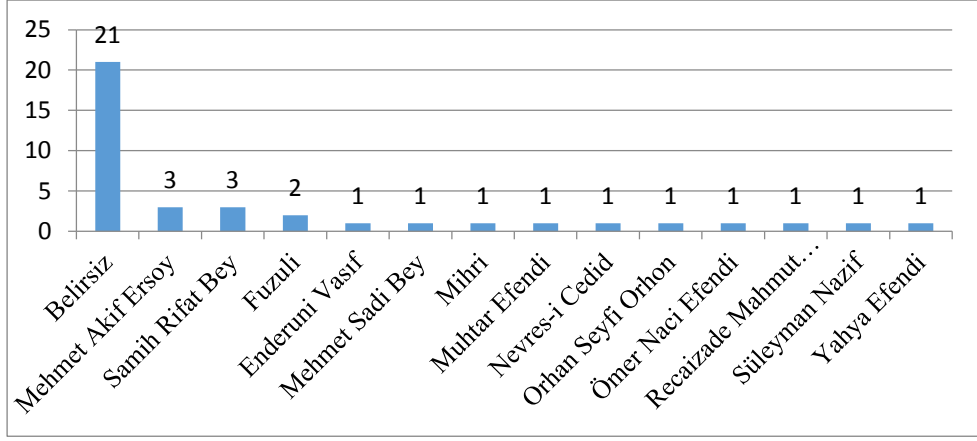
Aşağıdaki tabloda bestekârın sözlü eserlerindeki güftekârlarına göre alfabetik olarak sınıflandırılmış ve tablo haline getirilmiştir.

Tablo 3.5 : Ali Rif'at Çağatay'ın sözlü eserlerinin güftekâr listesi

Söz Yazarı	Usûl	Makâm	Eser Adı	Tür	Arşiv No
Belirsiz	Ağır Aksak	Uşşâk	Kim görür de aklın aldırmaz şeha gül rengini	Şarkı	7218
Belirsiz	Aksak	Suzidil	Acep ey işveli yarım niçin insafa gelmezsin	Şarkı	
Belirsiz	Aksak	Suzidil	Aman ey işveli	Köçekçe	426
Belirsiz	Aksak Semai	Bayati	Bağrım nice bir ateş- i hicrânına yansın	Şarkı	
Belirsiz	Aksak Semai	Suzidil	Bir şuhun olur ol dahi derman-ı reh-i aşkı	Ağır Semai	
Belirsiz	Aksak- N.Sofyan	Nihâvend	Yirmiyedi yirmisekiz buçuktur yaşı	Fantezi	11505
Belirsiz	Curcuna	Mahur	Beni ister ağlat ister sevindir	Şarkı	1420
Belirsiz	Devr-i Revan	Rast	Yakma canım nale-i bi-ihhtiyarımdan sakın	Beste	
Belirsiz	Düyek	Hicaz	Hüsn-i güftarın senin ey mehlîka	Şarkı	6519
Belirsiz	Düyek	Hüseyini (Hüseynide)	Sabâhtan kalktım güneş parlıyor	Türkü	9012
Belirsiz	Düyek	Uşşâk (Hüseynide)	Yurduma düşman doldu hep (ANA TÜRKÜSÜ)	Şarkı	
Belirsiz	Muhammes	Nihâvend	Naledendir ney gibi avaze-i aşkım bülend	Beste	7863
Belirsiz	Nim Sofyan	Rast	Hep bilirler bizi	Marş	
Belirsiz	Sofyan	Hüseyini	Zeynom Zeynom aman sılâm	Şarkı	11700
Belirsiz	Sofyan	Muhayyer	Ağyari alma yanına layık değildir şanına	Türkü	158
Belirsiz	Sofyan	Nihâvend	Ordumuz etti yemin titredi hak ü zemin	Marş	8529
Belirsiz	Sofyan- Y.Semai	Rast	Bana bak hey avanak	Şarkı	
Belirsiz	Yürük Semai	Nişaburek	Meyl edip bir gül- izare	Şarkı	7698

Tablo 3.5 (devam): Ali Rif'at Çağatay'ın sözlü eserlerinin güftekar listesi

Belirsiz	Yürük Semai	Rast	Bir reh-i na-reftedir aşkıyla puyan olduğum	Şarkı	
Belirsiz	Yürük Semai	Suzidil	Hengam-ı visal akıbet ağyare de kalmaz	Yürük Semai	6217
Belirsiz	Yürük Semai	Şehnaz	Yüreğimi ezmezdim sokak sokak gezmezdim	Fantezi	11586
Enderuni Vasıf	Aksak Semai	Nihâvend	Gördüm yine bir afet-i nadide edayı	Ağır Semai	5319
Fuzuli	Havi	Dilkeşhaveran	Kıl sabâ gönlüm perişan olduğun canane arz	Beste	
Fuzuli	Remel	Suzidil	Ruhsarına aybetme nigah ettiğimi	Beste	8878
Mehmet Akif Ersoy	Düyek	Mahur	Bütün dünyaya küskündüm	Şarkı	2697
Mehmet Akif Ersoy	Nim Sofyan	Acem Aşiran	Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak	Marş	
Mehmet Akif Ersoy - Neyzen	Sofyan	Nihâvend	Yılmam ölümden yaradan askerim	Marş	11420
Mehmet Sadi Bey	Sengin Semai	Suzinak	Kar etmedi zalim sana bu ah ü enimim	Şarkı	7003
Mihri	Türk Aksağı	Hüseyini	Ey şuh-i cihan sevdi seni can	Düet	
Muhtar Efendi	Düyek	Uşşâk (Kuçek)	Evc-i himmet güneşi lema-i aşk-ı nebevi	Nefes	
Nevres-i Cedid	Lenk Fahte	Nihâvend	Zülfün görenlerin hep bahtı siyah olurmuş	Beste	11719
Orhan Seyfi Orhon	Sofyan	Nihâvend	Sarahaten acaba söylesem darılmaz m	Şarkı	9215
Ömer Naci Efendi (Muallim)	Çenber	Suzidil	Verdim ateş dillere suz-i dil-i avareden	Beste	10981
Recaizade Mahmut Ekrem	Düyek	Yegâh	Meclis-i vaslında giryan olduğum mazur tut	Şarkı	7528
Samih Rif'at Bey	Curcuna	Hüseyini	Edalı bir yosma kararım aldı	Şarkı	3741
Samih Rif'at Bey	Çenber	Arazbar Bûselik	Anlayan yok nar-ı aşkın şiddet-i buhranımı	Beste	
Samih Rif'at Bey	Düyek	Uşşâk	Dostun senden irak değil	İlahi	16188
Süleyman Nazif	Düyek	Segâh	Bu şeb de cuşîş-i yadınla ağladım durdum	Fantezi	2613
Yahya Efendi	Yürük Semai	Nihâvend	Bu tab ile ruhsare-i canane bakılmaz	Yürük Semai	2618

Şekil 3.4 : Tüm eserler güftekâr grafiği

Tablo 3.5’te görüldüğü gibi bestecinin 39 sözlü eserinin 21 adetinin güfte yazarı belli değildir. Ali Rif’at Çağatay’ın, yaşadığı dönemde entellektüel bir müzik adamı olduğu düşüncesinden hareketle; güfte yazarlarını, eserlerinin notasında zikretmeyi ihmal edeceği ihtimali düşüktür. Bu düşünce, eserlerinin güftelerini kendisinin yazdığı fikrini akıllara getirmektedir.

Güftesi belli olan 18 eserde ise, “Neyzen Mehmet Akif Ersoy” 3, bestekârın kardeşi “Tanburi Samih Bey” 3 ve “Fuzûli” 2 eseriyle, güfte yazarı olarak öne çıkmaktadır.

3.2.6 Ali Rif’at Çağatay’ın Bestelediği Saz Eserleri

Aşağıdaki tabloda bestekârın saz eserleri alfabetik olarak sınıflandırılmış ve tablo haline getirilmiştir.

Tablo 3.6 : Ali Rif’at Çağatay’ın saz eserleri listesi

Eser Adı	Makâm	Tür	Usûl	Arşiv No
Medhâl	Hicaz	Saz Eseri	Sofyan	E0800
Medhâl	Nihâvend	Saz Eseri	Sofyan	E2069
Medhâl	Rast	Saz Eseri	Sofyan	E2432
Medhâl	Suzidil	Saz Eseri	Sofyan	E2943
Medhâl	Yegâh	Saz Eseri	Sofyan	
Medhâl	Sultani Yegâh	Saz Eseri	Sofyan	
Medhâl	Nişaburek	Saz Eseri	Sofyan	
Saz Eseri	Bûselik	Saz Eseri	Yürük Semai	
Saz Eseri	Yegâh	Saz Eseri	Sofyan	
Saz Semaisi	Tahir Bûselik	Saz Eseri	Aksak Semai	
Saz Semaisi	Nevâ	Saz Eseri	Aksak Semai	
Saz Semaisi	Suzidil	Saz Eseri	Aksak Semai	

ölçüler). Eser, “Sofyan” olmakla; bestekârın kendi arzusu dâhilinde çok ağır icrâ edilmekte; buna rağmen “Ağır sofyan” gibi hissedilmemektedir. Bu da bir ustalık; bestekârlık becerisi olarak değerlendirilebilir.

4.1.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından

Geleneksel; 2 lik, 4 lük ve 8 lik melodilerle müzik cümlelerinin hâkim olduğu eserde; bazı cümlelerin değişik değerlerdeki “sus” işaretleri ile yapılandırılması, usûle hâkim melodik yapı, geleneksel ezgilerin farklı bir hareket; ayrı bir özellik kazanmasına sebebiyet vermektedir. Bununla beraber, usûlü dejenere etmeden kullandığı müzik cümlelerindeki üçleme (triyole) ve “sus” işaretlerinin, yerinde icrâsı; ayrıca icrâda istenen nüanslar, esere farklı bir tarz vermekle değer katmaktadır. Müzik cümlelerinde zaman-zaman kullandığı geniş aralıklar; usûl hâkimiyeti bozmadığı için, Ali Rif’at Bey’in tarzı; “..Geleneksel melodilerin, Batı Müziği etkisi ile ve zamâna uygun biçimde modernleştirilmesi..” olarak tarif edilebilir. Eser, Nevâ perdesinden seyre başlayarak geleneksel başlangıçlardan birini yapmakla; eser boyunca makâmın icrâ biçimi olan seyir tarzından ayrılmamıştır.

4.1.3 Makâmı Tarif Edişi Bakımından

Nihâvend Makâmı’nın karakteristiği olan; “Nevâ” perdesi’ndeki “Kürdî” çeşnisinin esere hâkimiyeti tam olmakla; makâmda alışıla gelmiş; “Nevâ” perdesi’ndeki “Uşşâk” çeşnisinin bulunmayışı dikkat çekicidir. 14’üncü ölçü sonuna kadar “Nevâ” perdesinde “Kürdî” çeşnisi hâkimiyeti ile Nihâvend makâmının ana karakteri yazılmıştır. 16.17.18 ve 19’uncu ölçülerde, “Çârgâh” perdesindeki “Nikrîz” çeşnisi, Makâm’ın özelliklerinden olmakla; 5’inci derecede (Gerdâniye) perdesinde karar ettirilmiştir. Elhân (müzik cümlesi) böylece devâm etmiş ve 23’üncü ölçüde; “Nevâ” perdesi’ndeki “Hicaz” çeşnisinin atıf yaptığı Neveser Makâmı’nı, Nihâvend’e döndürmek için ustaca kullandığı “Dikacem” perdesi ile, Nevâ’da Uşşâk hissedilse de; bu cümle bir sürpriz geçki olarak bırakılmıştır. Buna karşılık, makâmda dominant etki yapan; “Çârgâh” perdesi’ndeki “Neveser” (16.17’nci ölçüler) ve “Kürdî” perdesi’ndeki “Nikrîz” (28.29.30’uncu ölçüler) cinsleri ustaca kullanılmakla, geleneksel (elhân) müzik cümlelerini kullanarak müceddid (yeniliğe açık, yenilikleri arayıp bulan ve kullanan) bir bestekâr olduğunu ortaya koymaktadır.

Sofyan

N İ H Ā V E N D
M E D H A L

Dr. Alâeddin YAVASÇA
(05.12.1961-Beşiktaş)

Ayşe

4.2 Prof. Alâeddin Yavaşca

Nihâvend medhâl; Sofyan usûlünde form (biçim) olarak, 28 ölçülük tek bölümden ibârettir. Nota üzerinde, metronom sayısı belirtilmemiştir. Bestekârının icrâ ettirdiği tempoda, metronom; (4'lük birim) 80 olarak önerilmektedir.

4.2.1 Usûlü Kullanma Bakımından

“Sofyan” usûlünün tam kalıbını uygulamayarak ve darplar arasında küçük “sus” hareketleri kullanarak; hem esere farklı bir tarz getirmek hem de müzik cümlelerini, usûl yapısındaki farklılıklarla zenginleştirmek sûreti ile bestekârlık tarzını da duyurmuştur. 28 ölçülük sofyan medhâlde, düyek usûlü 4 ölçüde (11'inci, 12'inci, 15'inci, 25'inci ölçüler) ap-açık görülmekle ve fakat 8'lik değerde “sus” la başlayan 6 ölçüde de (5'inci, 6'ıncı, 9'uncu, 17'inci, 18'inci, 19'uncu ölçüler) hissedilmektedir.

4.2.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından

Alâeddin Yavaşca'nın medhâlleri; şarkılara bestelediği aranağmeleri tarzındaki cümlelerle yazılmıştır. Medhâllerindeki entervaller (aralıklar), diğer form (biçim) ve türlerdeki eserlerinden daha geniş olmasına rağmen, geleneksel müzik cümlelerine nazaran farklılık arz etmez. Melodik yapı ölçü-ölçü; biri-birini takip eden ezgi yürüyüşleri hâlinde; fakat farklı perdelerde yazılmıştır. İncelemekte olduğumuz ve diğer medhâllerinde de dinamik tempo dikkât çekicidir. Bunda, aranağmeler üzerinde ihtisaslaşmasının büyük rolü vardır. Gerek 16'lık değerdeki; gerekse üçleme (triyole) notalarla kurduğu müzik cümleleri ve diğer türlerdeki eserlerinde sıkça kullanmadığı dörtlü-beşli entervalleri kullanması; medhâllerinde ayrı bir özelliktir. Makâma, geleneksel tarzda; karar civârından başlanmış fakat eser boyunca geleneksel seyir tâkip edilmeyerek sürpriz asma kararlarla, hem türde hem de makâm tarifinde bir tarz meydana getirilmiştir.

4.2.3 Makâmı Tarif Edişi Bakımından

Makâmın karakteristik başlangıcı; Ezgi yürüyüşü ile Nevâ, Çârgâh ve Kürdî perdelerindeki asma kalıŖlardan sonra, 8'inci ölçüde, Dügâh perdesindeki asma karar, teknik olarak Kürdî Makâmı dizisini gösterse de; sâdece kürdî çeşnisi duyulmakta ve fakat notada görülen uzun müzik cümlesi ile makâm duyulmamaktadır. Bu müzik

cümlesi, “Kürdî” çeşnisi ile ustaca bir sürpriz kalış meydana getirmiştir. Ve devâmında, yine makâmın geleneksel müzik cümlelerinde sıkça kullanılmayan bir geçki ile pest tarafa, “Yegâh” perdesinde “Kürdî” çeşnisi ile (yedenli olarak) mütenâzır (simetrik) genişlemeye ustalıklı bir örnek yazmış; (9’uncu, 11’inci ölçüler) ve bu geçkiyi yine hiç alışılmamış bir biçimde oktavında (Nevâ) karar ettirerek, eseri yeni bir paragraf başlangıcına hazırlamıştır. 18’inci,19’uncu ve 20’nci ölçülerde tam olarak belli olmamakla; “Neveser” ve “Nikrîz” geçkileri hissedilmektedir. 21’inci ve 22’nci ölçülerde, makâmın geleneksel geçkilerinden olan “Nevâ” üzerindeki “Uşşâk” çeşnisi 4’üncü derecesinde (Gerdâniye) karar ettirilmek üzere yazılmıştır. 23’üncü ölçülerdeki yedenli “Zirgüle” kalışı ve devâmında, “Nevâ”daki “Hicaz” çeşnisi ile yapılan asma karar, “Neveser” makâmına geçki olarak değerlendirilebilir.

Süre 4 36
♩ : 96

NİHAVEND METHAL

AYDIN ORAN

1. Sofyan
mf

2. f mf

Nihavend Medhal
Sof. 2

Aydın Oran

mf

mf

f

mf

A-O

4.3 Aydın Oran

Nihâvend medhâl; Sofyan usûlünde; form (biçim) olarak her biri 16 ölçüden oluşan 4 bölüm (Hâne) ve 4 ölçüden oluşan mülâzime olarak yazılmıştır. Metronom olarak (4'lük birim; 85) önerilmiştir.

4.3.1 Usûlü Kullanma Bakımından

Eserin tamamında “Sofyan” darplarının kullanımına özen gösterilmiştir. 1'nci hâne; 5.9.10.11'inci; 2'nci hâne; 1.2.5'inci; 4'üncü hâne; 5.7.8.9. ve 15'inci ölçülerde, tam olarak “Düyek” yazılmamış olsa bile; “Düyek” usûlünü vurmaya uygun bir müzik cümlesi vardır. İcrâ esnâsında bu (Düyek) uygulama ritm sadâsını; dolayısı ile eserin bütünü îtibârı ile tavrını değiştirmektedir. Bestekâr, Türk mûsikîsi Tarzı'na uygun düşmeyecek bir icrâyâ sebebiyet vermemek için, söz konusu bu müzik cümlelerinin notaya aktarımında, Sofyan Usûlü'nün yazımına; yukarıda belirtilen ölçülerde olduğu gibi, özellikle özen gösterdiği görülmektedir.

4.3.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından

Bestekârın, eğitimi, saz çalış (Keman) tavrı, müzik anlayışı düşünüldüğünde, eserin bütünü îtibârı ile, özel; geniş aralıklı ve ajilite melodilerin bulunması doğal kabûl edilmelidir. Akıcı ve ifâde bakımından, biri-birinden ayrılmayan müzik cümleleri ile bestelenmiştir. Geleneksel ta‘birle; “sehl-i mümtenî” dir.

Fakat bestekârın çaldığı saz ve çalış tavrı sebebi ile, özellikle tiz makâmın üst sekizlisinde keman çalış tekniğini ve tiz bölgelerdeki pozisyon kullanma becerisini ortaya koyacak; âdeta edüd çalışılıyormuş hissi uyandıran müzik cümleleri bestekâra özeldir ve dikkât çekicidir. 2’inci hâne; 1. 2. ve 3’üncü ölçülerdeki; “Türk mûsikîsi Saz Eserleri Repertuarı” nda bulunan eserlerde rastlanmayan bu tiz perdeler ve bu perdelerle yazılmış cümleler yukarıdaki tespitimizi doğrulamaktadır. Ve fakat, zevkli; ustaca yazılmış müzik cümleleridir. Eserde, en küçük değer olan 16 lık notalarla yazılmış müzik cümleleri de dâhil olmak üzere, tespit edilmiş metronomda icrâ edildiğinde dinamik bir yapıda olmasına rağmen, müzik cümleleri arasında kullanılan geniş zamanlı cümleler; hem sakinlik hem de geleneksel tavra atıfla, esere ayrıca derinlik kazandırmaktadır.

4.3.3 Makâmı Tarif Edişi Bakımından

“Nevâ” perdesi civârından seyre başlayarak, “Kürdî Makâmı” nı gösteren asma kalış ve devamındaki karar; sonrasında “Yegâh” perdesinde başlayan müzik cümlesi ile makâmın güçlüsündeki asma karar, geleneksel tarzdadır. 9’uncu ve 11’inci ölçüler arasındaki “Neveser” geçkisi, karar etmese bile makâmın özelliklerinden kabûl edilebilir. 13’üncü ölçü sonunda “Yegâh” perdesinden başlayan cümle, güçlü (Nevâ) perdesinde karar ederek müzik cümlesini mülâzimeye “Neveser”e teslim etmiştir. Mülâzime’deki ezgi yürüyüşü, dönüşünde yine “Neveser” çeşnisi göstermekle birinci teslimi güçlendirmiştir.

2’nci hânede, tiz sekizlide kullandığı “majör” dizi, sol “minör” le ilişkili olarak geleneksel “Nihâvend” ezgileri ve tarifinden uzak olmakla; ve fakat hem teknik olarak hem de zevk bakımından yüksek seviyelidir. 2’nci hâne; 3’üncü ölçü sonunda bulunan triyole melodide “fa” için mücenneb diyezinin unutulmuş yazılmamış olduğu kannatindeyiz. Buna emsal, 2’nci hâne;5’inci ölçü ile başlayan cümlelerin 7’nci ölçüsünün sonunda bulunan triyole melodideki “fa” için bakiye diyez unutulmuş ise, cümlelerin başlangıcındaki “Neveser”; diziyi “Şedd-i

araban” makamı dizisine; eğer bilinçli olarak “Acemaşîrân” perdesi kullanılmışsa; “Yegâh” üzerinde “Kürdî” cinsini meydana getirir ki; bu cinsin makâmın genişlemesinde kullanılması teâmülden değildir. “Kürdîlihicazkâr” makâmına atıf yapmaktadır. Eser, 2’nci hânedeki; 9’uncu ölçüden başlayarak, hâne sonuna kadar geleneksel makâm elhânından (müzik cümlelerinden) çok farklı entervaller (aralıklar) ve makâm (çeşni) tarifinden çok farklı bir çalışma sistemi ile minör-majör ilişkilerini ifâdeye taşıyan müzik cümlelerinden meydana gelmiştir. 3’üncü hâne başında kullandığı inici tam beşli alışıla-gelmiş bir motif olmamakla zevklidir ve devâmındaki “Kürdî” perdesinde asma kararlar; “Yegâh” perdesindeki “Kürdî” çeşnisi ile genişlemeye atıf yapmaktadır. “Nevâ” perdesinde “Kürdî” çeşnisi (3’üncü hâne; 2.ve 4’üncü ölçüler) ile ve devâmında majör-minör ilişkileri kullanılarak (3’üncü hâne; 5.6.7.ve 8’inci ölçüler) yazılan; arpejli motiflerle sıralı kalıplar, cümle kurma biçimi olarak bakımından geleneksel; ve fakat cümle yapısı bakımından modern; bilinçli ve zevklidir. Eserde bir “Manâ Prozedisi” (ifâde) sezilmektedir. 2’nci hâne 9’uncu ölçüden başlayan; makâmın geleneksel tarifi ve beylik müzik cümleleri elhânı (melodileri) 12’nci ölçüde “Neveser” cinsine taşımıştır. Hâne, “Kürdî” perdesinde “Çârgâh” çeşnisi ve “Dügâh” perdesinde “Kürdî” çeşnisi göstererek hâneyi “Mülâzime” ye hazırlamıştır. 4’üncü hâne “Şedaraban” dizisi göstererek, devâmında “Nihâvend” makamı dizisine dönmüş; 5’inci ölçüden itibaren zamânımıza göre de geniş entervalli ve zevkli; diziyi “Neveser” cinsine taşıyan modern cümlelerle (sol minör-majör ilişkili motiflerle) tiz tarafta genişlemeye hazırlanmıştır. 4’üncü hâne, 10’uncu ölçüde “tiz nevâ” perdesindeki bir ölçülük kalış, müzik cümlesini “Şedaraban Makâmı Dizisi” ile karara hazırlamış; ve makâm böylece genişletilmiştir. (11.ve 12’inci ölçüler) 13.14 ve 15’inci ölçülerde “Şedaraban” başlayan cümle “Neveser” dizisinde karar ederek, müzik cümlesini “Mülâzime” taşıyan, Nihâvend ölçüsünü yazmıştır. (Rast perdesinde Bûselik çeşnisi ile..). Hâneleri “Mülâzime” bağlayan bir teslim cümlesi olmamakla; her hâne ayrı motiflerde ölçülerle bağlanmıştır.

4.4 Haydar Tatliyay

Nihâvend makâmındaki medhâl, notasında “Sofyan” (4/4) yazmasına rağmen TRT Nota Külliyyâtında “Düyek” olarak kayıtlıdır. Eser bütün îtibârı ile, “Düyek-

Semaî” usûllerinden müteşekkil; form (biçim) olarak 3 bölümlü (hâneli) dönüşleri(röpriz) ve dolapları sayılmaksızın 44 ölçüden ibarettir. 1’inci hâne 14 ölçü; 2’nci hâne 15 ölçü; 3’üncü hâne 15 ölçüden ibarettir. Röprizleri de düşünüldüğünde; eserin tamâmında bir simetri ve hâneler arasında denge bulunmamaktadır. 1’inci hâne “Mülâzime” gibi icrâ edilmekte; eser, 14’üncü ölçü de “Sofyan” usûlü ile bitmektedir. Eserin metronom değeri ve sayısı notada yazılı bulunmamaktadır. Haydar Tatlıyay’ın keman çalmaktaki mahâreti ve ajilite kâbiliyeti gerçeğinden hareketle; kanaatimizce, eserin temposu, en süratli çalınabilecek metronomda icra edilmelidir.

4.4.1 Usûlü Kullanma Bakımından

Eserin bütünü itibârı ile “Düyek-Semaî” usûlleri darplarının, melodik yapı ile de desteklendiği; bir aykırılık bulunmadığı gözlenmekle, nota yazımındaki özensizlik; hem inceleme yapmakta hem de eseri analiz ederken makam çeşnisi ve form (biçim) tespitinde zorluk çıkarmaktadır. Elimizde başka bir nota veyâ versiyon bulunmamaktadır. 12’nci ve 13’üncü ölçüler “Semaî”; fakat 2’nci haneden hemen önceki tek ölçü (14’üncü ölçü) “Sofyan” dır. Bu durum, 3’ncü hane sonundaki “Semaî” den “Düyek” usûlüne geçiş yaparken farklılık arz ederek, eserin analiz şemasını (formunu) anlamsız bir biçimde değiştirmiştir. Fakat, 12’nci,13’üncü ve 14’üncü ölçülerdeki müzik cümlesi, 2’nci hâneye olduğu gibi, 3’üncü hâneye de teslim (bağlantı cümlesi) teşkil etmektedir.Yukarıda anlattığımız analiz, Eser hakkında bir form (biçim) belirlemek için uygun olmamakla; “Esere özel” dir denilebilir.

Eserin kaydı “Düyek” olarak yazılı bulunmasına karşın; bazı ölçülerin bu usûlle icrâsı mümkün değildir, “Sofyan” olarak icrâ edilme zorunluluğu vardır. Eserde, “Sofyan” usûlünün hâkimiyeti 22 ölçü; “Düyek” usûlünün de 22 ölçüdür.

15 ölçülük 2’nci hânedeki “Semaî” usûlü kullanılmamıştır. Bu da eserin analiz şemasını dejenere eden bir unsurdur.15 ölçülük 3’üncü hânedeki, ilk 3 ölçü “Düyek” usûlden sonra, 6 ölçü “Semaî” usûlü kullanılmış; (ki bu durum da simetrik olarak anlamsızdır..) hâne sonunda hâkim olan “Sofyan” dan “Mülâzime”ye (1’inci hâne) geçince tekrar “Düyek” usûlü icrâ edilmektedir.

4.4.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından

Zaman-zaman Türk mûsikîsi icrâ tarzının gerektirdiği müzik cümlelerini kullanmakla ve nâdiren geleneksel makâm ezgileri ile yazdığı elhân (müzik cümleleri) hâricinde; genellikle geniş entervalli ajilite melodilerin hâkim olduğu bir medhâldir. Usûlü kullandığı cümleler arasındaki gerek sayısal, gerekse müzik cümlelerinin devâmı ve biri-biri ile ilişkileri bakımından; geleneksel tarzda bir düzen (sehli mûmtenî) bulunmamaktadır. Bestekârın keman çalışı düşünülüşünde, medhâldeki bazı ölçülerin hem perde değişimlerinde, hem de ajilitede teknik olarak bir etüd niteliğinde yazıldığı varsayılabilir.

4.4.3 Makâmı Tarif Edişi Bakımından

Bu analiz, notada bulunan arızasız (naturel) "Si" perdesi; Râuf Yektâ Bey'in nazarî sisteminde olduğu gibi "Segâh" perdesi kabul edilmek sûreti ile yapılacaktır.

İlk ölçüde "Yegâh" perdesinden başlayan cümle geleneksel seyirde olmasına karşılık "Kürdî" çeşnisi ile genişleme makamda uygulanan bir durum değildir. Bu sebeple "fa" için bakiye diyezinin baskı hatası sonucu yazılmadığı kanaatindeyiz. Başlangıçta hemen, 2'nci ve 3'üncü ölçüdeki "Sabâ-zemzeme" bestekârın kabına sığmamasından kaynaklanmaktadır. 5'nci ve 11'inci ölçülerdeki ezgi yürüyüşü ve devâmındaki "Semaî" müzik cümleleri, geleneksel makâm ezgilerinden meydana gelmiştir. 2'nci hânenin ilk 2 ölçüsü (15'inci,16'ncı ölçüler) "Neva" perdesi üzerindeki "Uşşâk" çeşnisi ile, yerinde "Kürdî Makâmı" dizisi meydana getirmektedir. 17'inci,18'inci ve 19'uncu ölçülerdeki ezgi yürüyüşü geleneksel melodik yapıda olmakla 19'uncu ölçüdeki "Çârgâh" perdesinde "Bûselik" çeşnisinin yedeni alışıla-gelmiş melodik yapıdan farklı; fakat zevklidir. Cümleyi "Nevâ" perdesindeki "Kürdî" dizisine taşıması ile de anlamlıdır. 23'üncü,24'üncü ve 25'inci ölçülerde karar etmeyen "Neveser" çeşnisi makâmın her zaman kullanılan geçkilerindedir. 25'inci ölçüde başlayıp 29'uncu ölçüde biten minör-majör ilişkisinin duyulduğu müzik cümleleri, Nihâvend Makâmı'nın devamlı kullanılan melodilerdir. 30'uncu ve 31'inci ölçülerdeki "Kürdî" perdesindeki arpej ve yedenli "Çârgâh" çeşnisi cümle, popüler bir-çok şarkıda da kullanılan beylik bir motiftir. "Semaî" usûlünde yazılmış olan, 32'nci ve 37'nci ölçülerdeki müzik cümlesinde makâmlar arasındaki yakın geçkiler (ilişkiler) Türk mûsikîsi'nde melodik geçki yapılanmasına uygunluğu ile dikkat çekicidir; Nihâvend Mâkâmının, Rast Makâmı

ile yakınlığı kullanılıp, müzik cümlesi, güçlüde asma karar ettirilerek; röprizle de “Rast Makâmı”nda pekiştirilmiştir. 30’uncu ve 31’inci ölçülerin tekrârından sonra, 40’inci ve 41’inci ölçülerdeki “Rast” ve devâmındaki “Uşşâk” çeşnisi ile yazılmış iki ölçü kanaatimizce çok anlamlı değildir; zirâ, hemen sonra “Nihâvend Makâmı”na tiz duraktan başlayarak dönülmüş, gerekli asma kalışlar îtinâlı müzik cümleleri ile yapıldıktan sonra “Mülâzime Hânesi” ne gidilmiştir.

Kannatimizce; eser, formu îtibârı ile türün diğer örneklerinden çok farklı olmakla; “Medhâl Türü” nden çok; bir “deneme” olarak nitelendirilebilir.

Sofyan
Süre: 3'00 $\text{♩} = 64$

Nihâvend Medhal *Orhan Kızılcıbaş*

1. Hâne

Teslim

2. Hâne

3.

4.5 Orhan Kızılsavaş

Nihâvend, “Sofyan” medhâl; form (biçim) olarak, her biri 8 ölçüden ibâret 2 hâne; (bölüm) ve 8 ölçüden ibâret mülâzimedan meydana gelmiştir. Hâneler ve mülâzime arasında ölçü sayısı bakımından bir uyum bulunmaktadır. Metronom değeri; (dörtlük birim) olarak 64 önerilmiştir. Bestekârın gayet ağır tempoda çalınmasını istediği anlaşılmaktadır.

4.5.1 Usûlü Kullanma Bakımından

Mülâzimdeki dönüş (röpriz) düşünülmediği takdirde, Toplam 24 ölçüden ibâret olan Medhâl’in, 2 ölçüsü (3. ve 5’inci ölçüler) düyek darplarında melodi ile yazılmıştır. Diğer ölçülerde “Sofyan” hâkimiyeti olmasına karşın; icrâ tarzı ile 7. 9. 11. 13. 14. 15. 17. 18. 19. ve 21’inci ölçüler “Düyek” kalıbına sokulabilir. Bu durumda eserin “Sofyan” olmayıp; “Düyek” olduğuna hükmedilebilir. Fakat, yukarıda da belirttiğimiz gibi bu değişim; ancak icrâ tarzı ile olur. Nota yazım sisteminde “Sofyan” usûlü doğru yazılmıştır. Dolayısı ile eser “Sofyan” usûlündedir. Usûl, darpların melodik yapı ile uyumu bakımından tam anlamı ile kullanıldığı gibi, bestekârın zevki ve becerisi doğrultusunda usûle hareket kazandıracak; darplara aykırı olmayan ve fakat, “sus” larla kurulmuş küçük melodilerin meydana getirdiği müzik cümleleri de yazılmıştır.

4.5.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından

Kısa sürede, bir “Medhâl Türü”nün maksadına ulaşması için; olması gereken melodilerle modern bir tavır meydana getirilmiştir. Nihâvend makâmında, alışlagelmişin dışında; tiz-durak civârından seyre başlaması ve hemen karar perdesinde asma kalış yapması, makâmı kısa yoldan tarifi bakımından formun maksadına da uygun düşmüştür. Daha sonra cümleye yine “Sünbüle” perdesinden başlayarak genişlettiği müzik cümleleri hem türün gerektirdiği tarza ve geleneksel makâm elhânına (melodilerine) uygunluk göstermesi bakımından önemlidir. Geleneksel makâm ezgilerinin yanı sıra geniş entervalli müzik cümleleri ve özellikle arpejler, yaşanan dönemin özelliklerinden sayılabilir. Sadece 2’nci hânedeki, kısa süreli tiz müzik cümlesi, eserin bütünü düşünüldüğünde dengeli; ve esere özellik katacak sürededir. Eserin tamamı ve hânelerin mülâzime ile uyumu düşünüldüğünde çok dengeli bir medhâl olarak dikkât çekicidir. 1’inci hânedeki 8’inci ölçü ve 2’nci

hânede 24'üncü ölçü, bir “teslîm” cümlecîği olarak (hâneleri mülâzimeye taşıyan) dikkât çekicidir. Düşünülerek yazılan bu küçük ayrıntı bir bestekârlık başarısı olarak kabûl edilebilir. Yukarıda da (“Usûlü kullanma bakımından” bahsinde) bahsedildiği gibi, eserin “Sofyan” kalıbına uyarak yazılan, fakat cümle başındaki sekizlik değerde “sus” dan dolayı “Düyek” olarak da icrâ edilebilecek ölçülerin, eserin bütününün tavrına; olumlu veya olumsuz katkısı, icrâcının anlayışı ile belirlenebilecek bir unsurdur. Eğer icrâ enâsında bu ölçüler “Düyek” e döndürülürse tavrın bozulması kaçınılmaz olabilir.

4.5.3 Makâmı Tarif Edişi Bakımından

İlk iki ölçüdeki “Nihâvend” dizisinden sonra, “Nevâ” perdesindeki “Hicaz” çeşnisi; “Neveser” makâmına atıf yapmaktadır. Daha sonra, hâne sonundaki “güçlü” perdesinde yapılacak kararı, “Kürdî” perdesindeki “Acemaşîrân” makâmı dizisini kullanarak yapmıştır. Mülâzime’de yazılan müzik cümleleri, sıra ile “Nevâ” da ve “Dügâh” ta “Kürdî” çeşnilerini göstererek bir düzen tâkip etmiş ve “Nihâvend” makâmını yedenli bir müzik cümlesi ile karar ettirmiştir.

2’nci hâne; ilk iki ölçüde tiz taraftaki mütenâzır (simetrik) genişlemenin sâde ve zevkli bir örneği vardır. 19’uncu ölçüdeki “Şehnâz” perdesi, “Nevâ” daki asma kalış sebebi ile; teknik olarak bir anlam ifade etmese bile, esere zevkli bir müzik cümlesi kazandırmıştır. Hânenin devâmında beylik nağmelerle, makâm karar ettirilmeden; 8’inci ölçüdeki melodi tekrar cümle sonuna yerleştirilerek; “teslîm” vazifesi görmüş ve “Mülâzime”ye geçilmiştir.

NIHÂVEND MEDHAL

Usûlü: SOFYAN

Müzik:
H. HÜSNÜ ÜSTÜN

♩ = 60

1

3

5 TESLİM

7

9

11 SON

13

15

Not:

Bu Medhal' de;

- 1) Yerinde "Neveser",
- 2) Yerinde "Hüzzam",
- 3) Yerinde "Karcıgar",
- 4) Nevâ' da "Sabâ" geçkiler kullanılmıştır.

4.6 H.Hüsnü Üstün

Nihâvend medhâl, "Sofyan" usûlünde; form (biçim) olarak, 2 hâne ve mülâzime'den meydana gelmiştir. Eserin dönüşleri (röprizler) düşünülmezsizin, toplam 16 ölçüden ibârettir; 1'nci ve 2'nci hanelerin her bir 4 ölçü; Mülâzime 8

ölçüden meydana gelmiştir. “Mülâzime”nin; hânelerin 2 katı ölçü sayısında olması, aralarında özel simetri ve bütün îtibârı ile bir denge oluşturmaktadır. Eserin metronom birim ve değerinden hareketle; (dörtlük birimle; 60) icrâ temposunun, usûlün geleneksel icrâ tarzına rağmen hayli ağır olması önerilebilir.

4.6.1 Usûlü Kullanma Bakımından

Eser, “Sofyan” olarak belirtilmesine rağmen; 9. 11. ve 14’üncü ölçüler hâricinde “Düyek” tir. İlk ölçüdeki bâriz “Düyek darpları ile yazılmış melodi, icrâ esnâsında; net olarak “Sofyan” usûlü darplarında yazılmayan diğer ölçüleri de etkileyerek, hâneyi (bölümü) “Düyek” olarak karar ettirmektedir. “Mülâzime”, ilk dört ölçüsünde “Düyek”; 9. ve 11’inci ölçüler “Sofyan” dır. Eser, “Mülâzime” sonunda “Düyek” darpları ile yazılmış bir melodi ile bitmektedir. 2’nci hâne; 2’nci ölçüsü hâricinde “Düyek” usûlünde bestelenmiştir.

Sonuç olarak; notada “Sofyan” görünen melodiler dahi, icrâda; kendisinden önceki baskın “Düyek” cümlelerden etkilenecek, “Düyek” çalınma kâbiliyetine sâhip olmakla; Eser “Düyek” usûlündedir şeklinde tarif edilebilir.

4.6.2 Tavrı ve Melodik Özellikleri Bakımından

Melodik yapı ve “Düyek” usûlünün baskın karakteri, hem “Sofyan” kısımları etkisi altına almış hem de eseri “Medhâl Türü”nden; tarz olarak uzaklaştırmıştır. Eser, metronom değerinde (dörtlük birim; 60) çalınmadığı takdirde, tarz bakımından “aranağme”yi andırmaktadır. Eser, 1’inci hânedeki geniş entervalli melodiler hâricinde, biri-birini tâkip eden aralıklarla, geleneksel müzik cümlelerinden oluşmaktadır. Bölümler arasındaki ölçü sayısı simetriği, anlamlı ve uyumludur. 1. ve 2’nci hânelerden “Mülâzime”ye geçiş için, “teslîm” cümlecığı aynı değil; fakat “Neveser” makâmına atıfla, çok benzer; 1 ölçülük cümle ile yazılmıştır.

4.6.3 Makâmı Tarif Edışı Bakımından

İlk iki ölçüdeki “Neveser - Nihâvend” ilişkisi revnâk katmakla; Mülâzime; 5. ve 8’inci ölçüler arasında, “Hüzzam” makâmı tarif edilecek gibi olsa da; “Nevâ” perdesinde kalınmadığı için, icrâda bu tarif yerini bulmayacaktır. Bu durum 9’ncü ve 10’uncu ölçülerde de aynı şekilde tanımlanabilir. Nota üzerinde (grafik olarak) “Karcığar” makâmı dizisi görünse de; müzik cümlesinin makâm tarifindeki yetersizliği sebebi ile icrâda makâm çeşnisini duymak mümkün olmayacaktır.

Rağmen Mülâzime’de, “5. ve 10’ uncu ölçüler arasında Karcığar makâmı vardır..” diyebilmek için, arızalı perdelerin icrâ esnâsında makâma uygunluk sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Mülâzime, son iki ölçüsünde “Nihâvend” makâmında karar etmiştir. 2’nci hâne;13’üncü ölçüde başlayan “Nevâ” perdesinde “Sabâ” çeşnisi, “Dügâh” makâmına işâret etse bile karar etmeden “Neveser” cinsine geçki yaparak güçlü (Nevâ) perdesi ile cümleyi “Mülâzime” ye hazırlamaktadır.

5. SONUÇ

“Medhâl Türünün İncelenmesi” başlıklı çalışmada öncelikle, “medhâl” türünün ele alınarak, diğer saz eseri türleriyle karşılaştırılıp benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Medhâl türü, geleneksel bestekârlığı iyi bilen; fakat, yeni arayışlara meraklı bir mûsıkîşinas olan Ali Rif'at Çağatay'ın önemli bir ihtiyâca cevap veren buluşudur. Bazı bakımlardan, sözlü eserin önünde peşrev icrâ etmenin zor; veya uygunsuz olması, medhâllerin önemini daha da arttırmaktadır. Bu durum bestekârların; “peşrev” gibi büyük usûllerle bestelenen, uzun ve daha karmaşık bir tür bestelemek için gerek duyulan; bilgi, beceri ve geleneksel formdan ayrılmama mecbûriyetini de ortadan kaldırarak, onlara, farklı entervallerle küçük usûlleri değişik motiflerde kullanarak, daha rahat hareket edebilme özgürlüğü kazandırmıştır.

Çalışmada; elimizdeki verilere göre 188 adet olarak belirtilen medhâllerin, tespit sonucu 184 adet olduğu ortaya çıkmıştır. Orhan Kızılsavaş'a ait “Segâh” medhâl mükerrer olup, Alâeddin Yavaşca'ya ait “Bûselik” etüd medhâl olarak kayıtlara geçmiştir.

Tüm medhâller incelendiğinde tablo ve grafiklerdeki tespitlerin sonucu; en fazla medhâl besteleyen bestekâr “Alâeddin Yavaşca”, en fazla kullanılan usûl “Sofyan” ve en fazla kullanılan makâm ise “Nihâvend”dir.

Ali Rif'at Çağatay'ın biyografisi, bestelediği eserler form (biçim), makâm ve usûl açısından da incelenmiş, daha anlaşılır olabilmesi açısından tablolar ve grafik halinde sunulmuştur. Ali Rif'at Bey'in medhâlleri, kendi eserlerinin önünde çalınması amacıyla mı bestelendiği düşüncesi ile; “Nihâvend” ve “Sûzidil” takımları incelenmiş aynı makâmdaki medhâlleri ile benzerlik bulunamamıştır.

Yapılan çalışma da, en fazla “Nihâvend” makâmında medhâl bestelenmesi sebebiyle; Ali Rif'at Çağatay'ın “Nihâvend Medhâl”i ele alınarak incelenmiş; ve kendisinden sonra en çok “Medhâl” besteleyen 5 bestekârın aynı makâmdaki

medhâllerini örnek alarak kıyasladığımız bu bölümde, elde edilen sonuçlar özet olarak şöyledir:

1. Usûlü kullanma bakımından:

Ali Rif'at Çağatay: Usûl darplarının gerektirdiği müzik cümleleri ile beste yapan bir bestekârdır. Doğal olarak, ana usûle yakın usûlde yazdığı melodiler de; enterval bakımından geleneksel olmasa bile, usûl bakımından aykırı olmadığı düşünülmektedir..

Ali Rif'at Bey'e nazaran; Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca: Usûlün kalıbını, net olarak uygulamamasına karşı, bestekârlık tekniğinde bir aykırılığa rastlanmamaktadır. Türün özelliğinden dolayı cümlelerindeki entervaller (aralıklar) geniş; ve fakat geleneksellikten uzak olmadığı görülmektedir. Usûlü de müzik cümlelerinin gerektirdiği şekilde kullanmakta; Ali Rif'at Bey'e nazaran daha hareketli seyir takip etmektedir.

Ali Rif'at Bey'e nazaran; Aydın Oran: Usûl darplarının melodi ile düzgün kullanımına özen göstermiştir. Bu noktada, Ali Rif'at Bey ile usûl kullanımı aynı tavidir denilebilmektedir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Haydar Tathıyay: Eserde kullandığı usûller farklı; fakat türün yeni; ve yeni arayışlara açık yapısından dolayı bu durum bir aykırılık peydâh etmemekle; herhangi bir kural ve simetri olmaksızın kullanılan usûller ve bu usûllerin kombinasyonu, hem Ali Rif'at Bey ile hem de diğer bütün bestekârlarla benzerlik göstermemektedir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Orhan Kızılsavaş: Usûlü kullanımı net ve sâdedir. Ali Rif'at Bey'e ve diğer bestekârlara nazaran daha sâde ve ve usûlün kalıbına uygunluk göstermektedir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Hüsnü Üstün: Eser için, başta düşünülen usûlden farklı bir usûl hâkimiyeti olsa bile, bu usûlde yazılan cümlelerde bir aykırılık görülmemektedir. Ali Rif'at Bey'e nazaran aykırı bir usûl kullanımı olduğu düşünülmektedir.

2. Tavır ve melodik özellikleri bakımından:

Ali Rif'at Çağatay: Tür'ü ilk defa besteleyen bir bestekâr olarak, çok etkilendiği bazı Batı Müziği parçalarının verdiği ilhâm ile geniş entervalli müzik

cümleleri yazsa bile; Geleneksel Müziğimizin temellerinde bir sarsılma gözlenmemektedir. Türün besteleniş gâyesinin; yeni arayışlar ve geleneksel formdan farkı tavrıda bir saz eseri bestelemek olduğu gerçeğinden hareketle, bu kabilden müzik cümleleri, medhâllere has melodik yapı özelliği olarak kabûl edilebilir. Eserin temposu da geleneksel teâmüllerden farklıdır.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Prof. Alâeddin Yavaşça: Kullandığı müzik cümleleri geleneksel; fakat saz eseri olarak “aranağme” tavrına yakındır. Zaman bakımından, uzun; geniş entervalli olan kısa zamanlı cümlelere nazaran daha geleneksel yapıdadır. Türün besteleniş amacına en uygun mûsikîşinas olan Alâeddin Yavaşça, bu türü kendi performanslarında kullanmak maksadı ile de ayrıca; ve sıklıkla bestelemiştir. Bu sebeple, melodik yapı ve bestelediği medhâllerin melodik özellikleri ve tavrı, sonunda icrâ edilecek sözlü eserler için çok uygundur. Hem maksat; hem de tavrı bakımından farklılık arz etmektedir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Aydın Oran: Batı Müziği eğitimi ile saz çalmaya başlayan ve keman çalış tavrı ile de hem teknik özellikler hakim hem de geleneksel tavra sadık bir mûsikîşinas olan bestekâr, müzik cümlelerinde geleneksellikten ayrılmayarak; ve fakat, geniş entervalli melodilerle türe has tavrı günümüzde uygulayan ender bestekârlardandır. Bu anlamda, melodik yapıda değil; ve fakat, tavrı bakımından Ali Rif'at Bey ile benzerlik göstermektedir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Haydar Tatlıyay: Melodik kuruluş, genellikle usûlden ayrı değil fakat icrâ bakımından net olmamakla beraber; ayrıca karmaşıktır. Dolayısı ile tavrı anlaşılır olmamakla; türün kendisinden önceki örnekleri ile bir benzerliği yoktur. Bu durum makâmın tarifini gerektiren elhân (melodiler) ve tavrı bakımından da bir aykırılık meydana getirmekle; eser, daha çok bir edüt tarzındadır. Hem Ali Rif'at Bey ile hem de diğer bestekârların hiçbiri ile benzerlik göstermemektedir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Orhan Kızılsavaş: Makâmı tarifi, elhânı (müzik cümlelerini) kullanışı ve tavrı bakımından gelenekseldir. Bu tavrı özelliğinden dolayı, Ali Rif'at Bey'e nazaran sade ve arayış çabalarından uzak bir çalışma olarak nitelendirilebilir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Hüsnü Üstün: Usûlün kullanımındaki aykırılık hâricinde, müzik cümleleri geleneksel olmakla; elhânın(melodilerin) yazılışı

geleneksel, ve fakat medhâllerin genel yapısına uygunluk göstermemektedir. Gerçi, türün yeniliği, entervallerin geleneksel müzik cümlelerimizden farklılığının ve bu arayışın türün özelliklerinden olması ve kullanılış maksadı göz önüne alındığında, bu değerlendirmemizin; bestekârın bu çalışmasına bir değişiklik düşürmeyeceği âşikârdır. Sonuç olarak Ali Rif'at Bey ve diğer bestekârlar ile benzerlik göstermeyen bir tavrı görülmektedir.

3. Makâmı ta'rif edişi bakımından:

AAli Rif'at Çağatay: Makâmı, sâde ve net müzik cümleleri ile anlatmıştır. Bazı geleneksel çeşnileri kullanmasa ve sürpriz asma kararlar yapsa bile, bu durum; bestekârın yenilik arayışlarından kabûl edilebilir. Eserin bütünü îtibârı ile, makâm anlaşılır biçimde tarif edilmiştir.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Prof.Alâeddin Yavaşca: Makâm tarifi eserin bütünü îtibârı ile eser içindeki sürpriz asma kararlar ve makâmın yapısına aykırı geçkiler, esere hareket kazandırdığı görülmektedir. Bu arada, türün gerektirdiği arayışları, âdetâ makâmı tarif edişinde de uygulamakla; "Medhâl" türüne özel yenilikçi gelenekselliği bozmamıştır. Eserde, bütün îtibârı ile "Nihâvend" makâmı zevkli ve ustaca gösterilmiştir. Sonuç olarak; Makâmı tarif ediş biçimi Ali Rif'at Bey'den farklıdır.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Aydın Oran: Bâzı küçük aykırılıklar bulunmasına rağmen, türün özellikleri düşünüldüğünde bu arayışların normal kabul edilmesi gerektiği fikrinden hareketle; makâmı tarif edişi, teknik olarak düzenli, nazarî teâmüllere sıralı olarak uygun, ustaca ve zevklidir. Genel olarak anlayışı Ali Rif'at Bey ile uyumludur.

Ali Rif'at Bey e nazaran; Orhan Kızılsavaş: Makâmı gösterişi, teâmüllere uygun, sâde ve çok net olup; bu sebeple, Ali Rif'at Bey'e nazaran daha geleneksel olduğu görülmektedir.

Ali Rif'at Bey'e nazaran; Hüsnü Üstün: Geleneklere uygun olmayan bir makâm anlayışı gözlenmektedir. Yapılan uzak geçkiler, tam olarak maksadına ulaşmasa bile müzik cümleleri zevkli; ve fakat gerekliliği düşündürmektedir. Kısa süreli bir eserde, makâmın ana hatlarına ayrılması gereken zamanın geçki çeşnileri ile kullanılması, eserin makâmının bütünü îtibârı ile anlaşılmasına; veya duyum ve anlayış bakımından tam doygunluğa ulaşılamamasına sebebiyet vermiştir. Bu

sebeple, hem Ali Rif at Bey ile hem de diğer bestekârlarla uyumlu bir müzik anlayışı olmadığını düşündürmektedir. Aradaki devir ve genel olarak anlayış farkı sağlıklı bir karşılaştırma yapabilme imkânı vermemektedir.

4. Form bakımından:

Ali Rif at Çağatay: Günümüze ulaşan 7 adet medhâl'lerinden hepsinde "Sofyan" usûlü kullanılmıştır. Nişâburek makâmında bestelediği medhâl hâriç; hepsi tek bölümdedir (tek hâneli). İstisnâ olarak, Nişâburek medhâli'nin başlangıcından itibaren 36 ölçü "Sofyan"; devâmında, 38 ölçü "Yürüksemâ'î" dir. Eser, bundan sonra 7 ölçü "Sofyan" ile karar etmekle; diğer medhâl'lerine nazaran form (biçim) olarak farklılık göstermiştir. Bu istisnânın, genel olarak Ali Rif at Bey'in medhâl'lerindeki form (biçim) anlayışını değiştirmeyeceği; ve fakat "Medhâl" türünde bu gibi form (biçim) yapılanmasındaki değişikliklerin mümkün olabileceği âşikârdır. Form tarifini etkilememekle; melodik yapısı; geniş entervalli; fakat geleneksel makâm tarifine de uygundur. Eser notalarında tek sesli (ünison); fakat karabatak icrâsı istenen melodiler ve nüanslar yazılarak icrâcının dikkâtine sunulmuştur.

Diğer bestekârlarla kıyaslanan "Nihâvend" medhâl'inde form (biçim); "Sofyan" usûlünde, 35 ölçüden ibâret, tek hânelidir.

Ali Rif at Bey'e nazaran; Prof. Alâeddin Yavaşca: Form bakımından Ali Rif at Bey ile benzerlik göstermektedir. 28 ölçüden ibâret tek hânelidir.

Ali Rif at Bey'e nazaran; Aydın Oran: 16 ölçülük 4 hâne ve 4 ölçülük "Mülâzime" den ibâret olmakla; form (biçim) bakımından Ali Rif at Bey'in Medhâl'i ile benzerlik göstermemektedir.

Ali Rif at Bey'e nazaran; Haydar Tatlıyay: 3 bölümlü (hâneli) dönüşleri (röpriz) ve dolapları sayılmaksızın 44 ölçüyü içine alır. 1'inci hâne 14 ölçü; 2'nci hâne 15 ölçü; 3'üncü hâne 15 ölçüden ibârettir. Röprizleri de düşünüldüğünde; eserin tamâmında bir simetri ve hâneler arasında denge bulunmamaktadır. 1'inci hâne "Mülâzime" gibi icrâ edilmekte; eser, 14'üncü ölçü de "Sofyan" usûlü ile bitmektedir. Formun anlaşılabilir biçimde (herhangi bir kural ve simetri olmaksızın) değiştirildiği gözlenmektedir. Bu durum, ne Ali Rif at Bey; ne de başka bir bestekârla; bestekârlık tarzı ve özellikle formun kullanılışı bakımından benzerlik göstermemektedir.

Ali Rif'at Bey'e nazaran; Orhan Kızılsavaş: 8'er ölçülük 2 hâne ve "Mül'azime" den ibâret olmakla; Ali Rif'at Bey'in form (biçim) anlayışından farklıdır.

Ali Rif'at Bey'e nazaran; Hüsni Üstün: 4 er ölçülük 2 hâne ve 8 ölçüden ibâret "Mül'azime" den meydana gelmekle; Ali Rif'at Bey'in form (biçim) anlayışından farklıdır.

Medhâl türü, ilk bestelenmeye başladığı dönemden itibaren bu güne kadar gelen döneme hakîm olan; 18'inci yy.da şah eserlerine rastlanan mûrabba ve nâkış beste formundan farklı olarak bazen 4 bazen de 2 mısralı şiirler üzerine yazılan modern bestelerin önünde bir tavır birliği sağlayacak tarzda ve formda olması sebebiyle icrâsı tercih edilmekle önemli bir ihtiyaca cevap vermiştir. Ayrıca; saz eseri bestelemek niyetinde olan birçok müzisyen için de, formunun peşrevler ve saz semaileri kadar karışık olmaması sebebiyle usûl bakımından; ayrıca, makâmı geleneksel müzik cümlelerinin dışına çıkararak da özgün biçimde tarif edebilme hürriyetinden dolayı, cazip bir tür olmuştur.

Bu sebeple medhâl türü, hem bestekârlar hem icrâcılar tarafından rağbet görmüş; belli bir formda yazılma mecburiyeti de olmadığı için ayrıca bestelendiği makâmı özgün motiflerle de yazabilme keyfiyeti sebebi ile tercih edilmiştir.

Medhâl, henüz formu kesinleşmemiş bir tür'dür. Yeni arayış ve özgün çalışmalara açık yapıdadır. Bu sebeple, saz eseri yazmayı denemek isteyen besteciler için çalışılması uygun bir tür'dür.

Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Mûsıkîsi Anasanat Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan "Medhâl Türünün İncelenmesi" isimli tezin, bundan sonra bu tür hakkında çalışma yapacak olan araştırmacılara, bestekârlara ve konservatuar öğrencilerine yol gösterici kaynak niteliğinde literatürde yer alması ümidi ile.

KAYNAKLAR

- Akdođu. O. (2000). *Türler ve Biçimler*. İzmir: Mete Basım.
- Develioğlu. F. (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dikmen. M.D. (2007). *Mûsikîye Dair* (TRT Nağme'de yayımlanan bir programından).
- Hoş Seda Son Asır Türk Mûsikîsinasları*. (1958). S.61 İbnü'lemin Mahmud Kemal İnal, İstanbul: Maarif Matbaası.
- İslam Ansiklopedisi*. (1993). C.8 İstanbul: Güzelsanatlar Matbaası A.Ş. Yenibosna
- Karadeniz. M.E. (2012). *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Körükçü. Ç. (1998). *Türk Sanat Müziği*. İstanbul.
- Mûsikî Mecmuası*. (1970). Yıl: 23-No: 256. İstanbul: Aylık Müzikoloji Dergisi.
- Özalp. N. (1992). *Türk Mûsikîsi Beste Formları*. TRT Genel Sekreterlik basım ve Yayın Müdürlüğü Yayınları.
- Öztuna.Y. (1969). *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*. C.I. Milli Eğitim Basım Evi.
- Sami, Ş. Kâmûs Türkî (1901). İstanbul: İkdam Matbaası
- Sarıkaya. M. (2010). *TRT Türk Sanat Musıkîsi Sözlü ve Saz Eserleri Repertuarının Makâm, Usûl, Besteci Bağlamında Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Haliç Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rona, M. (1960). *50 Yıllık Türk Mûsikîsi (Bestekârları ve Besteleri Güfteleri İle)*, İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Yavaşça, A. (2002). *Türk Mûsikîsi'nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*. (1. Baskı). İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları.

Kişisel Görüşme

Yavaşça. A., (2014). Yapılan kişisel görüşme, Gayrettepe 12 Mayıs saat 13.00.

İnternet:

<http://www.nisanyansozluk.com/>

<http://www.sanatmuziginotalari.com/>

https://www.google.com.tr/search?q=ali+rıfat+çağatay&rlz=1C1OPRB_

EKLER

Ali Rif'at Çağatay

(https://www.google.com.tr/search?q=ali+rifat+cağatay&rlz=1C1OPRB_).

EK A.1: Ali Rif'at Çağataya Ait Medhaller

Hicaz Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

The musical score consists of nine staves of music in the Hicaz Medhâl style. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The music is characterized by its use of triplets and specific rhythmic patterns. The first staff begins with a triplet of eighth notes, followed by a quarter note and another triplet. The second staff features a series of eighth-note triplets. The third staff includes a triplet, a trill (tr), and another triplet. The fourth staff is filled with eighth-note triplets. The fifth staff shows a triplet, a quarter rest, and another triplet. The sixth staff contains several eighth-note triplets. The seventh staff has a quarter note, eighth-note triplets, and a half note. The eighth staff starts with a triplet, followed by a quarter rest and another triplet. The ninth staff concludes with eighth-note triplets and a quarter note.

Nihâvend Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

The image displays a musical score for the piece "Nihâvend Medhâl" by Ali Rif'at Çağatay. The score is written in a single system on eight staves, all using a treble clef and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The time signature is common time (C). The notation includes various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes, and rests. Several measures contain triplets, indicated by a '3' above the notes. The piece concludes with a final whole note chord consisting of a B-flat and an E-flat.

Nişaburek Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

The musical score for "Nişaburek Medhâl" is written in a single system with ten staves. The key signature is three sharps (F#, C#, G#) and the time signature is common time (C). The music is composed of eighth and sixteenth notes, with various rests and ornaments. The score includes several triplets and sixteenth-note runs. The piece concludes with a double bar line.

Musical score in D major, 3/8 time, consisting of ten staves of notation. The score includes various rhythmic patterns, slurs, and fingerings (6 and 3).

Rast Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of ten staves of music. The first staff begins with a fermata over a half note, followed by a series of eighth and sixteenth notes. The second staff features a triplet of eighth notes and a triplet of sixteenth notes. The third staff has a repeat sign. The fourth staff includes a fermata over a half note. The fifth staff has a triplet of eighth notes. The sixth staff has a triplet of eighth notes. The seventh staff has a triplet of eighth notes. The eighth staff has a triplet of eighth notes. The ninth staff has a triplet of eighth notes. The tenth staff has a triplet of eighth notes.

yaylar

mızrap yay bırakır

Beraber

Hep beraber

Mızrap

Hep beraber

Hep beraber
ff

Mızrap

ağırca

Hep beraber
ağır

Sultaniyegâh Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

Musical score for Sultaniyegâh Medhâl, composed by Ali Rif'at Çağatay. The score is written in G major (one sharp) and common time (C). It consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The music is written in a single melodic line. The second staff continues the melody. The third staff includes a dynamic marking 'mp' (mezzo-piano) above the first measure. The fourth staff continues the melody. The fifth staff continues the melody. The sixth staff continues the melody. The seventh staff continues the melody. The eighth staff continues the melody. The score ends with a final measure on the eighth staff.

Sûzidîl Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of ten staves of music. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. Triplet markings (indicated by the number '3' above the notes) are used throughout the piece. The score concludes with a final cadence on the tenth staff.

The image displays five staves of musical notation in G major (one sharp). The first staff begins with a half note G, followed by a quarter note A, and a quarter note B. The second staff starts with a half note G, then a dotted quarter note A, and eighth notes B and A. The third staff features a melody of eighth notes: G, A, B, A, G, F, E, D, C, B, A, G. The fourth staff begins with a half note G, followed by a quarter note A, and eighth notes B, A, G, F, E, D, C, B, A, G. The fifth staff starts with a half note G, followed by quarter notes A, B, A, G, and ends with a half note G.

Yegâh Medhâl

Ali Rif'at Çağatay

And:

f

p

f

f

f

This page of musical notation consists of eight staves of music in G major. The notation includes various dynamics and articulations:

- Staff 1: *mf* (mezzo-forte)
- Staff 2: *f* (forte)
- Staff 3: *p* (piano)
- Staff 4: *f* (forte)
- Staff 5: *p* (piano)
- Staff 6: *f* (forte)
- Staff 7: *p* (piano)

The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. It is characterized by frequent use of slurs and ties, indicating phrasing and sustained notes. The dynamics range from piano (*p*) to forte (*f*), with mezzo-forte (*mf*) also present.

ÖZGEÇMİŞ

12.04.1981 yılında İzmir’de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini İzmir’de tamamladı. 2007 yılında T.C. Ege Üniversitesi Devlet Türk Mûsıkîsi Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü özel yetenek sınavlarında başarılı olarak T.S.M. Ana Sanat Dalı’nda başladığı eğitimini 2011-2012 eğitim öğretim döneminde mezun olarak tamamladı. Bu eğitim dönemi sürecinde Pedagojik Formasyon Sertifika eğitimini de aldı.

Akademik eğitimi boyunca almış olduğu repertuar, üslup-tavır, nazariyat, Türk mûsıkîsi ve Batı Müziği Solfeji, Çalgı Eğitim (Mızraplı Tanbur) derslerinin yanı sıra; Konservatuar Klasik Türk mûsıkîsi Korosu ve Dr. Ayhan Sökmen Türk mûsıkîsi Korosunda Klasik Mûsıkîsi’nin Dini ve Din dışı hemen hemen tüm formlarından örnek eserler meşk ederek, özellikle de konservatuar korusu konserlerine davet edilen Ses ve Saz Sanatkârlarıyla teşvikî mesaide bulunmuştur.

T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Mûsıkîsi Ana Sanat Dalında 2012 yılının güz döneminde Yüksek Lisans sınavını kazandı, bu programda; Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca ile seste ileri icrâ dersi yanında, “lavta” sazında ileri icrâ ve diğer teorik bilgileri alarak programı tamamladı. Halen bu programın tez aşamasında devam etmektedir.

Ses icrâcılığı hususunda okul eğitiminin yanı sıra, TRT İstanbul Radyosu ses sanatçısı ve şefi M. Doğan Dikmen’den ses tekniği ve üslup-tavır, İstanbul Devlet Opera ve Balesi sanatçısı Çiğdem Aydemir ile de şan çalışmaları yapmıştır.